

KEES LOVERS

door Ch.KRIENEN

ALKMAAR. GEBR. KLUITMAN

42

VALKENBOSCH
BOEKHANDEL
COPERNICUSPLEIN 12
HOEK VALKENBOSCHLAAN
DEN HAAG

N 1710

VAL
BOE
COPEL
HOEK
DE

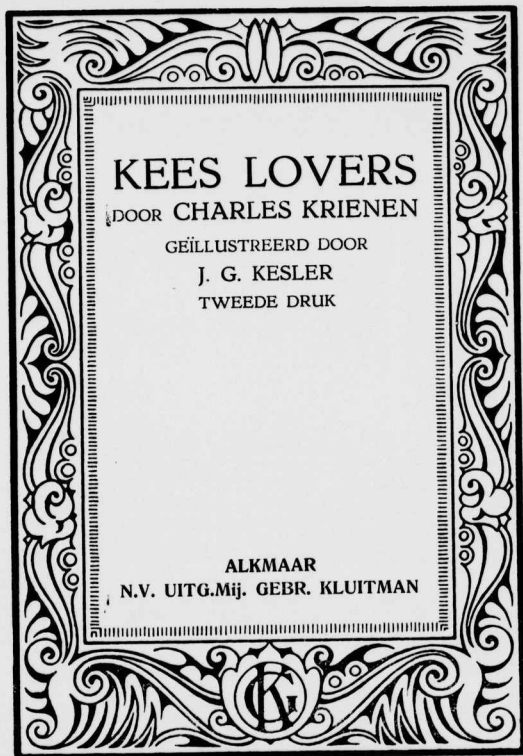
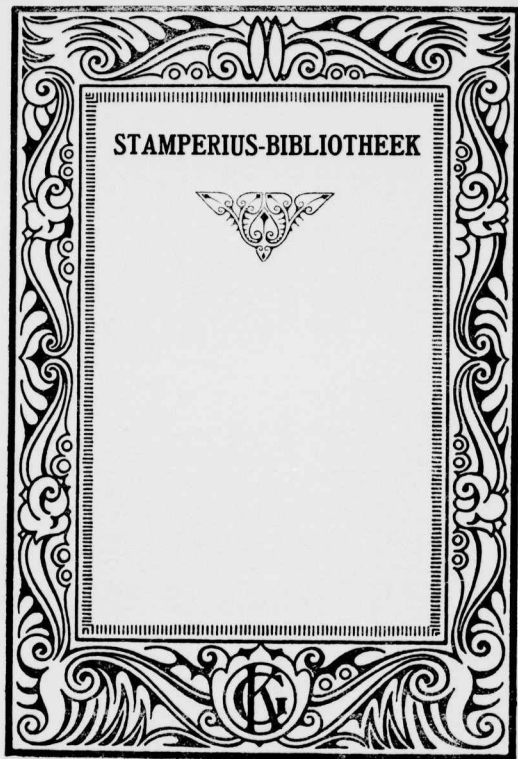

„Ja, vooruit, die pakken we,” hijgde Karel,
die nog al dik was.

KEES LOVERS
DOOR CHARLES KRIENEN

GEMEENTEBIBLIOTHEEK
ROTTERDAM

HOOFDSTUK I.

Wat was het dien avond stil in ons kleine dorp.

Mijn broer Karel en ik lagen op de bleek achter ons huis. We speelden niet en we schreeuwden niet, omdat vader het ons verboden had.

„Kees en Karel,” zei hij, toen we de kamer wilden uitgaan, „niet schreeuwen, hoor en niet aan den weg komen. Van avond moet je heel stil zijn.”

Karel en ik gingen zwiingend de deur uit en zwiingend gingen we liggen op het bedauwde gras, en we zeiden in 't geheel niets of fluisterden zacht.

De groote boomen langs den weg, die met hun duizenden armen hoog boven het midden van de laan een gewelf vormden, stonden roerloos in de stilte. Van Oost naar West, van Zuid naar Noord, welfde zich over ons dorpje de donkerblauwe avondhemel.

Geen geluid, dan het eentonig gesjirp van een krekkel, die zijn avondlied zong dicht bij ons in het gras, bereikte ons oor. Alleen suise heel in de verte het water der beek, die zich in den Ouden IJssel ontlast.

Flauw lichtte de maan over den omtrek.

p 853, 202, 834
B1000 899 170.8

Boven de weide aan de overzijde van 't riviertje hing een dunne miststreep, die al dikker en dikker werd en al hooger en hooger optrok, tot halverwege de boomen voor een boerderij in de verte.

„'t Is of de menschen slapen,” zei ik.

„Of dood zijn,” vulde Karel aan.

In de verte rolde de stoomtram. Zij kwam nader. Daar was ze in de dorpslaan. De twee lantarens voor in de locomotief verlichtten den weg, den voorgevel der huizen en de dikke boomstammen. Nu hield ze stil voor de dorpsheberg. We hoorden den conducteur roepen. Een oogenblik later reed de tram weer verder. Nu was het weer stil op ons dorp.

Waar waren de menschen? Waarom liepen ze niet buiten in de laan? Waarom zaten ze niet voor hun huizen om te genieten van de zomeravondkoelte? Waar waren de kinderen? Waarom klonk niet hun heldere lach door de breede, donkere laan, over het veld tot in het bosch?

Stil! Negen slagen bommen uit den toren van 't kasteel aan de overzijde der rivier. Hoor, de laatste klank sterft weg met klagen den nagalm in de donkere dennenbosschen achter ons huis.

„Karel,” vraag ik, „willen we naar binnen gaan?”

„Willen we niet even de lijnen zetten?” vraagt mijn broer.

„De lijnen zetten,” antwoord ik hem; „weet je dan niet meer, wat vader zei? Hoe

kom je er bij, om zoo iets onmogelijks te willen?”

„Je hebt gelijk, Kees. Het spijt me wel, dat we de lijnen niet zetten kunnen. Het is een heerlijke avond; de paling zou wel bijten.”

„Of ze. Maar het kan nu niet. Ik hoop maar, dat de baron gauw beter is.”

„Ik ook. Maar zeg eens, Kees, ik geloof niet, dat het zoo erg is met den baron. De brieven gaarder zei vanmiddag: „'t Zal wel losloopen; die groote lui zijn ook zoo bang voor hun hachje. Als ze de voet kriebelt, loopen ze naar den dokter.”

„Zei hij dat, Karel?”

„Ja, dat zei hij.”

„Nou, hij durft,” meende ik.

„Och ja; hij heeft goed praten,” zei Karel, „hij heeft met den baron niets te maken.”

Een oogenblik zwegen we.

„Vanavond is een dokter uit Arnhem gekomen, Kees. Weet jij dat?”

„Zeker; vader vertelde het. Hij moet zoo knap zijn, die dokter.”

„Knap, Kees! Daar heb ik Johan Willems over hooren praten. Hij vertelde, dat die dokter zoo maar je maag uit je lijf neemt en er een nieuwe inzet.”

„Geloof jij dat, Karel?”

„Zeker. Johan weet het van zijn moeder, en zijn moeder heeft het gehoord van de kamenier van de barones.”

„Maar hoe komt zoo'n dokter dan aan een nieuwe maag?”

„Dat weet ik ook niet, Kees, maar ik heb Johan hooren zeggen, dat ze dan maar een varkensmaag in je lichaam zetten.”

„'t Is onbegrijpelijk,” zei ik. „Maar kom, laten we naar binnen gaan; ik word koud. Het gras is nat.”

Ik stond op en liep, door Karel gevolgd, de huiskamer binnen, waar vader en moeder nog zaten te schemeren. Mijn zusje Dora lag al te bed.

We namen plaats op een stoel.

„Hoe zou 't afloopen, vader?” vroeg ik.

„Ja jongen,” antwoordde vader, „dat weet ik zoo min als jij. We willen het beste hopen. 't Zou jammer zijn, als de baron stierf, hij is zoo'n beste man.”

„Krijgen we een nieuwen baron, als deze eens sterven mocht?” vroeg ik.

„Natuurlijk,” antwoordde Karel beslist, „hoe kun je nou leven zonder baron.”

Vader en moeder lachten, en de eerste zei: „Je vergist je, Karel. Als de baron, wat ik niet hoop, eens niet meer herstelde, zal de barones hier wel blijven wonen, en zelf het dorp besturen.”

„O,” zei Karel.

„Luister,” riep moeder eensklaps. „Hoor ik daar niet een gekletter van hoefijzers op den weg? Het komt nader; ik hoor het dichtbij in de laan.”

We luisterden.

„Ja,” riep vader en snelde de deur uit naar buiten. Wij volgden hem, nieuwsgierig te zien, wie nog zoo laat te paard door de laan

rende.

Weldra stonden we, tusschen vader en moeder in, aan den kant van den weg.

De menschen uit de andere huizen waren ook naar buiten gekomen.

De kletterende hoeven naderden. Voor de dorpskerk brandde een lantaarn. In haar licht zagen we den ruiter. Plotseling hield het gekletter op. Het paard stond stil. Doch het duurde maar een oogenblik, want spoedig reed de ruiter weer verder, de hoefijzers kletterden op de steenen en daarop ging het weer de donkere laan in.

„Daar moet iets gebeurd zijn,” zei vader.

De kastelein van de herberg liep naar den bakker, die ook voor het huis stond, en deze naar den timmerman, en de timmerman ijde naar den verver, en de verver kwam naar ons geloopt en hijgend riep hij uit, terwijl hij zijn hoofd schudde:

„De baron... is... dood; hij is dood.”

„Verschrikkelijk!” riep moeder, „wanneer gestorven?”

„Pas een kwartier geleden. De koetsier brengt het bericht naar de familie van Bloemendaal, onder Arnhem.”

Toen hij dit gezegd had, ging de kruidenier weer heen.

„Komt nu, kinderen, kom moeder, laten we naar binnen gaan,” zei vader, en hij ging ons zwiingend voor naar huis. In 't voorbijgaan sloot vader de vensters. In de kamer gekomen, stak hij de lamp op.

„We zullen de vensters morgen dicht

houden, moeder."

„Ja vader," antwoordde moeder.

Nog wel een uur bleven we op, druk sprekende over den baron.

Toen gingen we naar bed.

„Zou er morgen school zijn, Kees?" vroeg Karel, terwijl hij onder de dekens kroop.

Daar had ik nog niet aan gedacht. Ik sprong overeind in mijn bed.

„Ik denk het niet," riep ik verheugd uit.

„We zullen stellig vrij hebben tot na de begrafenis."

„Wat zullen de jongens blij zijn, Kees, als we vier of vijf dagen vrijaf hebben."

„Of ze — en de meisjes ook, en de meester ook wel, want hij was de laatste dagen heelemaal niet in zijn schik."

„Hij is ziek, geloof ik," zei Karel. „Anders is hij zoo mopperig en brommerig niet."

Een oogenblik zwegen we.

„t Zal een verandering op het dorp geven, Kees, nu de baron er niet meer is. Denk je ook niet?"

Ik antwoordde even: „Ja, dat zal wel." Ik had te veel pret over de vrije dagen, die ik vast in 't vooruitzicht stelde, dan dat ik over andere dingen spreken kon.

Ik draaide mij dan ook op de andere zij en legde mij om te slapen.

Spoedig soesde ik in, en al soezende dacht ik aan Karels laatste woorden: „t Zal een verandering geven," en aan den meester, die den laatsten tijd zoo mopperig was, en — de vrije dagen — en zoo — sliep — ik — in.

Toen ik den volgenden morgen ontwaakte en naar buiten keek en de velden, boomen, bosschen en huizen zag, dacht ik: „Arme baron, dat heb je nu allemaal gehad en nu heb je niets meer van dat alles."

Ik liep naar buiten om van de anderen te hooren, of we school hadden. Doch de jongens wisten het zoomin als wij, maar de meester wist het wel, want toen we dien morgen op school kwamen, zei hij ernstig: „Gaat naar huis, kinderen. Onze baron is dood. Nu is de school voor vier dagen gesloten."

De baron was dood! Ik kon het me nog niet goed voorstellen. Toen ik dien dag voor de herberg stond en mijn oog liet gaan over de rivier en over het langzaam hellende grasveld met zijn bloemperken en oranjeboomen, en het daarna rusten liet tegen de hooge muren en de kleine raampjes van 't kasteel, toen dacht ik: „Arme baron! Nu zou ik niet met je willen ruilen."

Wat zag het kasteel er somber uit. Alle gordijnen neergelaten; de vlag op den toren met het wapen der familie er op, half-stok, om de leeuwen bij den ingang een rouwfloers.

De huizen in het dorp hielden hun vensters gesloten; de timmerman en de smid hielden de deur hunner werkplaats dicht; de boeren, die door de laan reden, zaten zwijgend op hun karren, en de boerinnen, die naar de markt te Doesburg gingen, sjokten zwijgend voort. Hier en daar liepen jongens, doch ze

schreeuwden niet en ze floten niet, maar gingen bedaald, als oude mannetjes, heen, de handen in de zakken of op den rug.

In de straat over de brug, waar de huizen als in de stad tegen elkaar stonden, woonden veel menschen in veel gezinnen. Doch ook hier was het stil. Zelfs dikke vrouw Mengels, die steeds aan de deur stond en altijd wat te zeggen had en altijd schreeuwde, was niet op de stoep.

De molen, die dicht bij 't kasteel stond, lag stil. Toen dien morgen een boer met twee zakken rogge kwam, om te doen malen, zei de molenaar niets, doch wees naar 't kasteel en schudde met het hoofd. Doch de boer had meel noodig.

„Maal dan maar stilletjes,” zei hij.

„Maar de molenaar zei: „Ik maal mijn molen niet, de baron is dood.”

„Dan hoort hij het ook niet,” antwoordde de boer, die op een eigen hofstede onder Wehl woonde en dus geheel onafhankelijk van 't kasteel was. Doch de molenaar maalde niet. Hij nam alleen de twee zakken van de kar, zette er een zak vol meel op, dien hij uit den molen had gehaald, en — ging zwijgend naar zijn huis.

Vier dagen bleef het zoo stil op ons dorp.

Ook in ons huis. Als ik lust had tot zingen, tot springen of fluiten, ik mocht niets van dit alles, want: „de baron was dood; nu voegde de stilte, nu paste de ernst!”

Doch de zon en de vogels en het windje stoorden zich niet aan den dood van den

baron; want het zonnetje scheen zoo vroolijk aan den blauwen hemel en goot zijn licht uit over weiden, bosschen en velden en over de dorpshuizen en het groote kasteel met zijn zwart omfloerste leeuwen en neergelaten gordijnen. En het windje ruischte door de wiegelende blaadjes en het rimpelde het kleine riviertje, dat kabbelend voorthuppelde door de groene weiden en langs het donkere bosch naast het kasteel. In de hooge boomen zongen vinken en lijsters, en de eksters lachten den geheelen dag en stoorden zich niet aan den grooten voornamen doode in het deftige kasteel.

Het huis van den brievegaarder stond naast het onze.

Daags vóór de begrafenis stond ik voor onze deur. De brievegaarder stond voor de zijne.

„Kees,” riep hij, „kom eens hier.”

Even keek ik om, of vader en moeder mij niet zagen. Toen liep ik naar hem toe.

„Kees,” zei hij, „als jij of ik nu dood zijn, zal het dan ook zoo stil zijn hier op het dorp?”

Wat voelde ik mij eensklaps groot.

„Jij of ik,” zei hij.

„Neen,” antwoordde ik zeer beslist.

„k Geloof het ook niet,” ging de brievegaarder niet zonder bitterheid in den toon voort, „om jou of mij zouden ze zich niet opsluiten in hun huizen, alsof ze verstopper-tje spelen. Och, die dwazen.”

„Maar 't is toch de baron,” antwoordde ik, om iets ter vergoelijking te zeggen. Mijn

vader en moeder deden immers ook als die andere menschen.

Toen ik dat gezegd had, keek mij de brievenaarder met wijd-open oogen aan, en zijn hoofd tot vlak bij het mijne buigende, zei hij: „Ga maar naar je moeder, Kees, je bent ook al net als de rest.” Daarna draaide hij zich om en liep fluitend zijn kantoor binnen.

Den volgenden dag zou de begrafenis plaats hebben.

Op den morgen van dien dag stonden Karel en ik, netjes aangekleed, voor het huis.

De torenklok sloeg tien.

„Ze zullen gauw komen,” zei Karel.

„Ja,” antwoordde ik, „de stoet vertrekt om tien uur van 't kasteel.”

Vol ongeduld keken we in de richting, vanwaar de stoet komen zou.

In al haar glans schitterde de Julizon aan den hemel en haar licht viel over de velden en op de huizen. De vogels zongen in de boomen van de beukenlaan; insecten gonsden hun zomermorgenlied.

„Niets geen weer voor een begrafenis,” zei ik.

„Nee,” antwoordde Karel. „Maar zie, daar komt het.”

We deden een paar stappen naar voren.

Langzaam naderde de stoet.

Voorop liepen mannen in zwarte pakken, het hoofd naar den grond, de lange, zwarte armen naast hun lichaam omlaag. Het viel mij op, dat ze geen van allen een baard of knevel droegen.

„Wat witte gezichten,” zei ik zacht tot Karel.

„Hm,” — zei deze. „Wie zouden ze zijn?”

„Zeker van de familie,” antwoordde ik.

„Ik denk het ook,” antwoordde Karel; „ze zien er zoo echt bedroefd uit.”

Later vernamen we van vader, dat die zwarte mannen voorop met hun witte, baardelooze gezichten, gehuurde lijkbidders uit de stad waren.

We keken er vreemd van op.

„Toch leken ze bedroefd,” zei Karel.

Op de groote menschen volgde de zwarte koets.

De paarden onder zwarte dekken; de koetsiers eveneens in 't zwart. Op de kist mooie kransen. We namen onze petjes af, toen de lijkwagen voorbijreed.

We deden dit, omdat vader ons gezegd had, dat het zoo hoorde. Uit ons zelf zouden we het niet geweten hebben.

„Arme baron,” dacht ik, toen ik de bekranste kist zag, en de tranen kwamen mij in de oogen.

Hij was toch onze baron! En hij was altijd zoo goed geweest, en zoo vriendelijk. Wat had ik niet vaak mijn petje afgezet, als kleine jongen van twee jaar al. En altijd had hij mij teruggegroet met een vriendelijk: „Dag Kees, dag jongen.”

Nu, dat behoefde de baron toch niet te doen, meende ik. En hoe dikwijls had ik niet hooren vertellen van de weldaden, die hij aan zijn onderdanen bewezen had.

Voorbij was de koets, nog voor ik mijn oogen had uitgeveegd met de mouw van mijn

Zondagsche jas. Nu kwam een rij van deftige koetsen. We konden niet zien, wie er in zaten, want de gordijnen waren neergelaten.

Dan volgden de boeren, allen in karretjes gezeten met een hoogen hoed op 't hoofd. Daar waren oude bij, bij die hoeden. De meesten herinnerden mij aan den hoogen hoed van den paljas, dien ik eens in een paardenspel gezien had.

Ondanks den ernst van het oogenblik, moest ik lachen om boer Peters. Deze had zijn hoed, die ongetwijfeld te klein was voor zijn groot hoofd, vastgezet met een touwtje, dat hij om zijn hals had gebonden. Toch keek hij even ernstig als de andere boeren.

Achter de boeren liepen de burgers, in breede rijen, allen ernstig naar den grond kijkende, en geen hunner sprak een woord, maar zwijgend volgden ze de lange, lange schaar.

En bij elk huis werd de stoet grooter, want bij iedere woning, waarlangs hij trok, traden een of meer menschen er in.

Ook de brievengaarder liep in de rij.

„Zonderling,” dacht ik.

Achter de groote mannen liepen de jongens. Ze deden als de groote menschen. Zwijgend volgden ze den langen stoet, het hoofd gebogen, de handen naast zich of op den rug.

Achter de jongens liep de veldwachter.

Ik liep tusschen Johan Willems en Karel.

Hij was een leuke jongen, die Johan, en hij zat vol grappen, wat meester wel het

best wist.

„Kees,” zei hij zacht, „ga je mee zwemmen, als 't is afgelopen?”

„Stil toch,” antwoordde ik; doch 't was geducht warm, en haastig liet ik er dan ook op volgen: „k Ga mee.”

In de verte bomden de klokken, heel zwaar, „bom-bam”. O, dat klonk zoo akelig. „Net of er een dood is,” zei Johan.

Een kwartiertje later waren we op 't kerkhof.

Wij stonden met de ruggen tegen de hooge beukenhaag.

Er werd aan 't graf gesproken, doch wij konden er niets van verstaan. Zien konden wij ook niets, want de groote mannen stonden voor ons met hun zwarte ruggen.

„Wat duurt het lang,” zei Johan. Dit zeggende ging hij op den grond liggen met zijn beenen door de heg.

Zijn hoofd liet hij rusten op zijn rechterhand.

Toen ik hem aankeek, trok hij een leelijk gezicht.

„Au,” schreeuwde ik eensklaps, want Johan kneep mij in mijn rechterkuit.

De jongens en de achterste rijen mannen keken om.

Ik voelde, dat ik een kleur kreeg.

„Hei daar,” hoorde ik eensklaps achter mij roepen en voor ik kan omkijken, springt Johan overeind.

„De veldwachter,” zegt hij; „hij heeft mij over mijn beenen geslagen.”

„Net goed,” antwoord ik, „wat doe je je beenen door de heg te steken.”

Om twaalf uur was de plechtigheid afgelopen.

Onder het gebombam der klok ging de stoet huiswaarts.

Wij volgden.

„Denk aan onze afspraak,” zei Johan. „Bij den draai gaan we uit den stoet. Daar zijn we dicht bij den IJssel.”

Ik vroeg Karel, of hij meeinging.

„Durf jij?” vroeg hij.

„Jawel,” antwoordde ik, „niemand zal het merken, behalve de jongens.”

„Goed,” zei Karel; „ik ga mee.”

We waren bij den draai.

„Wip,” sprong Johan achter een boom.

„Wip,” ik achter den volgenden.

„Wip,” Karel achter den derden.

Voort ging de stoet. Toen hij een eind weg was, sprongen we te voorschijn.

„Gelukkig,” riep Johan. „Nu gauw de wei in. 'k Ben blij, dat ik vrij ben.”

„Ik ook,” riepen Karel en ik gelijk.

Een oogenblik later plasten en plonsden wij in het heldere water en de spatten vlogen in de hoogte en de kraaien op den oever vlogen verschrikt op, en vroolijk en blij schaterde onze lach over het weiland. We dachten er in 't geheel niet meer aan, dat we pas onzen baron begraven hadden.

Toen we ons lekker hadden verfrischt, sprongen we op den wal en kleedden ons.

Dat was het werk van een paar minuten,

al hadden we onze beste pakjes aan.

„We gaan het bosch door,” zei Karel; „niet den grooten weg nemen, hoor, ze zouden ons zien.”

We deden, zooals hij voorstelde en sloegen het melkpad in, — zoo genoemd, omdat de melkmeiden van eenige boeren er twee keer per dag met de melkkarren overkwamen — en liepen het bosch in.

„Zou vader boos zijn, als we thuis komen?” vroeg Karel.

„Ik hoop het niet,” antwoordde ik. „Maar, in elk geval, we hebben lekker gezwommen.”

„Toch is het een waagstuk geweest,” zei Karel.

Karel had gelijk; hoe dichter ik bij huis kwam, hoe angstiger ik werd.

„Gekheid,” zei Johan. „Je kunt toch niet eeuwig treuren. En bovendien, jij behoeft niet bang te zijn; met mij is dat wat anders. Als de veldwachter aan vader vertelt, wat ik uitgehaald heb, zal er voor mij wat opzitten.”

Al pratende kwamen we aan het zijpaadje, dat naar ons huis leidde.

„Komen jelui vanavond voor de herberg?” vroeg Johan.

„Als we mogen,” antwoordde ik.

„Goed,” antwoordde Johan; „ik ben er. Ik hoop maar,” liet hij er lachend op volgen, „dat je vader niet leelijk kijkt.”

Toen ging hij fluitend verder.

Karel en ik gingen het pad door naar huis. De vensters van onze woning stonden open.

Dat was een verblijdend teeken. We traden de kamer binnen.

Op vaders vraag, waar we geweest waren, vertelde ik alles.

„Je had eerst naar huis moeten gaan,” zei vader, „dat zou netter geweest zijn.”

Meer zei hij gelukkig niet.

's Avonds gingen we de straat op.

„Niet al te veel drukte,” zei vader, toen we opstonden, om de deur uit te gaan. „Je moet de eerste dagen maar wat bedaard spelen en wat ver van het dorp gaan.”

„Ja, vader!” zeiden we en vlogen de deur uit.

Het plein voor de dorpsherberg was de plaats der samenkomst van de jongens. Elken avond waren wij daar. Tegen zeven uur kwamen van alle kanten de jongens opdagen. Na een korte, rumoerige beraadslaging was het plan voor den avond vastgesteld, en 't zij dat we roover of dief, heks of soldaat speelden, altijd brachten we het stille dorp in opschudding. We renden de dorpslaan door en gilden en schreeuwden zoo hard, dat de groote menschen ons nariepen: „Schreeuw zoo niet, hooren en zien vergaet ons.”

Op den avond na de begrafenis waren er veel minder jongens dan gewoonlijk, doch de voornaamste, de echte, zooals wij zeiden, waren er wel. Johan ontbrak natuurlijk niet.

„Jongens,” zei hij, „we kunnen op de anderen niet wachten, wat spelen we van avond?”

De een riep: „dief,” de ander schreeuwde

„slootje springen,” doch ik bracht mijn hand waarschuwend naar boven en zei:

„Laten we geen drukte maken, jongens; de veldwachter zal ons naar huis jagen, als we al te rumoerig zijn. Willen we naar den Slangenbult gaan? Daar kunnen we zoo hard schreeuwen, als we willen.”

Mijn voorstel vond bijval.

„Hij heeft gelijk,” zei Bart de Jong; „we moeten de eerste dagen maar wat kalm zijn.”

„Ja,” zei Karel.

„Vooruit dan maar,” riep Johan.

We sloegen den zandweg naast de herberg in en druk pratende over den baron kwamen we op den bult.

We gingen liggen in een grooten kring.

„Ik heb eens een sigaar van den baron gehad,” zei Frits Brand.

„Dat is nog niets,” antwoordde Johan. „Ik kwam eens van Doesburg. De baron reed mij dicht bij den tol voorbij, maar hij zag mij pas, of hij liet den koetsier stil houden. „Wil je meerijden, Johan?” vroeg de baron.

„Graag baron,” antwoordde ik en stapte in. En ik ben meegereden tot voor ons huis.”

„En wat zei je?” vroeg Karel.

„Dank je, baron,” zei ik, en ik was blij, dat ik er uit was.”

„Dat kan ik gelooven,” zei ik.

„Je weet niet, hoe je zitten moet bij die deftige lui,” ging Johan voort. „Eerlijk gezegd, ik had liever gelooopen.”

Na Johan kwamen Jacob Vernu, Hendrik Roemers en nog andere jongens aan de beurt.

Het laatst kwam ik.

„Karel en ik,” zoo begon ik, „kwamen eens van den Vetpot. We hadden op de kar drie zakken vol aardappelen liggen. We trokken zoo hard we konden, doch konden de raderen niet over de rails krijgen. Dat was een leelijk geval, want in de verte floot de tram. Toevallig kwam de baron voorbij. Hij zag ons en kwam naar ons toegelopen.

„Ik zal je eens helpen, jongens,” zei hij. Hij pakte de spaken van het rad beet, en in een oogenblik waren we op den weg. Hoe vindt je dat?”

„Die is leuk,” riepen de jongens. „De baron als karreman.”

„Als hij dag in dag uit zoo'n baantje had gehad,” zei Johan, „zou hij zoo'n dik buikje niet gekregen hebben.”

Alle jongens lachten.

„Wat heeft hem eigenlijk gescheeld?” vroeg Frits Brand.

„In zijn maag,” antwoordde Johan.

„En was er niets aan te doen?” vroeg Jacob Vernu.

„Natuurlijk niet,” antwoordde Karel; „anders zou de Arnhemsche dokter hem wel beter gemaakt hebben; want die neemt je maag zoo maar uit je lijf en zet er een ander in.”

De jongens antwoordden niet; Johan had dit nieuws stellig al eens meer verteld.

„Toch begrijp ik niet,” zei ik heel geleerd, „dat er niets aan te doen was. Ik begrijp ten minste niet, dat ze den baron geen eier-

schalen gegeven hebben!”

„Wat,” riep Jacob Vernu, „eierschalen?”

„Eierschalen,” herhaalde Johan, „wou je den baron aan 't eierleggen gehad hebben?”

„'t Is daar een kip,” zei Hendrik Roemers.

Alle jongens schaterden van den lach. Ik was niet weinig boos.

„Lach maar zoo dom niet,” zei ik. „Hoe is 't gegaan met mijn zusje? Hé, Karel, dat weet jij.”

„Nou,” antwoordde Karel.

„Wat was dat dan?” vroegen alle jongens.

„Wel, mijn zusje had het in haar maag. Ze kon niets meer verdragen. Tien fleschjes had ze al wel van den dokter opgedronken, maar denk je, dat het hielp? Niets. Toen kwam er eens een oud vrouwtje uit Doensburg bij ons, vrouw Muis heet ze, en die zei: „Vrouw Lovers, je moet eierschalen in de heete asch leggen, tot ze bruin zijn. En dan moet je ze stampen tot fijn poeder. Van die poeder geef je drie keer per dag je kindje een eierlepeltje, en na elk lepeltje een vet stukje spek. Ja, dat zei ze, en moeder deed het een week lang, en — klaar was de maag.”

Triomfantelijk keek ik rond.

„'t Is waar,” zei Karel.

De jongens lachten niet meer.

„Jammer, dat ze dan geen eierschalen met spek aan den baron gegeven hebben,” zei Johan.

„Ja,” zeiden de andere jongens.

„Maar komaan,” zei Johan; „we verpraten onzen tijd; wat spelen we?”

„Dief,” stelde ik voor.

„Goed,” riepen verscheidene jongens.

Een oogenblik later renden we door het bosch en we schreeuwden zoo hard, dat de konijntjes bang wegstoven in hun holen, en de eksters van de hooge takken der accacia's neerstreken in het dichte eikenbosch.

De omtrek weergalmdde van ons geschreeuw. Het was bij negen uur, toen we in het dorp terugkwamen.

Doch niet, zooals op andere avonden, klonk een vroolijk jongenslied, maar stil liepen we de dorpslaan door tot voor de herberg.

Wie had er durven zingen in het gezicht van het deftige kasteel, waar de vlag nog halfstok was, en den veldwachter, die op den hoek van de herberg stond met zijn grooten stok onder den arm?

HOOFDSTUK II.

Achter ons huis strekte zich de moestuin uit, tot aan de eiken- en dennenbosschen.

Om voor de lastige indringers, de konijnen, die bij duizendtallen in onze bosschen leefden, gevrijwaard te zijn, had vader om den hof, zooals wij den tuin noemden, een omheining van gaas gemaakt.

„Kees,” zei Karel op een avond in Augustus, „weet je, wat ik van middag bedacht heb?”

„Nu?”

„We moeten eens konijnen vangen.”

„Konijnen vangen,” herhaalde ik, „zeker door ze zout op den staart te strooien. Hoe kun je nu konijnen vangen? De beesten zullen zeker wachten, tot je bij ze bent?”

„Dat niet,” antwoordde Karel. „Toch weet ik een middel. Kijk! Om onzen hof is een gazen omheining, met een hek aan den achterkant. We zetten van avond het hek open, en de konijnen loopen den hof in. Als ze goed en wel aan de kool knabbelen, sluiten we 't hek, en — de beesten zitten gevangen.”

„Dat is knap gevonden,” riep ik uit. „Ja, zoo zullen we doen. Maar met ons beiden zullen we weinig uitrichten. Weet je, wat we doen moeten? We vragen een paar jongens, om ons te helpen.”

„Goed,” antwoordde Karel. „Vraag jij Johan, en ik Jacob Vernu.”

„Afgesproken! Maar je moet de andere jongens er buiten houden. Je begrijpt, als de veldwachter of de jager 't hooren, zijn we er bij.”

„Wel neen,” antwoordde ik; „je mag wel konijnen vangen.”

„Kun je begrijpen,” zei Karel. „Onlangs goode Kris Basters met zijn klomp naar een konijn en de jager zag het, en hij gaf Kris een pak slaag, dat raak was. Kris heeft het mij zelf verteld.

En de jager zei er bij: „Als ik het weer zie, maak ik proces-verbaal op.”

„Bangmakerij,” zei ik. „Vangen met je handen, dat mag wel hoor. Je mag niet

stroopen en je mag ze niet schieten of doodslaan, maar vangen met je handen, dat mag."

"Toch moeten we maar niets aan de andere jongens zeggen. Je weet, dat ze op 't kasteel de hazen en konijnen als eigen kindertjes beschermen. Moest onlangs de knecht van boer Peters niet weg, omdat hij gestroopt had?"

"Dat is waar," antwoordde ik. "We zullen dus maar niets zeggen."

Dien avond waren we op den gewonen tijd voor de herberg.

"Wat spelen we?" vroeg Hendrik Roemers.

Een verward geroep van „dief, heks, veldwachter" en ik weet niet wat al meer volgde.

"Wij spelen niet mee," zei ik, „we moeten thuis blijven."

"Waarom?" vroegen wel tien monden gelijk.

"We moeten thuis iets doen," antwoordde ik, en haastig, om de gelegenheid tot meer vragen af te snijden, vroeg ik: „Gaan jelui mee, Johan en Jacob?"

"Ja," riepen beide jongens.

"Dat is flauw," zei Kris Basters.

"Ja," riepen de overigen, „dat is flauw."

"Waarom blijf je niet met ons spelen?" vroeg Hendrik Roemers.

"Omdat we liever meegaan," antwoordde Johan, „dat is dood eenvoudig."

"Laat ze toch gaan," zei Kris Basters. „Als ze ons later noodig hebben, kunnen ze naar ons fluiten."

"Om jou zullen we zeker niet fluiten," ant-

woordde Jacob Vernu, die wat kort van stof was.

"Wat zeg jij," vroeg Kris, „wou je beginnen?"

Dit zeggende duwde hij zijn vuist onder Jacobs neus.

"Maakt toch geen ruzie," ried Johan.

"Waarom blijf je dan niet bij ons?" vroeg Kris weer.

"Ik kan jullie toch allemaal niet meenemen," zei ik, om de zaak weer in 't reine te brengen.

"Waarom juist die twee dan?" vroeg Kris.

Ik wilde niet zeggen, omdat we die twee 't best lijden mogen, en antwoordde: „een volgenden keer zullen we jelui vragen."

"Denk je soms, dat ik er op gesteld ben met jelui mee te gaan," smaalde Kris, „verbeeld je nou maar niets."

"Dan moet je ook geen ruzie maken, nu wij meegaan," merkte Johan terecht op. „Je kunt toch wel spelen zonder ons?"

"O, best," antwoordde Kris, „wat zeggen jelui, jongens?"

"Natuurlijk," riepen de jongens, „kom maar."

"We kunnen ze missen," zei Hein Polder.

"Als kiespijn," vulde Kris aan.

Zingende, fluitende en smalende trokken de jongens af.

Wij sloegen den weg naar ons huis in.

"Ze zijn kwaad," zei Johan.

"'t Is de schuld van Kris," zei Jacob.

"Laten we er maar niet langer over praten,"

stelde ik voor, en toen vertelde ik ons plan voor dien avond.

„Die is leuk,” riepen Johan en Jacob, toen ik uitgesproken had, „die is leuk en goed bedacht ook.”

„Om half acht zetten we 't hek open,” zei Karel. „Tegen dien tijd komen de konijnen altijd uit het bosch. Als er een paar in zijn, loopen we aan de buitenzij om 't gaas, sluiten het hek aan den achterkant, en binnen zijn ze.”

„'t Zal niet gemakkelijk zijn, ze te vangen,” meende Johan.

„Kun je begrijpen,” zei ik.

„Sla je ze dood met stokken?” vroeg Jacob.

„Nee, niet slaan,” zei Johan.

„Natuurlijk niet,” zei ik; „met de handen vangen, dat is pas aardig.”

Om half achter stond het hek open en voor de toren op 't kasteel zijn acht slagen had doen hooren, zaten een viertal konijntjes rustig aan de kool te knabbelen.

We sloten het hek.

„Nu aan den voorkant den tuin in,” zei ik; „we jagen ze naar achteren; als we er een in een hoek hebben, kan hij niet gemakkelijk ontsnappen.”

„Goed,” antwoordde Johan.

We deden, zooals was afgesproken. Van den kant van het huis liepen we den tuin in, luid poeah- brr- roepende.

De konijntjes vlogen den moestuin uit en het stoppeland over tot voor het gaas aan den achterkant.

„Loopen, jongens!” riep ik.

Zoo hard we konden, vlogen we voort.

„Daar zit er een in den hoek,” riep Johan eensklaps. „Pas op, dat hij ons niet ontsnapt.”

„Ja vooruit, die pakken we,” hijgde Karel, die nog al dik was.

Het beest sprong tegen het gaas op, doch kon er niet over.

„Hij weet geen weg,” riep Karel. „Vooruit, voorzichtig, pas op, zie hem springen.”

„Pas op, we krijgen hem,” hijgde Johan.

Eensklaps wendde het dier zich naar den tegengestelden kant en vloog, luid piepend tusschen mij en Johan door, het stoppeland over. Ik schrok er werkelijk zóó van, dat ik languit op het stoppeland terecht kwam.

„We hadden hem bijna gehad,” riep ik opstaande, en mijn broek afwrijvende.

„Van voren af aan,” stelde Karel voor.

„Zie, daar loopt er een, wat een groote,” zei Johan.

„Nu Jacob hier, Karel daar, en Kees en ik in 't midden, en oppassen, dat je niet valt.”

„Hij moet den hoek in,” zei Karel.

„Gauwer gezegd, dan gedaan,” antwoordde Johan.

„Kijk, daar gaat hij er van door.” Dit zeggende wees hij met den vinger het dier na, dat zich langs het gaas met bliksemsnelheid verwijderde.

„Zullen we het opgeven?” vroeg ik.

„Nog een keer,” stelde Johan voor.

„Als het dan niet lukt, scheiden we er uit.”

„Vooruit maar,” riep Karel, die deed of hij niet moe was; „kijk, daar zit die kleine weer.”

Langzaam naderden wij het dier, dat wanhopige sprongen tegen het gaas deed.

„Pas op,” riep Johan; „we krijgen hem.”

We naderden meer en meer. Het beest sprong piepend op tegen het gaas en sloeg zijn kleine nageltjes er in.

Johan was voorop.

Eensklaps liet hij zich op de knieën vallen en de handen uitstreckende, greep hij het angstig piepende diertje.

„Voorzichtig, Johan, doe hem geen pijn,” waarschuwde ik.

„Nee,” antwoordde Johan. „Kijk eens, wat een leuk snuitje.”

Dit zeggend hield hij ons het kleine diertje voor.

„Geef hem mij eens,” vroeg ik.

„Hier,” zei Johan, mij het dier overreikende; „wat doe je er mee?”

„In het schuurtje zetten,” antwoordde ik, het konijntje over de zachte haren streelende.

We liepen den tuin door naar het schuurtje. Onderweg plukte ik wat koolblaadjes, legde die op den steenen vloer van het schuurtje en zette het konijntje in den hoek.

„Ziezo,” zei ik, de deur sluitende, „morgen zullen we verder zien.”

„Nu eerst het hek aan den achterkant openen,” zei Johan, „en de konijntjes het

bosch in jagen.”

We deden, zooals Johan voorstelde.

Toen de konijntjes het bosch in renden, zei Karel: „Geloof, dat ze blij zijn.”

Johan en Jacob gingen spoedig naar huis.

„Niets zeggen, hoor,” waarschuwde ik.

„Kun je begrijpen,” antwoordde Johan.

„Morgen vroeg kom ik eens kijken.”

„Ik ook,” zei Jacob.

Toen gingen ze heen.

Zonder iets aan vader of moeder te vertellen van wat we gedaan hadden, gingen Karel en ik te bed.

Den volgenden morgen was ik al heel vroeg op.

Om half zes was ik voor de deur van 't schuurtje. Karel sliep nog; zacht, zonder hem te wekken, was ik 't bed uitgekropen.

Voorzichtig opende ik de deur van 't schuurtje, en keek door de kier naar binnen. Het konijntje zat ineengedoken in den hoek. De koolbladeren waren onaangeroerd gebleven.

Ik opende de deur, zoover als noodig was om er door te kruipen, en ging binnen. Vlug sloot ik de deur weer.

Het konijntje vloog, zoodra ik binnenkwam, langs de muren en tusschen mijn beenen door. Het sprong tegen de muren op, telkens zijn snuitje stootend tegen de harde steenen; het rolde over zijn kop, met pijnlijk en angstig piepen.

Ik breidde mijn armen uit, dreef het dier in een hoek en vatte het in mijn handen.

„Stil maar, diertje,” zei ik, het in mijn

arm nemende, „ik zal je geen kwaad doen.”

Maar ik troostte het arme dier niet. Het deed allerlei pogingen, zich uit mijn arm te wringen; zijn kleine, bebloede snuitje was in voortdurende beweging, het gansche lichaam trilde.

Ik zag het dier in de goedige, zachte oogen, die onrustig door het kleine kopje vlogen, en toen... toen, in die stilte, alleen, met het arme diertje, met zijn kloppend hart, en trillend lichaam, het snuitje bebloed, en die oogen vol onrust, kreeg ik een gevoel, dat ik nooit vergeten zal. De tranen sprongen mij in de oogen en zonder te denken liep ik den tuin door in de richting van het bosch.

Ik opende het hek. Aan den rand van het bosch zette ik mij met het nog steeds rillende diertje op den grond.

Nog eenmaal keek ik in zijn goedige oogen; toen streelde ik het over den rug, en liet het los.

Het sprong uit mijn arm, rende het bosch in, met groote behendigheid wippend over de lage twijgen, — en een paar seconden later was het uit mijn gezicht.

Dat was een pak van mijn hart.

Wat was ik in een prettige stemming, toen ik terug liep naar huis.

Vader stond bij de achterdeur.

„Zoo, Kees,” vroeg hij, blijkbaar verwonderd, „al zoo vroeg op 't pad?”

Ik vertelde vader alles. Hij klopte mij op den schouder en zei: „Dat is goed van je,

Kees.”

Meer zei hij niet.

En toen ik aan Karel, Johan en Jacob vertelde, wat ik gedaan had, zeiden ze niet „flauwerd of lafaard” maar ronduit bekenden ze, dat ze als ik gedaan zouden hebben.

Toen meester eenige dagen later sprak over dierenbescherming, en den plicht van ieder mensch, eerbied te hebben voor 't leven van alle schepsels, hoe klein ook, toen dacht ik:

„Je hoeft het mij niet te zeggen, meester, dien morgen heeft het konijntje 't mij geleerd.” Aan de jongens heb ik nooit iets van 't geval verteld; je zult wel begrijpen, waarom ik dat niet gedaan heb. Er zouden er onder geweest zijn, die mij hadden uitgelachen. Kris Basters zeker.

Kris Basters! Zijn naam kan ik niet noemen, zonder te denken aan een gebeurtenis, die in een der weiden aan de overzijde van de rivier plaats vond.

Kort na 't voorval met het konijntje, stond ik op de brug, die over een zijtak van den Ouden IJssel ligt. Ik had voor vader een boodschap naar boer Peters gedaan, en rustte uit, hangende over de leuning, en vermaakte mij met naar de visschen te kijken, die even beneden de oppervlakte van 't water zwommen.

„O — help — niet doen,” hoor ik eensklaps roepen. Ik kijk in de richting, vanwaar 't hulpgeroep komt en zie op eenigen afstand twee jongens, die ik dadelijk herken:

Hein Polder en Kris Basters.

Zoo hard ik kan, loop ik op beide jongens toe.

„Au... help,” klinkt het luider en luider. Dit hulpgeroep vermengt zich met een luid gelach. Ik kom bij de twee jongens en zie dadelijk, wat er gaande is.

Boven de sloot, aan welks kant de beide jongens staan, ligt, zich steunende met de handen op de helling, het kleine knechtje van mijn oom, luid schreeuwende en schreiende: „niet doen — neen — prr.”

„Lekker, jô!” zegt Kris lachende, en dit zeggende, duwt hij 't hoofd van het kleine ventje, dat hij bij de beenen vasthoudt, onder water.

Na een oogenblik trekt hij 't ventje weer naar boven, en hoe harder het kereltje niest en schreit, hoe harder Kris en Hein lachen.

„Wat doe je toch?” vraag ik.

„Dat zie je,” antwoordt Kris. „Pas op, daar gaat hij weer,” en opnieuw duwt hij het hoofd van 't bibberende en schreiende ventje onder water.

„Dat is gemeen,” roep ik, en geef Kris een duw, zoodat hij languit op 't weiland rolt.

Ik trek het arme jongetje op den kant, waar hij bibberend en schreiend staan blijft, als om af te wachten, wat er met hem gebeuren zal.

„Dat is gemeen,” herhaal ik; „zie hem bibberen.”

„Hij was aan 't baden hier,” zegt Kris, op

de sloot wijzende. „We zeiden: „kopje onder, Frans,” maar hij durfde niet. Toen hebben wij hem een handje geholpen, begrijp je, hij moet toch duiken leeren.”

Hij lachte om zijn flauwheid, die hij zeker voor een geestigheid hield.

Ik lachte niet, maar hielp het bibberende ventje in de kleeren.

Hein had al dien tijd niets gezegd, maar toen Fransje zijn petje opzette, om heen te gaan, liep Hein op hem toe.

„Hier,” zei hij, Fransje een dubbeltje in de handen stoppende; „we wilden maar een grap hebben; we meenden het zoo erg niet.”

„Dank je,” zei Frans en ging heen.

„Arm kereltje,” zei Hein; „we hadden het niet moeten doen.”

Kris zei niets.

„Hij heeft al zoo'n treurig leven bij mijn oom,” zei ik. „Zijn vader en moeder dood; niemand, die voor hem zorgt.”

„'t Is een mooie oom, dien je hebt,” zei Hein.

„Ja,” zei ik, „wat kan ik er aan doen?”

„Ga je mee?” vroeg Kris eensklaps, „schommel en aan den wilg boven de kolk?”

De kolk was een klein meer, in de wei van boer Jansen gelegen.

„Ik niet,” antwoordde Hein; „ik moet vroeg thuis zijn.”

„Jij ook?” vroeg Kris.

„Neen,” antwoordde ik, „ik ga mee.”

Hein sloeg den weg in naar het dorp, terwijl wij ons in tegenovergestelde richting

verwijderden.

We kwamen in de wei van Barts, de eigenaar van de dorpsheberg.

Achter in deze wei stond een klein schuurtje. Hierin bracht Barts in 't voorjaar zijn kippen, die in de malsche weide en op den rivieroever ruimschoots vonden, wat van haar gading was.

Elken avond ging de knecht van Barts de eieren uit het hok halen, met de meid, die dan tevens de koeien melkte.

Bij 't schuurtje bleef Kris staan.

„Willen we eens een grap hebben?” vroeg hij. „Willen we eens een paar eieren uit 't hok nemen en die opslurpen?”

„Ik bedank je,” antwoordde ik.

„Waarom? Versche eieren zijn nog al niet lekker, en al hebben we geen kopje, en geen lepeltje of suiker, om ze te klutsen, ze zullen best smaken.”

„Nee, ik doe het niet.”

„Durf je niet?”

Dat is een leelijk ding voor een jongen, als ze hem vragen: „Durf je niet.”

Ik antwoordde dan ook: „Durven, zeker, daar is geen durf aan.”

„Nou, kom dan,” ging Kris voort, mij bij een mouw van mijn jas voorttrekkende.

Angstig keek ik rond.

„Daar is niemand,” verzekerde Kris.

„Nee,” zei ik weer, „ik wil niet stelen.”

„Ben je zot, dat is geen stelen. Stelen dat is, als je iets wegneemt, dat veel waarde heeft. Maar een eitje! Nee, baasje, je durft

niet, dat is het hem.”

„Niet durven,” herhaalde ik weer. En om Kris te laten zien, dat ik wel durfde, zei ik: „ga maar mee.”

En hem voorgaande trad ik het schuurtje binnen, en het hart bonsde mij in de keel, en een warme bloedstroom steeg mij naar 't hoofd.

„Tok — tok — tok — tok,” kakeelde de kip, die in het schuurtje op den rand van een mand zat, en op onze nadering fladderend wegliep.

Uit de mand nam ik een ei, en mijn vingers beefden en mijn hart klopte nog sneller, en warmer nog werd mijn hoofd.

„Ik heb er twee genomen,” zei Kris, zijn hand uit een der hokjes tegen den wand trekkende.

Ik antwoordde niet, maar sloop het hok uit. Kris volgde mij.

„Nu achter de heg, Kees! Weet je, hoe je zoo'n ei opslurpt?” ging hij voort, zich achter de hooge heg neerleggende. „Kijk, je maakt aan beide einden een gaatje; je blaast aan den eenen kant, en het ei loopt er aan den anderen kant uit. Dan moet je er gauw met je mond bij zijn, om 't op te slurpen.”

„Hm,” zei ik.

Kris deed, zooals hij gezegd had. Hij blies en likte.

„Het duurt mij te lang,” lachte hij eensklaps, mij van terzijde aankijkende. Dit zeggende brak hij een stuk van de schaal af en liet door de ontstane opening den inhoud

in zijn mond vallen.

„Lekker, jô! Waarom eet jij de jouwe niet?”

„Ik lust geen rauw ei zonder suiker,” antwoordde ik.

„Ik wel,” zei hij, het tweede ei stuk maken-de en opslurpende. „Geef maar hier, ik zal ook het jouwe wel soldaat maken.”

Ik reikte hem mijn ei toe, dat hij insge-lijks opat.

Ik begreep niet, hoe Kris dat doen kon, zoo zonder de minste ontroering; terwijl ik daar angstig zat, met bonzend hart en kloppende slapen.

„Lekker,” zei hij, de schalen op een hoop-je onder het zand stoppende; „en nu naar de kolk.”

„Neen, ik ga naar huis.”

„Waarom? Ben je bang?”

„Neen, 't is mij te laat.”

Ik stond op en liep heen. Kris ging naast mij en hij sprak veel, maar ik hoorde er niets van. Ik dacht slechts aan mijn daad! Als Barts het eens merkte, en het den veld-wachter vertelde en deze den burgemeester, en ik als een dief in de gevangenis kwam!

In de gevangenis! Het denkbeeld deed mij huiveren.

En als ze 't niet merkten, maar vader en moeder eens hoorden, wat ik gedaan had!

Mijn moeder! Elken avond gaf ze mij, voor ik naar bed ging, een hand en dan zei ze, mij met haar goedige oogen toelachende: „Slaap lekker, mijn jongen.”

Zou ik haar durven aanzien?

„Wat mopper je toch?” vroeg Kris.

„Niets,” antwoordde ik. „Hier is het pad naar mijn huis. Jij gaat zeker rechtuit?”

„Ja. Kom je van avond?”

„Zeker.”

Ik sloeg het zijpad in en lette op Kris niet meer, die fluitende verder liep.

„Ga je mee?” vroeg Karel dien avond.

„Neen Karel, ik heb hoofdpijn.”

„Jij hoofdpijn?”

„Ja, ik begrijp 't ook niet; 'k heb het nooit.”

Karel ging het huis langs en den weg op.

Ik liep den tuin in, tot aan het bosch.

Hier bleef ik staan, en keek over het veld, naar de boomen voor ons huis.

In de verte hoorde ik de jongens draven en lachen en zingen, en ik stond daar alleen, en durfde niet naar ze toe, voor 't eerst in mijn leven.

Achter ons huis liep vader; hij ging langs het schuurtje. Ik dacht aan het konijntje; ik keek naar meesters huis, naast het onze gelegen, en ik dacht aan het spreekwoord, dat ik pas gisteren geschreven had: „Wie eens steelt, is altijd een dief.”

„Altijd, altijd?”

„Had ik 't maar niet gedaan,” barstte ik eensklaps los, „had ik 't maar niet gedaan! O, moeder,” schreide ik toen met mijn hoofd in mijn armen leunend tegen een boom, „o, moeder, kom toch eens hier.”

Eensklaps schrikte ik op uit mijn diep be-

droefd schreien. Achter mij hoorde ik een geluid; ik keek om en zag bij de groote achterdeur mijn moeder, met Dora aan de hand.

Moeder bleef staan; ze keek in de richting, waar ik stond.

Door mijn tranen heen zag ik ze staan, als in een dunnen nevel.

„Moeder,” riep ik eensklaps; en ik snelde den tuin door en de bleek over, en snikkend bleef ik voor moeder staan.

„Mijn jongen,” zei ze, „wat scheelt je?”

Ik zag haar aan, en toen ik in die goedige, bruine oogen keek, die mij noopten tot vertrouwelijkheid, snikte ik:

„Ik... heb... gestolen... moeder.”

„Arme Kees,” zei ze; „vertel me eens alles.”

Ik deed het, schreiend en snikkend.

Toen ik had uitverteld, keek ik haar smeekend aan. Ze zei geen woord, maar een traan in haar oogen vertelde haar diepe droefheid en teleurstelling.

„Niet schreien, moeder,” zei ik zacht, „ik zal 't niet weer doen.”

„Goed, Kees,” antwoordde ze, „nu heb je nog één ding te doen, vergiffenis vragen aan Barts.”

„En is u niet verdrietig meer, moeder?”

„Neen, mijn jongen; je blijft mijn beste Kees.”

Toen moeder dit gezegd had, sprong ik naar de pomp. Ik wiesch gauw mijn tranen af en liep heen met de woorden: „Ik ga,

moeder.”

Jongens waren er niet voor de herberg. Barts stond onder de warande.

Ik was spoedig bij hem. „Zoo Kees,” zei hij, „niet spelen, van avond?”

„Neen — Barts... ik...”

Nog een paar stappen en ik stond dicht bij hem. En ik keek naar den grond, en ik snoot mijn neus, en ik wees op 't kasteel en zei: „Stil daar, hè.”

„Ja,” zei Barts, „de baronesse zal het eenzaam hebben.”

„Barts,” zei ik eensklaps, „Barts, ik wou u wat zeggen.”

„Zoo Kees!”

„Ja!”

En ik vertelde hem alles. Hij hoorde mij zwijgend aan. Toen ik uitgesproken had, zei hij ernstig en toch vriendelijk: „Je moet het niet weer doen, Kees, ook niet om je vader en moeder.”

Toen kreeg ik weer tranen in mijn oogen, die ik gauw afwischte met de mouw van mijn jas.

Barts zag het gelukkig niet. Hij draaide zich om en liep de herberg in.

Zoo eindigde dit voorval in mijn leven, dat ik nooit vergeten zal. En dierbaar blijft in mijn herinnering dat oogenblik, toen moeder mij met een traan leerde, dat een kind niet slecht mag zijn, ook niet... om zijn moeder.

HOOFDSTUK III.

„'t Zal een verandering geven,” zei Karel op den avond van den dood van den baron, en zonder het misschien zelf te weten, had Karel waarheid voorspeld.

Werden bij 't leven van onzen heer ieder jaar eenige groote drijffjachten gehouden op hazen en konijnen, sedert zijn dood waren ze afgeschaft. Wel kwamen in 't najaar en den winter zoo nu en dan een paar jonkers uit Bloemendaal, die met den jager van 't kasteel in de omliggende weilanden en bosschen jaagden, maar de groote drijffjachten, waarbij stellig één derde van het dorp tegenwoordig was, kwamen niet meer voor. Die hadden we alleen onder den baron!

Tot groote blijdschap van de jongens werden vroeger elk jaar in de kerstvacantie een drietal groote jachten gehouden.

's Morgens om negen uur was het plein voor de herberg vol menschen, groote en kleine, die vol ongeduld de komst van den baron verbeidden.

Om half tien — daar kwam hij aan, het geweer aan een riem over den schouder, een grooten, breedgeranden hoed met witte veer op 't hoofd; hooge laarzen, met leeren riemen om 't midden der dijen vastgemaakt, aan zijn voeten; een weitasch met koorden en kwasten op zijn rug.

Naast hem gingen de jonkers, veelal zes of zeven in getal, met vroolijk lachende gezichten.

Achter den baron liep de jager, in 't groen.

Dan volgden de arbeiders van 't kasteel, die met de burgers en de jongens op de groote jacht als drijvers dienen moesten.

Als de baron op het plein was, gingen de petten en hoeden af en klonk het brommend door den stoet: „Dag baron, morgen baron!”

Altijd koos de baron een der jongens tot zijn bediende, tot „mijn schildknaap,” zooals hij schertsend zeide tot de jonkers.

Dat was een eer, schildknaap te zijn!

Dagen van te voren vochten de jongens er om, wie 't worden zou, en wedden om peren of appels.

Het spreekt van zelf, dat de jongens, zoodra de baron op 't plein kwam, zich verdrongen, om de voorste te zijn.

„Alsjeblief, heer baron, mij, heer baron, hier, heer baron,” klonk het dan rumoerig en verlangend, en sommige jongens staken, alsof ze in school waren, hun vingers op.

Dan lachte de baron en keek de groep eens door en riep eerst: „Ik heb geen schildknaap noodig,” maar de jongens schreeuwden zoo aanhoudend: „Jawel, jawel!” dat de baron ten laatste kiezen moest.

Eens ben ik schildknaap geweest.

Dagen van te voren al had ik overlegd, hoe ik 't zou aanleggen de opmerkzaamheid van den baron te trekken.

Na lang peinzen en zoeken had ik een middel gevonden, dat mij alle hoop gaf, door den baron gekozen te worden.

„Kobus,” vroeg ik den dag voor de groote plechtigheid, „wil je mij helpen, schildknaap te worden?”

„Jawel Kees,” zei hij; „zeg maar, wat ik doen moet.”

„Kobus, je moet dicht bij den baron gaan staan en je handen op den rug houden met de vingers in elkaar. Als de baron kiezen gaat, stap ik in je handen, houd je bij je schouders vast en kijk zoo over alle jongens heen. Dan neem ik mijn hoed af en roep:

„Uw schildknaap, baron.”

„Goed,” zei Kobus; „ik zal je helpen, als je mijn vingers maar niet beschadigt.”

Zorgvuldig bewaarde ik mijn geheim, en 's morgens, toen de jongens zich verdrongen om 't dichtst bij den baron te zijn, sprong ik plotseling op Kobus' rug, en riep, mijn pet afnemende, zoo hard ik kon:

„Uw schildknaap, heer baron!”

De baron en de omstanders lachten, en de eerste zei, op mij wijzende: „Daar staat hij, hij zal voor vandaag mijn schildknaap zijn.”

Ik lachte en de jongens keken op hun neus, en een paar hunner gaven mij, toen ik mij een weg baande tot mijn heer, uit louter jaloerschheid een stomp en een kneep.

Nu, dat moet een schildknaap voor zijn heer over hebben. Was de schildknaap gekozen, dan ging de stoet naar het bosch.

De baron, de jonkers en de jager gingen op eenigen afstand van elkaar aan den kant van 't bosch staan, terwijl de drijvers, met

groote stokken gewapend, aan den anderen kant het bosch inliepen, luid schreeuwende: „poeah... brr... poeah!”

De omtrek weergalmde van 't geschreeuw en gelach der drijvers, dat zich vermengde met 't geknal der geweren, en 't angstig gekras der honderden kraaien, die verschrikt opvlogen, en uren lang boven de bosschen bleven drijven.

Tegen drie uur eindigde de jacht. Dan blies, op een teeken van den baron, de jager op zijn horen. Dat was het sein tot verzamelen.

Met hoogroode wangen kwamen van alle kanten de groote en kleine drijvers uit de bosschen, en gingen naar den baron, de jonkers, en den jager, die een groep vormden om het geschoten wild.

Van alle kanten kwamen nu de uitroepen van verwondering.

„Wat een vangst, wat een wild, kijk, wat een groote, zie eens die dikke, prachtige vacht,” en dergelijke uitroepen meer klonken van allen kant.

Was de jacht goed geweest, dan gaf de baron aan alle groote drijvers een konijntje; een schrale jacht had tot gevolg, dat alleen de oudsten van het dorp een stuk wild kregen. Maar, wie nooit met leege handen naar huis ging, dat was de schildknaap. Deze kreeg altijd een konijntje mee, als „belooning,” zooals de baron lachend zei, „voor de bewezen diensten.”

Nu begrijpt ge zeker goed, waarom de

jongens zoo graag voor schildknaap dienden.

Na den dood van onzen heer is er geen enkele groote drijfjacht meer geweest. Het speet mij wel; maar niet, als ik dacht aan mijn konijntje in het schuurtje, met zijn onrustige oogen en angstig kloppend hart.

Een tweede, niet minder belangrijke verandering, als gevolg van den dood des barons, was, dat maar heel zelden equipages door ons dorp kwamen.

Dat was tijdens het leven van den baron anders!

Daar ging bijna geen dag voorbij, waarop niet de burgers hun neuzen tegen de ruiten drukten, en de jongens naar buiten kwamen geloopt, om de deftige „spullen” te zien.

De deftige freules en baronnen of jonkheeren, de blinkende koetsiers en palfreniers, de vurige, brieschende paarden, die in vollen ren door de dorpslaan reden, waren even zoo veel aantrekkelikheden voor de jongens, die dan ook de rijtuigen naliepen, om buitende over elkaar en rollende over den weg, de centen op te rapen, die de freules lachende over den weg wierpen. En, hoe harder de paarden liepen, en hoe luider de dames lachten, en hoe guller ze de centen uitwierpen, hoe luidruchtiger de jongens werden.

Ze vochten met elkander, al rollende over den grond, ze gilden en schreeuwden, en maakten uit louter baldadigheid de gekste sprongen.

Eens gooidde Johan, in dollen overmoed, mijn pet in het rijtuig, waarin, behalve een

freule, de baron van Bloemendaal zat. Dat was een schrik! Ieder der jongens bleef staan, in angstige afwachting, wat er gebeuren zou. De oogen vlogen van Johan op den baron, die uitgestapt was en meer en meer naderde.

Een angstig „o, o!” klonk van veler lippen.

„Van wien is deze pet?” vroeg de baron en keek scherp in het rond.

„Van... mij... baron,” stamelde ik.

„Zoo! En wie heeft haar in mijn rijtuig geworpen?”

„Ik, baron,” antwoordde Johan en voor de eerste maal zag ik, dat hij kleurde en — beefde.

Het was voorwaar ook geen wonder! Een pet gooien in het rijtuig van een baron!

Alle jongens hielden den adem in, en Johan, die al meer en meer beefde, zou stellig in een luid huilen zijn uitgebarsten, als de baron niet zijn hand op zijn schouder had gelegd, zeggende:

„Wees maar niet bang, jongen; 't is zoo erg niet.”

Toen hij dit gezegd had, reikte hij mij mijn half omgevouwen hoofddekseel toe.

„Dag jongens,” zei hij en ging heen.

De freule, die den baron gevolgd was, gaf den nog half bedremmeld Johan een kneep in zijn wang, en zei half plagend, half troostend, hem een dubbeltje in zijn hand stoppende: „voor jou, hoor.”

Toen liep ze lachend heen.

„Dat is verdiend, jongens,” riep Johan, bij wien de vrees en de angst plaats maakten voor de dolste uitgelatenheid. „Dat is verdiend.” En hij sprong heen en weer, en lachte en trok een komiek vrolijk gezicht.

Ik stond nog altijd met mijn dubbelgevouwen pet in de hand.

Ik opende haar, om haar op te zetten en vond... op den bodem een kwartje.

„Dat is nog meer,” riep ik uit, het geldstuk tusschen duim en vinger in de hoogte stekende, „een kwartje, een kwartje.”

Wat keken de jongens nu op hun neus.

„Je moet maar boffen,” zei Kris Basters op een toon van jaloerschheid.

„Een ander zou er een pak slaag voor gekregen hebben,” beweerde Hein Polder, niet minder jaloersch. Wij zeiden niets.

Ik geloofde toen, dat Johan en ik in bijzondere gunst bij den baron stonden.

Zachtjes vroeg ik dan ook aan Johan, toen we bij elkaar stonden: Zouden we een wit voetje bij den baron hebben?”

„Dat weet ik niet,” antwoordde Johan, „maar het kan me niet schelen ook.”

Nu heb ik u al twee veranderingen verteld, die op ons dorp sedert den dood van onzen baron gekomen waren, en ik zou er u nog wel een zestal kunnen mededeelen. Ik bepaal me echter tot de mededeeling van de allergrootste, waarvan de ingezetenen en niet het minst mijn ouders de gevolgen onderzonden.

Toen de baron nog leefde, durfde geen

zijner onderdanen iets van belang te doen, zonder onzen heer te raadplegen. Deze stelde zich dan ook van alle zaken op de hoogte, stond zijn onderhoorigen met raad en daad bij, wist onrecht te herstellen, kwaad te straffen, goed te beloonen. Hij had een ridderlijk karakter, was wars van vleierij en mooidoenerij, en paste de spreuk: „recht door zee,” op verstandige wijze toe.

„Ik ben de baron,” zei hij niet zelden met eenig zelfgevoel, „ik ben de baron. Zonder mijn voorkennis wensch ik geen verandering, van welken aard ook, in mijn bezitting aangebracht te zien.”

Dit zei hij, als een zijner onderhoorigen zich had verstout, een verandering aan huis, schuur of stad aan te brengen.

Nu gebeurde zoo iets heel zelden, want ieder burger en boer waakte er angstvallig voor, den toorn van den baron op te wekken.

Toen hij gestorven was, bleef 't beheer der bezitting in handen der barones. Kinderen had deze niet. Geheel alleen, zonder hulp van den man, die krachtig maar liefdevol en verstandig de teugels van zijn alleenheersching had gehouden, bleef de arme vrouw achter.

De bosschen en velden, de honderden boerderijen en burgerwoningen, 't kasteel met zijn tientallen kamers vol kostbaarheden, het uitgebreide personeel in de tuinen, de bosschen en 't kasteel, de vele en velerlei familiebetrekkingen, zij allen eischten zooveel inzicht en zooveel kennis van zaken en zoo-

veel werkkracht, als billijkerwijze van de barones niet verwacht kon worden.

Daar stond ze nu alleen in haar klein, maar bedrijvig koninkrijk, met zijn vele uiteenlopende belangen.

Is het niet natuurlijk, dat ze een man aanstelde, die zooveel als de tusschenpersoon zou zijn, tusschen haar en haar onderdanen?

Haar keuze viel op Prak, den zoon van een familie, die tot de oudste van ons dorp behoorde. Die keuze kon geen gelukkige heeten.

Genoemde Prak was 't voorbeeld van den man met de twaalf ambachten en de dertien ongelukken. In zijn jeugd op de school behoorde hij tot de zeer middelmatigen, ja, ik mag wel zeggen, tot de achterlijke leerlingen. Voor de studie, waartoe zijn ouders, die „nogal hoog in hun wapens waren”, zooals ze bij ons zeggen, hem hadden bestemd, deugde hij dus allerminst. Toch moest Frits, zoo heette hij, studeeren. En Frits studeerde op een school te Doetinchem, eerst voor onderwijzer, toen voor architect, eindelijk voor landmeter, maar ons Fritsje werd noch het een, noch het ander. Ten einde raad namen zijn ouders hem thuis. Jaren lang bleef hij, zonder iets nuttigs te doen, slenteren en meeëten — uit de vetpotten van Egypte. Broodsgebrek zouden zijn ouders er niet door krijgen, want ze zaten er nog al warmpjes in. Maar wat het treurigst was! Frits zelf werd er niet beter van. Zorgeloos leefde hij maar, van dag op dag en van jaar

op jaar, en hij leerde niets, dan de kunst van „afneuzen” en nieuwtjes opvangen.

Is het te verwonderen, dat de meeste burgers zijn aanstelling als werkbaas met teleurstelling en leedwezen vernamen?

Den eersten tijd hadden de burgers weinig reden tot klagen. Hij liep de tuinen door, de velden af en de bosschen in, om de tuinders en arbeiders te controleeren; maar hij was slim genoeg in den eersten tijd hen niet met domme opmerkingen te ontstemmen.

Maar later en langzamerhand breidde hij zijn invloed uit. Behendig wist hij partij te trekken van den wensch der barones, om van alle feiten en zaken, die in haar bezitting voorvielen op de hoogte te blijven. Prak zorgde er wel voor, dat haar wensch werd bevredigd.

In alle zaken stak hij zijn neus; van alles stelde hij zich op de hoogte, met alles bemoeide hij zich; en elk woord, dat zijn oor opving, en elke handeling, die zijn gretig oog zag, bracht hij trouw ter kennis van de barones.

Dit was niet erg geweest, als hij eerlijk en naar waarheid verslag had gedaan, van alles, wat hij hoorde of zag; maar, dat deed hij niet! Het goede van hen, die hij niet lijdten mocht, verzweeg hij, terwijl hij 't minste vergriep van dezen tot een groote zonde uitmat voor de barones.

Hij woonde in de dorpsstraat, en als hij de barones zag voorbijwandelen, vloog hij als een kat den zolder op, stak zijn hoofd

uit het dakvenster en overtuigde zich, welke laan de barones insloeg. Was ze eenigen tijd weg, dan sprong hij op de fiets en reed van den tegenovergestelden kant de barones tegemoet, die hij dan in de een of andere laan ontmoette. Bij haar gekomen, sprong hij van zijn fiets, wischte zich het zweet van 't gezicht en gaf hoog op van den rijken oogst en de zware boomen, die de arbeiders velden. En dan sprak hij daarover met een ophef, alsof hij de boomen had doen groeien en de landerijen bewerkt.

Als hij dat verteld had, sprong hij met een: „Een drukke tijd, mevrouw de barones,” op zijn fiets en reed naar zijn huis terug, om aan zijn vrouw zijn kranig heldenfeit te vertellen.

Ik zeg zijn vrouw, want hij was een paar maanden na zijn aanstelling als werkbaas, ingetrouwd bij zijn ouders.

Maar, dat was het ergste niet! Dat hij de mooie en de goede man wilde zijn bij de barones, dat hij haar wijs wilde maken, als was zijn gansche bestaan aan den dienst van haar gewijd, dat hij zich zelfs niet ontzag, haar te bedriegen met valsch vertoon en bedriegelijke inlichtingen, dat mag leelijk, heel leelijk zijn, maar 't is het leelijkste nog niet. Maar dat hij zich niet ontzag, eerlijke, brave burgers bij de barones zwart te maken, dat hij zelfs pogingen aanwendde, ze als eerloos uit het dorp te doen jagen, dat is wel het leelijkste, wat een mensch doen kan.

De meeste menschen op het dorp wisten

heel goed, wie hij was, en wat hij deed en wat hij wilde. Ze wisten wel, dat hij een gevaarlijk mensch was, maar wat moesten zij doen? Oppassen, op hun hoede zijn, dat was alles wat zij konden!

Prak had zijn handlangers; hij had zijn aanhang, die even gedienschtig hem inlichtte, als hij het de barones deed.

Zelfs de jongens wisten van dit alles! Ook zij waren in twee partijen verdeeld, ik zou ze de Prakianen en de anti-Prakianen kunnen noemen.

Tot de laatsten behoorden Karel en ik, Johan, Jacob en nog veel meer jongens, wier ouders door Prak met zijn aanhang werden bespied en belaagd. Als we lust hadden een guitenstuk uit te halen, was het altijd: „Pas op, één van Prak!” Dit beteekende zooveel als: „Doe het niet, de barones zal het hooren.” Dan lieten wij onzen guitenstreek achterwege, al was die ook van de onschuldigste soort.

O, als ik nog denk aan dien droevigen tijd, toen ons lief dorpje, met zijn goede menschen, zijn mooie natuur van bosschen en lanen, velden en weiden, vogels en bloemen, het oord was van wantrouwen, argwaan en nijd!

„Wien kan ik nog vertrouwen!” riep vader op een avond, van den tuin thuisgekomen, driftig uit. „Op Jansen zou ik huizen hebben gebouwd, en nu vertelt Wagman mij: „Lovers, neem je voor hem in acht, hij heult met dien Prak en zijn partij.”

Pas had vader dit gezegd, of Kobus, onze overbuurman, kwam langs ons raam.

„Dien, dien vertrouw ik,” zei vader, van zijn stoel opspringende: „die kan niet liegen of bedriegen.”

De deur ging open en Kobus trad binnen.

Hij zat nog geen vijf minuten op den stoel, dien ik voor hem bij de tafel gezet had, of 't gesprek kwam op de groote zaak.

„Je moet voorzichtig zijn, Lovers,” begon Kobus. „Hij kan je niet zetten; jij moet tuinbaas af, en zijn neef, die onder jou staat, moet jou opvolgen.”

„Dat wil ik zien!” riep vader uit. „Dat wil ik zien! Doe ik niet mijn plicht? Ben ik ooit te laat, ga ik ooit te vroeg weg! Neen Kobus, de haat kan veel, maar een eerlijk werkman, die zijn vak verstaat en zijn plicht doet, weggagen, dat kan hij niet.”

„Alles kan, Lovers, zooals de luitenant zei, die een vijand met den ransel zoo hard en lang op zijn kop pompernikkelde, tot hij neerviel; alles kan. Nog onlangs heb je woorden, ja, laat ik maar zeggen, ruzie met hem gehad, en ik verzeker je, dat de barones dit ook weet. Alle menschen spreken er over.”

„Maar had ik dan geen gelijk?” riep vader uit. „Was het dan niet noodig, dat de bloemen de kassen uit en de lucht in kwamen?”

„Alles goed en wel, Lovers. Al heb je 't grootste gelijk van de vischmarkt gehad, hij weet zóó te praten, dat jij door de barones in 't ongelijk wordt gesteld. En de men-

schen? „Lovers heeft gelijk, een knap werkman als Lovers is, heeft gelijk,” zeggen ze, als ze 't hooren; en in stilte noemt ieder jou een kranige kerel en ze lachen hem uit en ze schelden hem uit. Maar als ze bij hem zijn, is het: „aap, wat heb je mooie jongen!” Zoo zijn de menschen, Lovers! Ze vinden hem slecht en gemeen, maar ze durven het niet zeggen.”

„Alles goed en wel, Kobus, maar de waarheid...”

Verder kwam vader niet, want Kobus brak in een geweldigen schaterlach uit.

„De waarheid, zeg je, de waarheid? Die kerel liegt met hetzelfde stalen voorhoofd als de fouragemeester loog, die het spek gestolen had uit de soepketels. Vertrouw hem niet, Lovers.”

„Maar ik vertrouw hem niet, Kobus, ik vraag je alleen, wat wil je van me? Je eischt toch niet, dat ik mij verneder voor zoo'n mooidoener, zoo'n domkop! Denk je, dat ik kruipen zal voor hem — of voor den geldzak! Neen Kobus, dat kan ik als eerlijk mensch en eerlijk werkman, niet doen.”

Vader was opgestaan.

„'t Is treurig, Lovers,” ging Kobus voort. „De goede tijd is voorbij; ons dorp gaat achteruit.”

De menschen vertrouwen elkander niet meer; de eensgezindheid is weg — en dat allemaal door Prak.

Ik stoor me niet aan hem. Ik heb mijn pensioen en wat ik er zoo bij verdien; dus,

ik heb evenmin met hem iets te maken, als een afgedragen soldatenbroek met den knevel van den majoor. Ik durf hem wel aan. Dat wou ik je juist eens vertellen. Ik heb hem gisteren een poets gebakken, die hem heugen zal. Dat moet je hooren.

Zooals je misschien van Kees gehoord hebt, ben ik gisteren met mijn vrouw naar Arnhem geweest. We waren tot den tol voorbij Elkom gewandeld.

„Vrouw,” zei ik, „laten we hier wat uitrusten.” Mijn vrouw had er niet op tegen. We gingen in de groote uitspanning, je weet wel, links van den weg, een oogeblik zitten. Spoedig was ik met den kastelein, een aardige praatgraag, in druk gesprek. Ik vertelde hem, van waar ik kwam.

„Zoo,” zei hij, „dan heb ik op dit oogeblik een bekende van u over.”

„Wie?” vroeg ik.

„Wel, de rentmeester van je dorp, mijnheer Prak. Hij vertelde mij, dat hij van uw dorp rentmeester is.”

„Ja,” zei ik en keek mijn vrouw zoo op zij aan en beduidde haar, dat ze zwijgen moest.

Toen de herbergier weg was, zei ik tot mijn vrouw: „Daar zullen we een grap van hebben; we zullen mijnheer den rentmeester een poets bakken, die hem zal heugen.”

Mijn vrouw keek me natuurlijk aan, als een soldaat, die zijn komiesbrood kwijt is, en vroeg: „Wat wil je dan, Kobus?”

Ik vertelde haar in een paar woorden mijn plan, dat haar gauw beviel.

„Heb je een kamer voor ons, kastelein?” vroeg ik, de gelagkamer binnentredende.

„Zeker, mijnheer. Gaat u maar mee.”

We werden in een kamer gelaten, die er heel „chique” uitzag.

Ik begon me zoowaar al deftig en voor-naam te gevoelen. Ik zette mij dan ook, alsof ik in tegenwoordigheid van een paar recruten was, heel deftig in een grooten leuningstoel en zei: „Kastelein, stuur even een jongen, die een boodschap voor me doen kan.”

„Asjeblijft, mijnheer,” zei de kastelein en vertrok.

Ik ging de zijdeur uit en bleef staan in de gang. Mijn vrouw wist natuurlijk het geheele plan.

De jongen tikt aan.

„Binnen,” roept mijn vrouw. En dat riep ze, Lovers, zoo „krek,” of ze de barones was. Dat kan mijn vrouw, als de beste. Ze heeft vier jaar als kamenier op 't kasteel gediend, zooals je weet, en al is dit ook al een tijd geleden, ze doet de stem van de barones nog altijd precies na. En niet alleen van de barones, alle geluiden kan ze namaken. Met permissie, als ze wil, balkt ze net als mijn ezels.

„Zeg aan mijnheer Prak,” zoo begint ze, en ik sta inwendig te stikken van den lach, „zeg aan mijnheer Prak, die daar ginds in den tuin loopt, dat de barones er is, om hem te spreken.”

„Goed, mevrouw,” antwoordt de jongen en

loopt de deur uit. Ik spring te voorschijn en lachend en springend van pleizier, geef ik mijn vrouw een flinken zoen.

„Wijf,” zeg ik, „je bent als barones onbetaalbaar. Blijf nu goed in je rol en nu — voorwaarts, marsch.”

Ik duw mijn vrouw achter de deur, waar ik eerst gestaan heb, en — kruip zelf achter den grooten leuningstoel in den hoek.

Daar wordt geklopt.

„Binnen,” roept mijn vrouw.

De deur gaat open en Prak komt in de kamer.

Hij houdt zijn hoed in de hand en buigt en knipt, en draait zich naar alle richtingen — maar ziet geen barones.

„Wacht maar even, Prak,” roept mijn vrouw achter de deur.

Prak buigt en zegt: „Als 't u blijft, mevrouw de barones!”

Toen moest ik mij met mijn tien vingers in mijn vleesch knijpen, om niet in lachen uit te barsten.

Maar 't mooiste komt nog. Daar gaat me de kerel warempel op den stoel zitten, waarachter ik als een dubbelgevouwen schelvisch zit, mijn kin bijna op mijn knieën. Ik zeg niets. Ik laat hem een oogenblik zitten, want ik wil hem niet, door plotseling op te springen, hevig doen schrikken.

„Nog even geduld, Prak!” roept mijn vrouw weer.

Prak springt op.

„Zeker, mevrouw, zeker,” roept hij terug.

„Zeker, mevrouw, zeker,” roep ik hem na op een pieperigen toon en ik steek mijn hoofd achter den stoel uit en kijk den geheel verbaasden Prak vlak in zijn gezicht. Lovers, Lovers, als je dat gezicht had gezien!

„Wacht je op de barones, mijnheer Prak?” vroeg ik; „ik zal ze voor u halen.”

Toen opende ik de deur en liet mijn vrouw in. En ik boog voor mijn wijf, alsof ze de barones in hoogst eigen persoon was.

Toen werd het nog koddiger hem te zien.

Hij balde zijn vuisten en liep op ons toe, maar ik beduidde hem, door een beweging van de hand, dat hij zich wachten moest en zei toen spottend: „Foei, dappere rentmeester, wou jij je barones aanranden?”

Wat was hij nijdig! Hij deed een stap achteruit, draaide zich toen om en liep naar de deur, die hij met een geweldigen ruk opende. Noch eenmaal keerde hij zich om en riep, zijn vuist tot ons opheffende: „Schuim, schuim, schuim, dat... zal... ik je betaald zetten!”

„Verslik je niet, riep ik hem na, want hij kon haast niet uit zijn woorden komen.

Met een geweldigen slag gooide hij de deur dicht.”

„En wat zei de kastelein!” vroeg ik.

„We hebben ons gelag betaald en onze reis voortgezet, en den ganschen dag gelachen om onzen deftigen rentmeester en de poets, die we hem gebakken hadden.”

Onder Kobus' vertelling hadden wij geschaterd van den lach.

„Je bent een komieke Kobus,” zei vader, den type een sigaar aanbiedende.

Kobus stak zijn sigaar op, ging achterover in zijn stoel liggen en blies met zichtbaar welgevallen den rook voor zich uit. Wij keken hem aan en telkenmale schoten we weer in den lach, als we dachten aan den komieken Kobus tegenover den deftigen rentmeester, en — de barones achter de deur.

IV.

Vele dagen gingen na Kobus' bezoek voorbij, zonder dat vader belangrijke mededeelingen omtrent de groote zaak deed. Maar dat hij leed, dat zagen we aan zijn kommervol gelaat, en hoorden we in de zuchten, die hij 's avonds bij moeder en ons gezeten, slaakte.

Hoeveel dagen van angst en vreeze, zorg en stilte voorbijgingen, weet ik niet. Maar eindeloos lang duurden de avonden, die anders omvlogen in vroolijken kout, blij gezang en aangenaam spel.

Het was de achtste September. Vader kwam thuis, bleeker dan hij de laatste dagen was, en met een uitdrukking van groote ontroering op 't gezicht. Wij schrokken, toen hij binnen kwam. Hij viel op een stoel neer, doch stond weer op. Hij liep naar de deur, maar keerde terug. Bij de tafel bleef hij staan, beurtelings moeder en ons aanziende, met

een uitdrukking van angstige bezorgdheid op 't gezicht.

„Vader?” vroeg moeder, en legde haar hand op vaders schouder; „vader, wat is er?”

Eerst zei vader niets. Als in een hopeloze mijmering bleef hij zitten.

„Vader?”

„Moeder, nu is 't spoedig gedaan,” barstte vader uit, terwijl hij van zijn stoel opsprong.

„De tuin, waarin ik zestien jaren heb gewerkt voor het kasteel, en — voor jou en de kinderen; dit dorp ook, dat ik zoo lief heb, — ik moet er uit!”

„Maar vader, als . . . ”

„Neen, moeder, tracht me niet te troosten. De barones . . . de barones . . . is in den tuin geweest — ze heeft gezegd: „Daar moet verandering komen, het gaat zoo niet langer.”

Een oogenblik zweeg vader.

„Het gaat zoo niet langer,” barstte hij toen uit; „ik kan 't ook zoo niet langer houden. Ik heb mijn plicht gedaan — vijftien jaren lang. Ik wil het blijven doen — maar ik mag niet. Neen, ik mag niet. En ik wil!”

Weer zweeg vader.

Een oogenblik later ging hij voort op een toon van diepe somberheid: „Wie had het kunnen denken! Zestien jaren geleden, toen wij . . . trouwden . . ., toen kwam de baron hier . . . Ik zie hem daar nog staan bij den schoorsteen, toen hij zei: „Lovers, — ik wensch je geluk in je huwelijk en ik hoop, dat je nog jaren mijn tuinman zult zijn.” En nu zijn de jaren om; nu jagen ze me

weg."

„Vader, spreek zoo niet."

„Ja, moeder, maar — op een andere plaats zal ik weer werken, op een andere plaats, waar ik eerlijk mag zijn."

Eensklaps keerde vader zich om en zijn handen op moeders schouders leggende, zei hij: „Je vindt het goed, nietwaar, dat ik eerlijk ben gebleven?"

„Ja, ja, vader," snikte moeder.

Toen keerde vader zich naar ons.

„Jongens," zei hij, „als je vader — arm wordt, als je vader niet meer het brood kan verdienen, dan — zul je... hem... dat nooit verwijten, nietwaar? Jongens, als ik... arm wordt... dan troost ik mij met de gedachte, dat ik je heb geleerd, dat eerlijk boven alles gaat."

Wij zeiden niets. Snikkend liet ik mijn hoofd vallen op mijn armen.

„Vader," vroeg moeder, „heeft dan de barones je..."

Moeder kon haar vraag niet uitspreken. Dat woord, „weggejaagd," wilde niet over haar lippen.

„Neen, moeder, weggejaagd heeft ze me niet. Maar ze heeft te kennen gegeven, dat Praks neef mij moet opvolgen — en ik onder hem als knecht zal blijven werken. En moeder —"

„Dat mag je niet doen," riep moeder eensklaps uit. „Neen, vader, niet onder hem werken. Dan zullen we ons wel door de wereld slaan op een andere plaats."

„Beste vrouw," zei vader, en zijn gelaat kreeg een oogenblik de oude levenskracht en levensmoed; „zoo is het goed. Met Gods hulp zullen we ons brood wel verdienen. Hier kan dat niet meer. Maar nog eenmaal zal ik ze laten zien, wat ik kan."

Vannacht moet ik om drie uur de deur uit. Dan ga ik naar den tuin, om twee bouquets te maken, een voor het bruidspaar, en een voor 't kasteel. Ze zitten in mijn hoofd, ik zie ze voor me, de bloemen en de kleuren, en — ik zal ze laten zien aan mijn laatste werk, dat ik niet verdiende uit mijn tuin te worden gejaagd. Dan zal Prak..."

Vader zweeg, want buiten klonk de muziek.

„Hooft, jongens; de muziek komt; gaat eens kijken."

„Ik heb geen zin, vader," antwoordde ik en mijn lippen beefden.

„Neen, mijn jongen, niet zoo treurig; als een mensch eens tegenslag of verdrietelikheden in zijn leven heeft, moet hij zijn... vroolijkheid niet verliezen."

Vader draaide zich om en ik hoorde, dat hij snikte.

Toen ging ik, door Karel gevolgd, de deur uit, want ik geloofde vader genoeg te doen.

In de laan, niet ver van de herberg, naderde de stoet. Voorop ging de muziek, die een vroolijken marsch speelde. Die muziek was in Doetinchem gehoord. Ze zou een serenade brengen aan den op dien dag getrouwden zoon van den fabriekseigenaar, Halbertson.

Dagen van te voren had ik er al over

hooren spreken, maar ik had, door onze huiselijke zorg en smart, weinig belangstelling voor de zaak getoond.

We schaarden ons in den stoet, die zingend en dansend de muziek volgde.

„Je zingt niet,” zei Johan tot mij.

Ik antwoordde niet.

„Je bent al een paar weken zoo saai,” ging hij voort; „scheelt er wat aan? Je komt niet meer op 't plein, in de school zit je, alsof je geen tien kunt tellen, en je kijkt zoo naar, alsof je aan het doodgaan bent.”

Gelukkig sprong Johan, toen hij dit gezegd had, op den rug van Hein Polder, die luid schreeuwende met zijn berijder wegdraafde.

Zwijgend liep ik verder.

„Hoe lang nog,” dacht ik; „hoe lang nog zullen we hier loopen?” en deze gedachten deden tranen in mijn oogen opwellen. Het dorp te moeten verlaten, alle jongens achterlaten; de bosschen niet meer zien — o, ik vond het zoo treurig. Ik keek om naar huis; wat stond dat daar nu eenzaam onder de hooge boomen in het donker; geen lichtje brandde. Wat stond ons huis daar stil en verlaten, en hier op de weg zongen de menschen en klonken de tonen der muziek.

„Arme vader, arme moeder!”

De stoet hield stil voor de ijzergieterij, door ons de „hut” genoemd.

De fabrieksarbeiders stonden met hun vrouwen gereed, om zich achter de muziek op te stellen.

De mannen, meest allen met licht gebogen

ruggen, kromme knieën en ingevallen wangen, waren gekleed in hun Zondagsche pakken. Naast hen stonden de vrouwen, alle met een klein, wit mutsje op 't hoofd. Wat had ik niet dikwijls die menschen beklaagd, die arme menschen, die zes dagen in de week van 's morgens tot 's avonds werken moesten voor een loon, zelden hooger dan vier gulden. En nu! Ik benijdde hen, zij werden niet weggejaagd, als ze hun plicht deden. Zij werden niet om hun eerlijkheid gestraft.

Achter de groote menschen liepen de jongens, die al op de hut werkten, week aan week, en maand aan maand, voor een luttel loon. Ze werden de „poetsers” genoemd, omdat ze 't ijzer schoon poetsten, dat door de groote werklieden, in gieters en vormers verdeeld, gegoten werd.

Weldra stond het „huttevolk,” niet zonder eenige gerinschatting door een deel van het dorp aldus genoemd, in den stoet. De trom roffelde, de klarinetten vielen in, en voort ging het naar 't huis van mijnheer Halbertson. De muzikanten gingen het hek door, de mannen, vrouwen en jongens volgden, en wij bleven onder de hooge beukeboomen staan.

Op het plein voor het huis hield de stoet halt. De muziek zweeg. De bruidegom sprak, als aanstaand fabrieksheer, de aanwezigen toe. Toen hij had uitgesproken, speelde de muziek een „Lang zal hij leven!” het huttevolk stemde in, en de jongens buiten het hek schreeuwden mee, zoo hard zij konden. De veldwachter liep rond met zijn dikken stok,

maar hij zei niets.

Daar trad de oudste arbeider voor de muziek.

Hij sprak het jonge paar toe; wat hij zeide, weet ik niet. Ik schonk aan zijn woorden weinig aandacht.

Nog een „Lang zal hij leven!” en de familie Halbertson ging met het huttevolk aan de lange tafels zitten, die voor het koetshuis geplaatst waren.

Eenige lantaarns, aan de lage boomtakken en aan de ijzerdraden, hier en daar van boom tot boom gespannen, aangebracht, verlichtten het plein tusschen de villa en het koetshuis. Na eenig rumoer en gestommel, zaten allen om de lange tafels, waarop flesschen, glazen en trommels den armen menschen iets „extra's” beloofden.

Toen ze allen gezeten waren, werd het stil.

De menschen buiten het hek dropen af.

Ik stond met mijn rug tegen den boom, die het dichtst bij 't hek stond.

„Kees, ga je mee?” fluistert eensklaps Johan mij in 't oor. „Ga je mee, aan den achterkant het hek over, het bosch door en zoo op zij van 't koetshuis?”

„Wat heb je er aan?” vroeg ik.

„Wel, ik heb met Willem Posters, je weet wel, dat kleine poetsertje, afgesproken, dat hij mij een taartje en een flesch limonade zal toewerpen, als ik naast het koetshuis sta.

Hij krijgt er een dubbeltje voor. We hebben afgesproken, dat ik „psst, psst” zal

roepen.”

Ik had geen zin, Johan te volgen. Toch deed ik het, ten deele uit nieuwsgierigheid, maar vooral om den schijn te mijden, dat ik saai was.

Spoedig zat ik op den grond, achter de regenton naast het koetshuis. Johan was aan den tegengestelden kant.

De klok van het kasteel sloeg negen. Wat was het donker onder de hooge boomen! Voor het koetshuis zaten de menschen, ze praatten en lachten druk; het gerinkel der glazen vermengde zich met het gepof der uitgetrokken kurken.

Ik dacht aan vader, aan moeder, en aan ons spoedig vertrek uit het dorp. Wat zouden de jongens zeggen? Johan en Hein en die anderen zouden vader gelijk geven, maar die van Prak niet.

Frans Bets was er ook een van Prak. Hij zei de vorige week: „Je vader heeft niet veel verstand van tuinen.” Dat zegt hij natuurlijk Prak na, die veel bij Bets thuis komt. Toen heb ik niets gezegd. Maar, nu we toch het dorp uitmoeten, nu zal ik 't hem betaald zetten. Slaag zal hij hebben. Wat kan alles plotseling toch veranderen. Toen de baron nog leefde...”

„Wat is dat? Ik hoor stemmen; ik zie twee mannen, die sluipend de ton naderen, waarachter ik zit. Zal ik vluchten?”

Neen, het kan niet; ze zullen mij opmerken!

Ze staan dicht bij me. Den een kan ik zoo bij zijn beenen trekken.

„Wits,” hoor ik zeggen.

„Wits? dat is de neef van Prak, die tuinbaas worden moet. Wie is de ander? Hoor ik goed? Ja — hij is het, Prak. Zij zijn nog familie van Halbertson. Wat moeten ze in de donker op zij van 't schuurtje! Ik luister; ik versta niet alle woorden, maar deze dringen heel duidelijk tot mij door:

„Je — vernielt — het bouquet voor een deel; je brengt het dan naar 't kasteel — dan zul je de barones...”

Het suisde in mijn ooren; ik verstond niet goed meer; ik stak mijn hoofd vooruit; mijn lichaam schuurde tegen den muur.

„En — dan — maak jij 't over — zie je; onthoud dus goed, hoe de bloemen zaten...”

Toen hoorde ik niets meer. Ik hield mijn hoofd vast; het hart klopte mij in de keel; ik wilde opvliegen en naar huis loopen en het vader toeschreeuwen: „Ze bedriegen je, vader, ze bedriegen je!” Maar — dat deed ik gelukkig niet — mijn verstand zei: „Blijf — en wacht tot ze weg zijn.”

Ik hoorde nog een scherp, onderdrukten lach; toen was het stil om mij; ik hief mij op; ze waren verdwenen. Ik sprong op, vloog het bosch uit, het hek over en den weg op naar huis.

„Hei, Kees!” hoor ik roepen.

„Kobus,” schreeuw ik en blijf staan.

„Kees, jongen, wat heb je?”

„Kobus,” — ik kan niet meer spreken; in een hevige snikken barstte ik los.

„Kees, jongen, hebben ze je geslagen?”

„Neen... Kobus... ik... heb... gehoord.”

„Kom hier, Kees, hier aan den kant van den weg. Ziezoo, laten we nu naast elkander op 't gras gaan zitten, en vertel me geregeld, wat je hindert.”

„Kobus... ik... heb ze gehoord... ze...”

Opnieuw brak ik in snikken uit.

„Maar Kees; zet nu je kop eens goed. Wat weergâ, ben jij nu een flinke jongen? Allo... vertel.”

Dat hielp. Ik hief mijn hoofd op, wischte mijn tranen weg, en loosde een laatsten, diepen zucht. Nu zag ik ons huisje; ik zag een lichtje door de vensterspleet, ik zag en voelde Kobus naast mij. Dat riep mij tot de werkelijkheid terug. Toen vertelde ik Kobus mijn gansche wedervaren. Hij sprong op; hij danste in 't rond en riep:

„Mooi, mooi Kees; jongen, dat is mooi. Nu zeg ik je één ding: je moet je vader overal buiten houden; als hij 't hoort, zal hij door zijn voorbarigheid alles bederven. Je zegt niets hoor; aan je vader niet, aan je moeder niet en ook niet aan Karel. Je laat de rest maar aan mij over en als morgenmiddag die Prak en die Wits niet als twee lage schelmen bekend staan bij de barones, ben ik Kobus niet meer. Ga nu naar huis, en zwijg over alles, wat je weet. Laat je vader vannacht maar naar den tuin gaan, om de twee bouquetten te maken, en — en ik zorg voor de rest.”

Kobus klopte mij op den schouder, gaf mij toen een hand en ging heen met de woorden:

„Morgen zul je je vader zien, Kees. Och,

och, wat zal de beste kerel blij en gelukkig zijn."

Toen ging Kobus heen.

„Moeder," vroeg ik, thuisgekomen, waar is vader?"

„Al in bed jongen; je bent lang weggebleven; Karel slaapt al."

„Nacht, moeder."

„Kees, je boterham."

„Nee, moeder, ik lust ze niet."

„Kom Kees, niet zoo treurig; eet nu gauw je boterham."

„Nee, moeder, dank u; nacht moeder."

„Arme Kees," zei ze op mij toetredende; „kun je ook al niet eten? Ja, jongen, 't is ook zoo naar. Daar ligt hij," ging ze voort, met den vinger naar vaders slaapkamer wijzende, „hij had — beter verdiend."

„Ja moeder," riep ik en maakte mij uit haar omhelzing los, en snikkend liep ik de kamer uit. Dien nacht heb ik niet geslapen. Ik geloof, dat ik eerst tegen den morgenstond indommelde.

Om vier uur hoorde ik vader uitgaan.

„Daar gaat hij," dacht ik en met mijn gedachten volgde ik hem.

Ik zag hem gaan door de laan; op de brug bleef hij staan en keek op naar 't kasteel; nu liep hij verder, de dorpsstraat door; het hek deed hij open — de broeikas ging hij in.

Nu snijdt hij bloemen; hij voegt ze samen; het bouquet groeit; zie, hij houdt het voor zich uit; „zie, die kleuren!" roept hij uit,

„zie, die bloemen!"

Het eene is klaar. „Nu het tweede," zegt hij. Dit is ook gereed; hij glimlacht. Hij stapt in de tram met een der bouquetten in de hand.

Daar is Wits; zie, hij trekt bloemen uit, hij werpt ze weg, hij lacht, Waar is Kobus? O God! hij verslaapt zich — Kobus, o Kobus!"

„Kees! wat heb je, Kees, wordt wakker."

„Hè — wat — ?" Ik spring op.

„Je droomt, Kees."

„Ja, Karel; hoe laat is het?"

„Acht uur."

„Acht uur?" Ik sta met een sprong voor mijn bed. In een paar minuten heb ik mij gekleed en ben ik beneden.

„Moeder, is vader al weg?"

„Ja Kees. Hij was zoo zenuwachtig. En ik — Kees, ik houd mij altijd goed; ik schrei niet, ik wil hem nog opbeuren; maar — 't wordt mij ook wel eens te sterk."

Ik zei niets.

Ik zag moeder schreien, maar ik liep de deur uit, naar Kobus' huis.

„Is Kobus thuis?" vroeg ik.

„Nee Kees, hij is al vroeg weggegaan om een boodschap te doen."

„Gelukkig," zuchtte ik onhoorbaar.

„En?"

„Nee, hij is nog niet terug."

Toen liep ik weg, de huiskamer in.

Dora zat bij 't raam.

„Stoute Kees," zei ze lachend.

Ik ging naar haar toe, ik kuste haar, ter-

wijl tranen mij over de wangen liepen.

„Stoute Kees.”

De tram van half tien floot. Ik keek uit.

Vader stond achterop. Nog een paar minuten en hij was thuis.

„Ze vonden het zoo mooi!” riep hij uit. „Ze gaven mij een hand en een fooi van tien gulden.”

„’t Zal de laatste zijn,” zei ik.

„Waarom Lovers? vroegen ze; ik wilde het hun vertellen, maar de trein reed weg. Maar — o, dat ik dat laatste...”

„Lovers! Lovers!” hoorden we eensklaps meer gillen dan roepen, in de gang. De deur vloog open en Kobus viel binnen.

„Ik heb hem!” schreeuwde hij, op een stoel neervallende, „ik... Lovers... hij is er bij... ik heb ’t zelf... ge... zien... en...”

„Kobus!” riepen vader en moeder gelijk, „wat is er, wat heb je?”

„Ik heb... ze... ik... Kees, weet het ook... ik heb ze gepakt...”

Hijgend stond hij op; nog eenige korte, doch zware ademstooten — en Kobus begon zijn verhaal, slechts afgebroken door allerlei uitroepen van vader en moeder.

Eerst vertelde hij mijn ervaringen van den vorigen avond, daarna de zijne, die hij ongeveer in de volgende woorden weergaf:

„Ik ging van morgen om zeven uur de deur uit. Langs de hut bereikte ik den tuin. Ik kroop in den duiker, dien je daar bij de tuingracht hebt.

Ik zag jou weggaan, Lovers, met die eene

bouquet in de hand en ik dacht zoo: „Kerel, nu ben je nog in de war, maar over een paar uur zul je springen van blijdschap.” Het was half negen. Daar zie ik hem, hem, zie je, Wits. Hij gaat de kas in, hij komt er uit met het bouquet. Op den hoek gaat hij staan, achter dat groepje boompjes, je weet wel, en hij loert naar alle kanten, en... trekt bloemen uit jou bouquet, midden uit en aan de kanten, en...”

„Zoo’n ellendeling,” stampvoette vader.

„En” — ging Kobus voort, „trekt blaadjes af, en vernielt zoo dat mooie bouquet.

Hij strooide zand over de uitgetrokken bloemen en de afgeplukte blaadjes en ging toen den tuin uit.

Nu was ’t mijn beurt. Ik moest den tuin in, maar hoe!

Ik kon toch niet door ’t hek gaan, als een groote mijnheer, om gezien te worden! Ik bedenk me niet lang. Ik neem een sprong en kom gelukkig aan den overkant van de gracht. Alleen mijn beenen kwamen in ’t water. Ik vlieg naar de broeikas, raap gauw de onder een dun laagje zand begraven bloemen en blaadjes op, stop alles onder mijn vest bij elkaar, en loop den tuin uit, naar ’t kasteel. Ik schel aan.

„De huisknecht — ook een van Prak — doet open.

„De barones moet ik spreken,” zeg ik.

„Dat kan niet,” antwoordt hij me.

„Het moet,” zeg ik weer, en loop de gang in. Aan ’t eind der lange gang staat Betje,

de kamenier, een oude vriendin van mijn vrouw.

„Zoo Betje,” zeg ik, „loop eens naar mevrouw en zeg haar, dat ik haar dadelijk spreken moet — dadelijk — zie je.”

Ze wilde nog wat zeggen, maar ik duwde ze de trap op.

Een oogenblik later roept ze: „Kom maar boven.”

Ik de trap op en de kamer in.” —

Vader had al dien tijd met hoogroode wangen en met trillende lippen Kobus aangehoord; moeder schreide, en Karel ook. Ik niet, ik had meer een gevoel van verlichting dan van spanning. Dat kon ook niet anders, na zoo'n zenuwachtigen nacht.

Toen Kobus die laatste woorden zei: „Ik de trap op en de kamer in,” bereikte vaders en moeders spanning haar toppunt. Ze stonden vlak bij Kobus, die luid zwaaide met de armen boven vaders en moeders hoofd.

„Daar staat mevrouw mét een paar freules en jonkers bij 't bouquet.

Ik buig — en blijf staan. Ik zie zoo langs mijn neus dien Wits staan.

„Wat wil je, Kobus?” vraagt de barones.

„Ik wou eerst bedaard beginnen, zie je, maar daar krijg ik opeens net een gevoel in mijn body, of ze mij met een speld prikken. Ik spring vooruit en schreeuw: „Die schurk... barones... heeft 't bouquet vernield.” En toen ik dat gezegd had, Lovers, werd ik buiten mij zelf; ik balde mijn vuisten, en zou hem net een flinken muilpeer geven

hebben, als niet de jonkers tusschenbeide gekomen waren.

„Schurk,” schreeuwde ik, en ik wijs op 't bouquet, „dat heb jij gedaan; jij hebt het vernield; zeg, dat het niet waar is!” Hij schrikt — hij kruipt weg in een hoek. „Ellendeling!” schreeuw ik, en ik wil hem weer te lijf, maar de barones zegt: „Kobus, bezondig je niet.” Toen trok ik mijn handen terug. Ze trad op Wits toe. „Wie heeft jou gelast, die slechte, lage handeling te verrichten? Spreek!” „Prak” — stamelde hij.

„Foei, foei,” roept mevrouw uit en gelast Wits achter de deur te gaan.

Toen kwam ze op mij toe.

„Vertel me nog eens geregeld de geheele zaak,” zei ze.

Nu — dat kon ik doen, want die schelm was uit mijn oogen.

Toen ik uitgesproken had, riep ze verscheiden keeren:

„Foei, foei, dat had ik nooit kunnen denken. O, o, dan is er stellig nog meer onrecht gepleegd.”

Ik zei niets dan: „Best mogelijk, barones.”

Ze zweeg een oogenblik. Van die stilte maakte ik gebruik, om nog eens goed te zeggen, wat jij, Lovers, geleden hebt, jij met je vrouw — en je kinderen.”

„Arme kerel,” zei ze, toen ik uitgesproken had. „Kobus, loop heen, zoo hard je kunt, en zeg Lovers, dat ik spoedig bij hem kom, en dat hij op mij kan rekenen.”

Ik boog — en vertrok. De schelm stond

nog achter de deur. Ik keek hem niet aan, maar liep zoo hard ik kon naar je toe. Dus Lovers, zet nu alle zorg op zij, ik feliciteer je van harte."

„Kobus," riep vader uit, en schudde den braven Kobus de hand, „dit zal ik nooit vergeten! Jij hebt ons gered, jij hebt mij mijn goeden naam teruggeven."

„En hij dan?" vroeg Kobus, op mij wijzende.

Toen kwam vader naar mij toe, klopte mij op mijn schouder en zei: „Beste jongen, je hebt je goed gehouden."

Moeder kustte mij — en ik voelde haar tranen op mijn wangen.

Een uur later kwam de barones. Ze sprak lang met vader en moeder. Karel en ik zaten bij zusje in de zijkamer.

„Wat zou ze zeggen?" vroegen wij telkens elkander.

Daar ging ze heen. Pas was de voordeur dicht, of wij liepen de kamer in naar vader en moeder.

„Moeder," riep vader uit, „dat had ik van morgen niet kunnen denken; o, wat is alles nu weer goed hier."

„Voorloopig blijf je tuinbaas," zei de barones, „later zul je wel meer hooren. Dat belooft wat goeds, moeder."

Moeder schreide van geluk.

„Van avond zal er feest zijn," ging vader voort, „feest, zooals we in maanden niet hebben gehad. Kobus en zijn vrouw zullen er bij zijn."

Dien avond stond ik een oogenblik alleen

aan de deur. En toen ik op keek naar den blauwen hemel met zijn duizenden lichtjes, en luisterde naar 't suizende stroompje in de verte, toen kreeg ik tranen in mijn oogen van vreugde en geluk.

En al die blijdschap en al dat geluk uitten zich in deze enkele woorden:

„Wij blijven, wij blijven, we gaan ons dorp niet uit!"

Het is tien jaar later.

Alle huizen van ons dorp zijn met vlaggen getooid. Ook van 't kasteel wappert de drie-kleur.

Zal de koningin ons dorp bezoeken? Wordt een nieuwe burgemeester feestelijk ingehaald? Of is dit alles ter eere van de barones?

Neen — lees eens in de Graafschapbode van dezen morgen het volgende bericht:

Ons dorp viert feest ter eere van den heer Lovers, die tot aller genoegen en tot welvaart van ons dorpje tien jaren lang de betrekking van werkbaas bij de barones vervulde.

Een schoone dag voorwaar voor den achtingswaardigen man, die om zijn eerlijkheid en goedhartigheid het hart van alle ingezetenen won.

Wij hopen, dat hij nog lang gespaard blijve, tot geluk van zijn gezin — en tot welvaart van ons dorp.

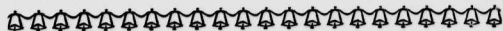
Mocht ge ooit, lezer, ons dorp bezoeken,
kom dan gerust den tuin van 't kasteel in.
Wie u hartelijk zal ontvangen en u vriende-
lijk rond zal leiden, dat is de man, dien ge
als knaap reeds kendet uit dit boekje, en die
zich aan u voor zal stellen als

De tuinbaas van de Barones:

KEES LOVERS.

BRAM

BRAM

DOOR CHARLES KRIENEN.

Het is de vijfde December; een mistige dag. Ter zijde van de boerderij van Reevers staat een man, blijkbaar in gedachten verdiept, geleund tegen den muur, de handen diep in zijn zakken. Hij staart naar de hooge beukeboomen voor hem, wier kale takken nauwelijks zichtbaar zijn in den dikken nevel.

Op eenmaal roept een fijn, hoog kinderstemmetje:

„Bram, de koffie is klaor, Bram, Bram!”

„Ja, ja, ik kom, deerntje; gao maor vast naor binnen I'j zult kou vatten.”

„Kom dan gauw, Bram, de koffie is klaor!”

Nog even luistert de aangeroepe, maar als het kinderstemmetje zwijgt, valt hij terug in zijn gemijmer.

Dan plotseling keert hij om, loopt langs den muur tot de deel, steekt die over, en stapt de gang door, de keuken in. De staande lamp werpt een onzeker schijnsel door het vertrek, waarin de meubels in de hoeken en langs de wanden flauw zichtbaar zijn. Om de ronde tafel, in 't midden, zitten boer

Reevers, diens vrouw, Gerritje de meid, en Garda het vierjarig dochtertje.

De tafel is gedekt. Uit de vijf kommen op eenigen afstand van elkaar in een cirkel geplaatst, dampt de heete koffie. De vijf borden liggen vol gesmeerde boterhammen. Bram gaat zitten, zwijsend.

En zwijsend wacht hij, tot de boer de handen vouwt en zacht tot de kleine zegt: „Bidden, Garda!”

Nu komt er beweging in Bram. Hij neemt zijn pet van het hoofd, houdt die tusschen zijn handen op de knieën, buigt het lichaam voorover, sluit de oogen en wacht, tot de kleine haar eenvoudig gebedje heeft gedaan.

Als de boer: „Amen” heeft gezegd, schuift Bram zijn pet op 't hoofd en begint een snede brood te breken op zijn bord.

„'t Is overmorgen Sinterklaos,” zegt Garda.
„Wat krieg ik van ow, Bram?”

„Sstt, Garda, mag niet vragen,” zegt de boerin.

De boer glimlacht en streelt de weelderig krullende lokken van de kleine.

Bram, die tot nog toe zwijsend voor zich uit heeft gestaard, kijkt de kleine vraagster aan en zegt met een knikje:

„'t Zal wel goed gaon, mien kleintje; wacht maor.”

„Ik heb de klompen al klaor,” gaat Garda voort. „Vier klompen vol heui. Ik heb ze uut de keuken gehaald. Twee lange dunnen en twee hooge dikken.”

„Dacht ik het niet, dacht ik het niet!”

roept de meid eensklaps, en ze slaat haar handen in elkaar. „Ik heb mien gek gezocht nao mien klompen. Den heelen dag heb ik op mien pantoffels geloopen. Mien andere paar klompen was nat.”

En Garda lacht.

„Ze zitten vol heui,” herhaalt ze, „vol heui veur 't peerd van Sinterklaos.”

Even glimlacht Bram met een verbreding van zijn mond.

„Sinterklaos zal wel goed ri'jen nu,” zegt hij. „Maar kom, ik heur het vee. Gao'j met, Garda?”

„Jao, jao!” jubelt de kleine en ze springt van den stoel en boven op den rug van Bram, die zich heeft gebukt en nu met de kleine wegdraaft, de donkere deel op.

„Ze is altijd even gek op Bram,” zegt de boerin.

„Ja, die twee zijn altijd bij elkaar,” laat de boer volgen.

„Maar,” vraagt hij een oogenblik later, „zeg eens, Gerritje, weet jij ook wat Bram scheelt de laatste dagen? Hij zegt heelemaal niets. Weet jij daar iets van?”

„Ik niet,” antwoordt Gerritje. „Ik heb 't ook wel gemerkt. Van morgen vroeg ik: „Zeg eens, Bram, wat scheelt je toch?”

„Mij,” zei hij toen, „mij niets. Hoe vraag je dat zoo?”

„Wel,” zeg ik, „je bent zoo stil.”

Nu is het een rare baas, dat weet je. „Mij,” zegt hij, „mij scheelt niets. Ik eet toch goed.”

Toen heb ik verder maar niets meer ge-

vraagd."

Terwijl dit gesprek in de keuken gevoerd wordt, zijn Bram en Garda op de deel. De eerste werpt hooi af voor de koeien.

De beesten hebben het gemerkt en staan nu, met lang uitgerekte halzen, te loeien in schorre keelgeluiden.

De varkens loopen luid schreeuwende door het hok, of springen op tegen de deur en den langen bak, die langs de breedte van het hok is aangebracht. Garda staat tusschen twee reppels in en streelt de koeien links en rechts naast haar over den kop, of pakt ze bij de horens en roept:

„Hold ow toch stil, i'j kriegt ummers wat! Zie 'j dan niet, dat Bram het veur ow klaar maakt?"

Maar de koeien zijn ongeduldig. Ze trekken aan het touw, waarmee ze aan de reppels bevestigd zijn, doen de uitgesleten balken krakend bewegen en werpen hun heesche keelgeluiden over de deel.

Eindelijk, als varkens en koeien gevoederd zijn, wordt het weer rustig.

„Ziezoo, nu de paarden," zegt Bram.

Hij neemt de brandende luchter van den wand en gaat den paardenstal binnen. Garda volgt hem op de hielen.

Rustig naast elkaar staan de twee werkpaarden. Vooraan Bruin, daarnaast Bles.

„Stroo hebben ze nog niet nodig," mompelt Bram en hij wil den stal weer verlaten, als de kleine vraagt:

„Zet mien is baoven op zien rug, Bram?"

„Toe, ik vind 't zoo aardig."

„Vin i'j dat zoo aardig?" zegt Bram. „Allo dan."

En hij tilt de kleine op en zet haar op den breeden rug van het groote werkpaard. En het goedige dier draait even zijn kop om en kijkt met zijn zachte, groote oogen de kleine op zijn rug aan. Dan draait hij den kop weer voor zich, en blijft rustig staan.

Garda kraait van plezier en roept: „Hu, hu, Bruin!"

Maar het oude dier, gewend den zwaren ploeg te trekken of den zwaar belader hooiwagen, blijft onbeweeglijk staan.

„Kom, now motten ze aeten hebben, mien kindje," zegt Bram en hij tilt de kleine van den rug en zet haar naast zich in den stal.

Bram geeft den dieren haver met brood, werpt wat hooi in de ruif en zegt dan: „Ziezoo, klaar, Garda!"

„Mot ik nou naar bed, Bram?"

„Jao zeker," zegt Bram, „zeker, mien kindje."

„Bram," roept eensklaps de kleine, „Bram, ik vind ow niks aardig, vandaag."

Bram schrikt op, kijkt Garda aan en vraagt: „En waarom niet, mien kindjen?"

„I'j bunt zoo stil, i'j zegt haos niks tegen mien," antwoordt de kleine en ze begint eensklaps heel verdrietig te schreien.

Bram bukt zich. Hij tilt het kind op en kust haar, kust haar verscheiden malen en zegt dan zacht:

„Neen, neen, mien kindjen, niet schreien, niet schreien! Bram zal 't niet weer doen."

En de boerenknecht heeft tranen in zijn oogen.

„Bi 'j kwaad op mien?” vraagt Garda na een oogenblik van stilte.

„Kwaad, kwaad?” herhaalt Bram, „neen, o neen, mien kindje, ik bun niet kwaad op ow. Kom, kus mien is.”

Het deerntje slaat haar armen om Brams hals.

„Now gao ik naor de keuken,” zegt ze.

Ze springt uit Brams armen en snelt de deel over naar vader en moeder, die haar verwonderd vragen: „Heb i'j geschreid, mien kleintje?”

En Garda antwoordt heel eenvoudig: „Jao, Bram is niks aardig vandaag.”

De boer en de boerin kijken elkaar aan, verrast dat ook de kleine meid het vreemde zwijgen van den knecht heeft opgemerkt.

Met hun kind spreken ze er niet meer over. Doch de boer neemt zich voor, nog dezen avond Bram naar de oorzaak zijner zonderlinge houding te vragen.

Het is negen uur. De avondpap dampst in den grooten, ronden schotel op 't midden van de tafel.

„Smakelijk eten!” zegt de boer, als de boerin de vier diepe borden heeft gevuld. En op zijn voorbeeld nemen ook de andere huisgenooten den lepel op.

De maaltijd begint. Vier lepels scheppen, vier monden blazen in de gloeiende spijs, die zoo heet van 't vuur is, zooals Gerritje zegt.

Bram kijkt voor zich op de tafel en slurpt

de pap en scheidt dan zijn bord weer vol, en heeft een hooge kleur van verlegenheid, de vragende oogen van zijn baas op zich voelen-de rusten.

Eindelijk, als de pap op is en Gerritje heeft afgedekt, en met een vaatdoek de tafel heeft afgeveegd, schuift ze haar stoel tegen den wand, kijkt rond en zegt:

„Ziezoo, dat is klaar voor vandaag. Nacht baas, nacht vrouw.”

„Wel te rusten, Gerritje!” klinkt het gelijktijdig uit twee monden.

De meid gaat heen.

Bram is al eerder gegaan, naar de deel, om zijn gewone avondinspectie te houden.

Hij onderzoekt of alle deuren gesloten zijn, werpt even een oog in de stallen en hokken, laat Hektor in — die 's winters de nachten op de deel doorbrengt — en als hij alles in orde heeft bevonden, hangt hij de lichter, na haar te hebben uitgeblazen, op de deel, stapt de gang in tot bij de keukendeur, opent die half, steekt zijn hoofd naar binnen en zegt:

„G' navond, baas, g' navond, vrouw!”

„Bram?”

„Ja, baas.”

„Bram, kom eens hier.”

De knecht schrikt, doet half onwillig een pas vooruit in de kamer en kijkt boer en vrouw beurtelings in 't gezicht.

Bram is verlegen. Hij schuift zijn pet van links naar rechts, neemt bij de tafel plaats en wacht zwijgend, met neergeslagen oogen,

op wat de boer zeggen zal.

„Bram, wat scheelt je?” valt eensklaps uit den mond van boer Reevers.

Als de knecht nog zwijgt, gaat de baas door.

„Bram, je bent dezelfde niet. Je lacht niet en zegt haast geen woord. Tegen geen mensch, tegen de kleine ook niet.”

Bram schrikt.

„Tegen de kleine ook niet,” herhaalt hij binnensmonds.

„Als een van ons 't gedaan heeft,” vervolgt de baas, „zeg het dan, Bram!”

Bram wordt meer en meer onrustig. Hij draait op zijn stoel heen en weer, doch zwijgt nog.

„We begrijpen geen van allen, wat het is. Ik vroeg er Gerritje naar, maar die wist 't ook niet. En nu van avond kwam de kleine van de deel hier binnen en ze schreide en...”

„Stil, hou je stil, baas, stil!” schreeuwde Bram, eensklaps opspringende. „Praat daar niet van, 'k wil 't niet hooren!”

De boerin schrikt.

„Bram,” zegt ze zacht, „vertel ons dan alles, jongen.”

„Als ik leelijk heb gedaan,” zegt Bram eensklaps, „leelijk tegen jou, baas en tegen jou, vrouw, en tegen Gerritje, jelui hebt mij niks gedaan, dan heb 'k daar spijt van. Maar as ik leelijk ben geweest tegen 't kleintje... baas, dan...”

„Bedaar, Bram, 't was zoo erg niet.”

„Niet erg, baas? 'k Heb nog nooit een

hard woord tegen de kleine gezegd, nog nooit! Ik zou 't ook niet kunnen. En nou 'k weg ga...”

Bram schrok er zelf van. Nu had hij 't gezegd, zonder moeite, gewoon-weg...

„Nou ik weg ga!”

Het was gezegd en gehoord. Boer Reevers sprong op.

„Bram!” riep hij, ten hoogste verwonderd en ontsteld: „Bram, wat heb je, wat zeg je?”

„Zijn we niet goed meer voor je?” vroeg de vrouw.

„Dat weet je wel, vrouw. Ga zitten, baas. Ik zal je alles vertellen.”

Even wachtte Bram. Toen begon hij:

„Eergisteren heb ik een brief van moeder gehad.”

„Dacht ik 't niet, heb ik 't niet gezegd?” onderbreekt de boerin; „'t zit hem in dien brief, ik wist het wel.”

„Die brief was van mijn moeder, baas!” ging Bram voort. „Ik moet thuis komen. Moeder wordt oud. Ze is nog wel kras, maar om het heele huishouden alleen te doen, de varkens en de koe na te loopen, 't land te onderhouden, dat kan ze alleen niet.”

„Maar je zuster is toch thuis, Bram?”

„Mijn zuster trouwt, over een goeie maand.”

Een oogenblik zwijgen alle drie.

Dan vervolgt Bram en er klinkt iets weemoedigs in zijn stem:

„Daarover heb ik twee dagen loopen denken. Daarom was ik zoo leelijk tegen mijn kleintje. Ik kon er niks aan doen. Maar, 't is

mijn moeder. Je begrijpt baas, als je moeder je roept..."

„Het spijt me, Bram," valt de baas in. „Maar 't is, zooals je zegt, er is niks aan te doen."

De vrouw zucht.

Bram staat op, zet de stoel naast de groote staande klok en met een „g' nacht samen!" gaat hij heen.

Hij klimt de smalle trap op naar zijn zolderkamertje, kleedt zich in het donker uit en stapt in bed.

De boer en de boerin zijn ook ter ruste gegaan.

En als alles stil is op de boerderij: als de koeien met slap hangende koppen liggen te herkauwen, als de varkens in het hok ronkend tegen elkaar liggen en de paarden hun groote, goedige oogen knippen, als boer, vrouw, Geritje en kind in diepe rust zijn, dan ligt Bram nog wakker, klaar wakker in zijn bed.

Bram kan niet slapen. Hij moet denken, aldoor denken aan zijn aanstaand vertrek.

Tien jaar heeft hij hier gewoond. En nooit een woord gehad, geen enkel woord. De vrouw is goedig, de boer een brave kerel, en dan die kleine Garda! Wat houdt hij veel van haar.

Nu drie jaar geleden was ze ziek geweest, heel ziek. De boer en de boerin wilden van geen dokter weten. „Ze hadden nog nooit een dokter over de vloer gehad," zeiden ze, „'t zou wel beter worden." Maar, de kleine werd al zieker en zieker. O, wat vermagerde

dat gezichtje. Stil lag ze altijd maar in haar wiegje, in zacht gekreun. Ze lachte nooit. Alleen als Bram kwam. Als Bram zich boog over het teere gezichtje, als Bram haar toeknikte met een lach of een vriendelijk woord, dan opende ze wijd haar mooie, blauwe oogen en kraaide ze soms van plezier.

Ze was zoo ziek, zoo heel erg ziek. En op een avond, toen ze weer zoo weemoedig kreunde en toen de boer had gezegd, dat de dokter dan morgen maar komen moest, toen kon Bram het niet langer uithouden in de groote, stille keuken met het kreunende kindje.

Hij liep heen en spande Bruin voor het karretje en haalde den dokter van het naaste dorp.

De dokter kwam, bekeek het kleine wichtje en beloofde den volgenden dag met een drankje terug te zullen komen.

Bram waakte dien nacht met de vrouw.

„Ga naar bed, Bram!" zei de laatste.

Maar Bram wilde niet weg, hij bleef en stookte het haardvuur op, dat de kleine geen kou zou lijden.

Den volgenden morgen kwam de dokter met het drankje. Weer bekeek hij even de kleine, bevoelde haar handje, dat klam was en zei:

„Dit drankje geregeld ingeven, hè? Ik kom wel eens terug."

„Is er gevaar, dokter?" vroeg de moeder.

„Hm, direct gevaar niet," was 't antwoord. Toen ging de dokter heen.

Angstig had Bram den geneesheer steeds aangekeken, trachtend de beteekenis te begrijpen van iederen trek op zijn gelaat, van iedere beweging zijner oogen.

Een paar minuten slechts was de dokter gebleven.

Twee minuten bij het zieke kindje!

Hij was weg, kon al het erf over zijn.

Plotseling sprong Bram de deur uit, vloog de gang en de deel over en het erf op. In de wei haalde hij den dokter in, die hem wachtte in kalme bedaardheid.

„Dokter,” zei Bram, en hij trok den geneesheer bij een mouw van de jas, „dokter, kun je ze beter maken?”

De dokter haalde de schouders op.

„'t Is zoo'n engel, dokter! Ze houdt zoo veel van me. Ze is altijd nog vroolijk, als ik bij haar ben. Toe, toe, dokter, ga nog weer mee terug, bekijk haar nog een keer, toe, nog een keer! Ze is vannacht zoo naar geweest. Als je die oogen gezien had, dokter, kom...”

En de dokter voelde zich geroerd.

„Ik zal meegaan,” zei hij en keerde met Bram terug naar de boerderij.

Op de deel kwam de boer hen gejaagd te gemoet loopen.

„Ben je daar, dokter? O kom gauw! Het kind is zoo benauwd.”

De dokter verhaastte zijn tred, kwam bij 't wiegje, zag het arme kindje aan, dat haar tener lichaampje wrong en beval kortaf: „Warm water!”

Bram vloog weg. In een minuut was hij terug met een bak vol dampend water.

De dokter, door moeder geholpen, had 't kindje spoedig ontkleed. Het kreunde zacht en hield de oogjes half gesloten. Toen werd de kleine in het met koud water afgekoelde bad gedompeld.

„Ziezoo, kleed het nu vlug aan!” zei de dokter. „En nu warme kruiken in de wieg. Ga je mee een nieuw drankje halen, Bram?”

Het kind lag weer in de wieg en sliep spoedig in.

„Goed, dat ik nog even gekomen ben,” zei de dokter. „Ze is nu gered.”

„Gered, gered!” kreet de moeder en van vreugde schreide ze en greep de hand van den dokter.

„Dank, dank!” stamelde ze.

Maar de geneesheer wees op Bram.

„Dank hem,” zei hij zacht. „Dien braven kerel.”

Bram had niet gehoord, wat de dokter zei. Zijn hart klopte van vreugde.

„Ze is gered!” had hij den dokter hooren zeggen.

De boer had al dien tijd gezwegen. Doch toen de dokter op Bram wees, met de woorden: „Dank hem!” toen keerde hij zich om.

Hij ging naar Bram, stak deze de hand toe, maar kon geen woord uitbrengen.

„Kom, dokter!” riep de knecht, „het drankje!”

De dokter lachte even.

„Morgen kom ik terug,” zei hij.

En de dokter stapte heen en volgde Bram, die reeds weg was, de deel op.

Eenige dagen later was de kleine hersteld.

En toen Bram op een morgen alleen was in de keuken, boog hij zich over het wiegje, en tranen liepen uit zijn oogen, terwijl hij de kleine kuste.

En toen de vrouw binnenkwam, veegde hij gauw met de mouw van zijn jas en 't wieg-gordijn over zijn gezicht en zei grappige woordjes tot de kleine, die schaterde.

Aan al die dingen dacht Bram, terwijl hij wakker lag in zijn bed.

En nu ging hij weg. Weg van de boerderij, waar hij tien jaar gediend had, weg van den baas en de vrouw, weg van Garda!

Een andere knecht zou hier komen.

Een andere knecht zou over 't vee gaan, een ander zou het vee voeren en 't land bebouwen, een ander zou zitten aan de tafel, liggen hier in 't bed, spelen met Garda. O, kon dat, kon dat?

Kon hij Garda missen en zij hem? Zou ze niet altijd schreien en roepen om hem, zooals hij altijd denken zou aan haar? Of zou ze hem spoedig vergeten zijn? Ze was nog zoo jong!

Wat zou dat vreemd zijn, dat andere huis, die andere menschen daar in Zelhem. Zou hij daar kunen aarden?

Maar, 't was zijn moeder, die hem riep, 't was zijn moeder, die zijn hulp noodig had. Kon hij dan weigeren?

„Neen, neen, ik zal komen, moeder!” zei hij zacht.

En hij nam zich vóór, haar morgen te schrijven, legde zich op de andere zij en sliep nu, luisterende naar het klagen van den nachtwind, spoedig in.

Den anderen morgen was hij om zes uur op.

Het was stil en donker nog op de deel.

Hektor liep snuffelend rond en sprong op tegen den knecht, toen deze op de deel kwam.

„Koest, Hek!” vermaande Bram en hij streefde den kop van het dier.

Toen stak hij den lichter aan en klom de ladder op naar den zolder.

Een oogenblik later vielen bij tweetallen de rogge-garven op den leemen vloer.

Het stroo glom flauw gelig in 't vage schijnsel van 't lantaarnlicht aan den wand.

Veertig garven lagen spoedig op de deel, juist genoeg voor een bed, dat den leemen vloer voor 't grootste deel besloeg.

Bram klom af, schikte de garven naast elkaar in twee rijen, dat ze met de zware aren-koppen naar elkaar toe lagen.

Hij was hiermede juist gereed, toen de boer op de deel kwam.

„Morgen, Bram!”

„Morgen, baas!”

„Je bent er vroeg bij, Bram, 't is pas zes uur.”

„Ja, baas, de rogge moet voor elf uur op

den molen zijn. Ik heb 't zoo met den molelaar afgesproken."

"Hoe is 't weer, Bram?"

"k Ben nog niet buiten geweest, baas."

De boer lichtte twee vlegels, die met de leertjes, welke de kloppers aan de stelen verbinden, aan spijkers tegen den muur hingen, af, reikte er een aan Bram toe en zei:

"Vooruit dan maar."

De knecht plaatste zich een eind weegs op het bed, de baas bleef staan op de deel. Daar begon het.

Klep!

Bram deed den eersten slag. De vlegelslag van den boer volgde. En nu ging het in een-tonige maat:

Klep — klip! klep — klip!

De gespierde armen van Bram zwaaiden hoog op den vlegel, welks klopper in bijna loodrechten stand het tusschen de balken uitbolderende hooi even aanraakte. Zijn slag klonk luider, helderder dan die van zijn baas.

Garf voor garf werd gedorscht. Het lenige stroo deukte even in onder den slag, maar sprong breed en luchtig op alsof een wind er door voer, wanneer de vlegels omhoog gingen. De korrels vlogen op tegen de lichamen der dorschers, pikkend tegen de naar den grond gebogen gezichten of rikkellend tegen de op de deel staande voorwerpen.

Voet na voet naderde Bram het andere einde van het bed, steeds achteruit gaande, terwijl de boer hem in voorwaartsche be-

Wat zat ze daar aardig op Bram's schouders.

weging volgde.

Ze spraken geen van beiden, maar sloegen, de gebogen lichamen en hoofden als kampende hanen naar elkander toe, in rustelooze, eentonige opvolging hun vlegelslag.

Klep — klip! klep — klip!

Het bed was afgedorscht. Platgeslagen lag het stroo neer. Bram schudde het uit, bond het in een paar groote bossen bijeen met een zeel van stroo.

De boer stak de hoopen op, die de knecht op den zolder vleide.

„Nu zal ik maar dadelijk gaan wannen,” zei Bram, „dan kunnen we de rogge bij de andere in den zak doen.”

Juist wilde de knecht de groote, platte wan van den muur haken, als de kleine Garda de deeldeer opende en riep: „Vader, Bram, het brood is klaor. Kom!”

De knecht en de boer keken om. Daar stond ze, het kleine ding, de krullende haren verward om haar frisch gezichtje, de bloote beentjes in klompjes onder het gebloemde nachtponnetje uit.

„Garda, kind,” waarschuwde de boer, „gaww naar de keuken. Je zult kou vatten, zoo in je hanssop aan de deur.”

„Ik bun niks kold,” zei de kleine.

Bram liep op haar toe.

„Morgen, mien kleintjen,” zei hij en hij bukte zich, tilde het kind op zijn rechter schouder en liep met de woorden: „Kom baas,” springend de gang in.

„Goeie kerel,” mompelde de boer, „jammer,

dat hij weg gaat. Maar 't is zooals hij zegt, zijn moeder roept hem."

De boer heeft den vorigen avond, toen Bram uit de keuken was, langen tijd met zijn vrouw over 't onaangename vertrek van Bram gesproken.

Ze vonden het beiden naar, heel naar, dat Bram heen ging. Niet alleen voor hen zelf, en voor de boerderij, maar ook voor Gerda, en voor Bram. Maar wat was er aan te doen? Brams moeder in huis nemen? Ze hadden er over gedacht en gesproken. Maar 't mensch werd oud, — als ze ging sukkelen en bedlegerig werd? Wie moest haar dan oppassen? De boerin was niet sterk, en had met Gerritje, de meid, de handen vol.

„Neen, neen, het kan niet,” zei de boer na langdurige beraadslaging. „We kunnen 't niet op ons nemen.”

Maar, ze zouden Bram, die hen tien jaar trouw had gediend, die lief en leed had gedeeld met hen in aanhankelijke liefde, niet zoo laten heengaan, zoo, zonder een blijk hunner genegenheid en vriendschap.

„We zullen hem een halfjaar loon toegeven,” stelde de boer voor.

En de vrouw vond het goed, maar zuchtte: „Konden we, door het dubbele te geven, Bram hier houden. We zullen hem zoo misen.”

En toen nu de boer zijn kleine zitten zag op Brams schouder, haar linkerarm om zijn verbruinden nek, haar rechter in zijn opgeheven hand, voelde hij hevig, wat ze in dien

knecht zouden verliezen.

„Maar, — moeder roept mij,” had Bram gezegd.

Daar was niets tegen in te brengen.

In de keuken schemerde het flauwe, grijze morgenlicht naar binnen en wierp in 't vertrek een valen schijn. In de donkere hoeken waren de meubels nauw zichtbaar. Alleen bij het opflikkerende haardvuur werden de voorwerpen rossig verlicht.

De boerin zag de twee binnenkomen en glimlachte weemoedig.

Wat zat ze daar aardig — haar kleintje. Haar stralend gezichtje recht vooruit, trapelend met de bloote beentjes in de kleine witte klompjes tegen Brams borst, opspringend met kleine, luchtige sprongetjes.

Bram had, evenals de boer, niet gesproken tijdens het dorschen.

Beider gedachten waren bij dezelfde zaak. Maar, terwijl de baas aldoor dacht:

„Zou er dan niets aan te doen zijn, niets! Zouden we Bram niet kunnen houden?” — was de laatste na lang nadenken tot de slot-som gekomen, dat, nu zijn vertrek onherroepelijk was, hij opgeruimd moest zijn, vroolijk en opgeruimd, ter wille van den baas en de vrouw, en ter wille van de kleine Garda.

„Mag het kleintje er onder lijden, er verdriet van hebben?” had Bram zich afgevraagd. „Mag zij lijden door mij?”

En 't antwoord was geweest: „Neen, dat mag niet, dat zou leelijk zijn.”

En daarom, omdat hij 't voelde als plicht, kon Bram vroolijk zijn aan tafel. Daarom lachte hij met de kleine en beloofde hij haar sinterklaas en suikerhartjes en een mooi prentenboek. En toen het morgenmaal op was, nam hij de kleine op zijn knie en vertelde haar een verhaaltje, dat hij zelf lang geleden leerde op den schoot zijner moeder.

Toen de vertelling uit was, vroeg de kleine met schitterende oogjes:

„Toe, zing nog een keer, Bram?”

Bram lachte.

„Domme meid, dat is geen zingen. I'j mot zeggen: „Vertel nog e'ns.”

Maar de kleine herhaalde, als begreep zij niets van 't geen Bram zei: „Neen, zingen, nog een keer zingen.”

De knecht lachte, zette de kleine op zijn stoel, pakte met bei zijn handen de bloote beentjes van het kind, kuste haar en zei: „Later mien kleintjen, later.”

Daarop liep Bram heen.

„Kom zoo straks maor bi'j mien op de dael,” zei hij nog.

„Jao,” juichte de kleine.

Bram was weer op de deel, gelukkig door de blijdschap van het kind. Om half elf reed hij weg naar den molen in Laag-Keppel. Op de stortkar had hij de twee zakken met graan gezet, en zittende op de smalle bank voorop, met de beenen naast den rechterboom van zijn voertuig, liet hij Bruin stilltjes voort-sjokken over den hobbeligen zandweg.

Zijn gedachten waren weer bij zijn aan-

staand vertrek.

„Tien jaar,” peinsde hij. „Een heele tijd!” Wat was in die jaren alles veranderd. Toen hij kwam, waren de weiden en landerijen in jaren niet bemest, het vee was vermagerd, de gereedschappen waren verwaarloosd. Dat was zoo gekomen door het wanbeheer van den vorigen eigenaar, den broer van zijn baas, die nu in Amerika zijn fortuin beproefde. Maar na enkele jaren was alles beter geworden. De landerijen waren bemest, de gereedschappen hersteld, het vee goed verzorgd.

Dat had veel, heel veel moeite en werk gekost. Wat hadden ze hun best gedaan.

Hij, en de boer en de vrouw en later Geritje met hen. Ja, hij had er toch ook het zijne wel aan gedaan. En de boer en de boerin waren hem er dankbaar voor, dat was waar. Hij had een hoog loon, hooger dan een van de knechts in de buurt. Hij was ook als kind thuis. Dat was alles zoo, dat was alles waar. Maar... maar... kon de boer niet meer doen uit dankbaarheid voor al zijn diensten, voor al zijn belangelooze toewijding? Kon de boer hem niet nu het best beloonen, door zijn moeder een plaatsje te geven aan den haard? Hè, als hij dät deed. En waarom deed hij 't niet? Misschien later. Later! Waarom later? Waarom nu niet? Over een maand ging hij immers weg! Dat wist de boer toch! Neen, neen, de boer dacht er niet aan. Waarom toch niet! Was hij dan heelemaal vergeten, hoe de boerderij vroeger was en hoe zij nu bloeide? En was nu een be-

looning, die 't geluk van hem en zijn moeder bewerkte, te veel voor zijn betoonden ijver?

De specht lachte in de boomen.

Bram schrok.

Hoe kon hij toch zoo denken, zoo rede-neeren? Was 't niet bespottelijk, te veronderstellen, dat zijn moeder, zijn arme moeder, een arme moeder van een knecht, zou zitten als huisgenoot aan de tafel bij een gezeten boer?

Hoe had hij het kunnen onderstellen!

Dat deed immers niet één boer. Neen, neen, weg met die gedachten, die domme gedachten over onmogelijkheden. Weg met die leelijke gedachten, die de mooie verhouding tusschen hem en dit brave gezin dreigden te verstoren.

De baas was een brave kerel, de vrouw was goedig en zacht en behulpzaam. En dan Garda! Dat lieve, kleine, hupsche ding. Hoe had hij toch zóó kunnen denken.

„Hort, Bruin, hort! Goed is de baas en goed is de vrouw en lief is de kleine. Hort, Bruin, hort!”

En de boerenknecht floot een deuntje en dacht over de vraag: Hoe zal ik de kleine gelukkig maken op dezen Sint-Nicolaas?

Hij was op den molen. De molenaarsknecht had de twee zakken van zijn kar in den molen gedragen en 't paard vastgebonden aan den ring bij de deur.

„Ik moet boodschappen doen,” zei Bram. „Kijk eens naar 't paard. Ik ben aanstonds terug.”

En hij liep de dorpsstraat een eind in en stapte den winkel van bakker Mansfald binnen.

Daar lagen op de toonbank en op de met een wit laken overdekte tafel chocolade en suikerhartjes en boterletters en speculaas.

Bram haalde de groote, leeren beurs uit zijn zak, liet zijn begeerende oogen over al dat lekkers gaan, en kocht voor de kleine Garda kleine zakjes met suiker en chocolade in doosjes en een paar poppen van speculaas.

Daar viel zijn oog op een doos, waarop in gouden letters de woorden: „Ter Herinnering” stonden.

Ter Herinnering! Dat zou aardig zijn, die te geven aan de vrouw. Ter herinnering! Dan bleef er tenminste iets achter van hem in de boerderij. En Bram kocht de doos en betaalde er een gulden voor... en het meisje, dat hem hielp, begreep er niets van.

Bram zat weer op de kar, en weer hobbelde het voertuig over den oneffen zandweg en de knecht neuriede liedjes en dacht:

„Wat zal ze blij zijn, de kleine. Ik zie haar gelukkig gezichtje al.”

En dan deze doos! Die zal blijven op de boerderij als een herinnering. De vrouw zal ze leggen op het tafeltje in de opkamer, waar haast nooit iemand komt, en de zon zal er op schitteren, en helderder zullen blinken de gouden letters:

TER HERINNERING.

En altijd zullen ze, jaar na jaar, op de

boerderij de doos zien met de mooie letters, en nooit zullen ze hem vergeten. De kleine zal er liefkozend haar handje over laten gaan en zeggen: „Dat is van Bram.”

Zoo was het goed. Iets zou er achter blijven van hem in de boerderij. Ze zouden hem niet kunnen vergeten.

Toen de boer en de vrouw en Gerritje dien avond naar bed gegaan waren, zat Bram nog alleen in de keuken en bij 't licht der staande lamp schreef hij een brief aan zijn moeder, haar meldende, dat hij komen zou om haar te helpen.

De Friesche klok in den hoek sloeg haar tien slagen, ze aaneen-klankend met zachte, langzaam wegstervende nagalmen.

Bram was klaar met zijn brief en stond op. Voorzichtig, zonder eenig gedruis te maken, ging hij op zijn kousen de keuken uit en de gang door. Hij klom de trap op naar zijn kamer en kwam een oogenblik later terug met de cadeaux, die hij zorgvuldig in zijn koffer gesloten had.

Die voor de kleine zette hij op een rij, vóór op de tafel en legde op elk een briefje met de woorden: „Voor Garda. Van Sinterklaas.”

Het cadeau voor de vrouw op 't midden, ook met een briefje er bij: „Voor de vrouw.”

Zoo was 't goed. Wat zouden ze kijken alle twee! Wat zou de kleine lachen, wat zou ze gelukkig zijn!

Bram liet zijn oogen nog eens goedkeurend

gaan over al de pakjes, draaide toen de lamp uit en ging naar zijn kamer.

Spoedig sliep hij.

Den volgenden morgen om zes uur werd hij wakker, sprong vlug zijn bed uit, kleeedde zich en stak, daar hij zijn eene kous niet vinden kon, het kleine lampje aan, dat naast zijn koffer stond.

Bram bukte zich, zoekende zijn kous. Wat lag daar? Een grauwpapier kwam even onder 't ledikant uit. Hij trok het papier naar zich toe. Wat was dat? Een pak, met touwen vastgemaakt. Bram lachte even, sneed vlug de touwen door, opende het pak en het eerste, wat zijn tastende hand vatte, was een pijp, een lange Duitsche pijp, met groene kwasten aan den steel. Daar hing een briefje aan den kop. Bram las: „Van Garda.”

Hij hield de pijp voor zich uit in 't flauwe licht der lamp, en terwijl hij weemoedig gelukkig glimlachte, herhaalden zijn lippen de woorden: „Van Garda.”

En de boerenknecht ging op den koffer zitten, de pijp voor zich uit tusschen de gestrekte handen en hij glimlachte van stil, weemoedig geluk.

Toen legde hij de pijp in de koffer, boven op zijn Zondagsche kleeren, de kwastjes voorzichtig glad strijkend met het plat zijner hand.

Daarop nam hij de overige voorwerpen uit het papier. Behalve drie boezeroenen van stevig grijs katoen, bevatte het papier de stof voor een Zondagsch pak.

„Ze hebben mij hier goed bedacht voor mijn laatste Sinterklaas,” dacht Bram, en toen hij de boezeroenen en de stof op den koffer had gelegd, ging hij naar beneden.

Onhoorbaar, op zijn kousen, liep hij de gang door tot bij de keukendeur, die hij den vorigen avond opzettelijk op een kier had laten staan.

De lamp brandde. Er moest dus iemand op zijn. Bram gluurde naar binnen. Daar stond de boer, zijn wijd open oogen op de cadeaux op de tafel. Hij schudde het hoofd.

Strak hield Bram zijn oogen op 't gezicht van den boer, trachtende de gedachten te begripen, die den baas bezighielden.

Eensklaps keerde de baas zich naar de deur, en met zoo'n snelle beweging was deze genaderd, dat Bram geen tijd had tot ontvluchten.

„Heb ik je daar?” lachte de boer: „kom eens mee in de keuken.”

En glimlachend volgde Bram den baas.

Sprakeloos bleven beide mannen een oogenblik naast elkaar staan.

„Zou de kleine blij zijn, baas?”

„Blij, Bram? Dat zul je zien. Maar jongen, jongen, 't is te slim, 't is te erg.”

En de boer stak zijn hand uit en wilde den knecht bedanken, maar deze weerde de hem toegestoken hand af.

„Ga eens boven zien, baas; boven in mijn koffer, en zeg dan eens, wie 't slimmer gemaakt heeft, i'j of ik.”

De baas glimlachte.

Daar klonken lichte voetstappen in de slaapkamer naast de keuken.

„Daar heb je ze, kom, baas,” fluisterde Bram haastig.

En de twee mannen liepen de keuken uit en bleven staan achter de deur.

Voorop de baas; over zijn schouder heen gluurde Bram.

De deur tusschen de keuken en de slaapkamer ging open.

De boerin en Garda kwamen in de geopende deur.

Doch nauw zag de kleine de cadeaux op de tafel, of ze liet haar moeders hand los en snelde de keuken in.

Bei haar handjes vlogen van 't eene pakje naar 't andere, en toen ze alle cadeautjes in haar armen hield gevat, straalden haar heldere oogjes van gelukkige blijdschap.

„Moe, moe, moe!” riep ze in een langen toon van verrukking.

Bram zag het, zag de volkomen blijdschap van de kleine en trok den baas aan zijn jaspand.

„Zie je dat, baas?” fluisterde hij.

De boer antwoordde niet. Zijn oogen hingen aan de oogen van zijn kind, dat lachte met gansch haar gezichtje. Ze keek moeder aan, stijf de pakjes tusschen haar armen klemmend en riep niet anders dan: „Beste Sinterklaas, Beste Sinterklaas!”

De boerin had het cadeau voor haar opgemerkt, had in de doos gekeken, de woorden opgelezen, en gemompeld:

„'t Is te erg, veel te erg!”
 „Moe,” zei eensklaps de kleine, „moe, waar is Sinterklaos nou? Ik wil um effen kussen.”
 De boerin glimlachte.
 „Hi'j is op de dael, denk ik,” zei ze. „Ik zal um zoo roepen.”

De kleine zei nu niets meer. Ze hield de pakjes tusschen haar linkerarm en borst en terwijl ze stevig haar schatten vastdrukte tegen zich aan en er liefkoozend haar oogen op rusten liet, streelde zij ze met haar rechterhand.

De boerin zette de doos neer.
 „Ik gao Sinterklaos roepen,” zei ze tot de kleine; „blief maor zoolang hier.”

„Kom nou, Bram, kom!” fluisterde de baas.
 En toen eensklaps de deur werd opengestooten en de baas en Bram binnenstapten, schrok de kleine Garda, maar toen moeder op Bram toetrad en hem met een „dank je wel, hoor!” de hand drukte, riep Garda:

„Moeder, laot Bram Sinterklaos roepen.”
 „Mien kindje,” zei moeder, „i'j mot Bram bedanken. Bram het 't ow gegeven, hi'j is ow Sinterklaas.”

Even keek de kleine den knecht aan en toen deze haar toeknikte met een lach, liet ze plotseling in haar groote vreugde haar arm, die de pakjes drukte, vallen langs haar lichaam en snelde in Brams open armen.

„Dank ow wel, Bram!” zei ze en ze kuste den knecht.

Deze tilde de kleine op.
 „Bu'j bli'j, mien hartje,” zei hij, „bu'j bli'j?”

En toen de kleine eensklaps haar kopje wegstopte tusschen zijn hoofd en schouder en van blijdschap begon te schreien, drukte Bram haar nog vaster tegen zich aan, en terwijl zijn oogen vochtig werden, zei hij maar niets anders dan:

„Och, mien stumperdje, mien stumperdje.”
 De vrouw had ook tranen in de oogen en de boer zei, op schijnbaar luchtigen toon:
 „Wat een klein ding bu'j nou, Garda, mo'j daarum schreien?”

Maar de stem van den boer was warm van aandoening.

„Raap now de pekskes maar op,” zei Bram en hij zette de kleine met een kus op den grond, „ik mot naor 't vee op de deel.”

En Bram liep heen; de boer volgde hem.
 „Baas” zei de eerste, toen ze bij elkaar stonden voor den koestal, „baas, wat was dat kind bli'j, hè!”

„Zoo he'k ze nog nooit gezien, Bram,” antwoordde de boer. „'t Was mooi, 't was mooi zoo.”

Bram zei niets meer. Hij klom den zolder op, waar het hooi lag en zong een vroolijk lied onder den arbeid, en zag maar altijd vóór zich dat van vreugde stralende gezichtje van het kind, door hem gelukkig gemaakt.

Het was weder een heerlijke dag voor de boerenmensen.

Garda was overgelukkig. Gerritje had haar ook goed bedacht en niet minder vader en moeder, die hun geschenken later op den dag aan de kleine gaven.

Buiten was 't naargeestig en somber. Windstooten joegen kletterend den regen tegen de ruiten en schudden de boomen met zoo groote kracht, dat de takken zwiepend bogen.

Maar in de boerderij waren alle geluiden als een muziek van vreugde en vrede.

Gerritje zong in 't waschhuis, terwijl ze werkte, en 't helder rinkelend geklepper van 't vaatwerk op den steenen vloer, klonk tusschen 't geknars van den karnmolen en 't geplons der polsen in de melk door.

De boer zat in de keuken bij 't hoog opflikkerend vuur, dat vonken opwierp in den zacht klagenden schoorsteen. Hij herstelde de vlegels en de harken en ander klein gereedschap, en neuriede onder den arbeid. De vrouw liep bedrijvig heen en weer van de kast naar de tafel en ze bakte onderwijl pannekoeken.

Bram was op de deel en floot vroolijke wijsjes. En de kippen liepen tokkend rond, en de haan, gesprongen op de hooge haverkist, kraaide zoo nu en dan een hoog kukleku, en 't welgedane vee maakte brommende en kreuende geluiden, en over al die zachte geluiden van stille vrede heen, klonken de heldere lachjes en vroolijke kreten van de kleine Garda, die huppelde over de deel en in de keuken en in het waschhuis.

Toen 't elf uur was, riep de vrouw alle huisgenooten bij elkaar in de keuken, en toen ze zaten om de tafel, waarop de chocolade en de pannekoeken dampten, lag op alle gezichten een glans van stil, waar geluk.

In Brams hoofd alleen kwam telkens weer een onaangenaam stemmende gedachte sluipen, de gedachte: „Hier zal ik spoedig niet meer zijn, hier zal over eenigen tijd een andere knecht zitten.”

En die telkens voor een oogenblik in zijn hoofd opkomende gedachten wierpen vluchtige schaduwen over het stille, zonnige landschap van zijn vroolijke rust.

Maar met geweld drong hij de somberheid en de ernst terug, niet willende bederven de blijde stemming van den Sint-Nicolaas.

Toen 't avond geworden was, bereikte de vroolijkheid haar toppunt. Bram danste door de keuken onder een groote paraplu met de kleine aan de hand en schaterend zongen allen:

Wat kan er nu gebeuren?
Onder deze paraplu,

Laat ging het boerengezin te bed. Het was een heerlijke dag geweest.

Den volgenden middag zei Bram tot den boer:

„Baas, ik wou morgen naar moeder, om met haar de zaken te bespreken.”

„O, dat is goed Bram, en als je langer dan één dag noodig hebt, kun je ze krijgen.”

„Nu nog niet, baas; later misschien. Ik ga van avond naar het dorp, om van den kastelein te hooren, hoe laat de stoomtram vertrekt.”

„Goed, Bram, doe maar, zooals je wilt.”
Dien avond om zes uur stapte Bram de

boerderij uit en den zandweg op, die naar het dorp leidde.

Het was donker onder de hooge boomen, in wier kale twijgen de avondwind zong.

Bram had een kort, aarden pijpje in den mond. Bij tusschenpoozen sloeg de wind in den kop en joeg de vonken voort over den donkeren weg tot bij het bosch, waar ze dan uitdoofden.

Na een half uur was Bram op den steenweg, dien hij linksaf op liep.

Binnen enkele minuten stond hij tegenover den kastelein uit „De vergulde Zon.”

„En nu ga je zeker loten, Bram?” vroeg de herbergier, toen hij Bram de gewenschte inlichtingen omtrent vertrek en aankomst van de tram gegeven had.

„Loten?” herhaalde de knecht lachend. „k Heb mijn diensttijd al achter den rug.”

„Neen, neen.” viel de kastelein in, „dat loten bedoel ik niet. Loten bij Mansfeld, meen ik. Wil je dan 't groote wief of de kerel niet hebben?”

„Daar zeg je wat,” riep Bram uit, en op zijn horloge ziende, vroeg hij: „Hoe laat begint de grap?”

„O, tegen half acht. Je kunt er nog best komen.”

„Dat zullen we maar eens doen,” zei Bram en met een „g'navond” stapte hij de gelagkamer uit en de dorpsstraat in.

Spoedig was hij in de bakkerij van Mansfeld, waar de verloting zou plaats hebben.

„G'navond,” zei Bram.

„Kijk,” riep er een, „nu wordt het goed. De vette boeren komen.”

„Heb je den geldzak van je baas bij je?” vroeg een ander spottend, en een jongen naast hem op zij duwende, vervolgde hij: „Wil je hier zitten. Allo, dicht bij 't laatje.”

Bram werkte zich door de menigte jongens heen, die voor de tafel stonden, en ging zitten op den baktrog.

De verloting begon.

De bakkersknecht nam twee hoopjes speculaas op ieder waarvan een suikerhartje lag uit de groote kist achter hem, hield ze in de hoogte en riep: „Wie een lot? Drie centen maar! Tien loten!”

Daar kwamen van alle kanten vingers op en uitroepen van: „Mien, Mansfeld, ik Mansfeld, schrief mien op, Mansfeld!”

In een oogenblik waren tien loten geplaatst.

Toen werd beurtelings door ieder der rechthebbenden met de twee dobbelsteenen in 'n bakje geworpen, dat Mansfeld voor zich op tafel had gezet; en de gelukkige werpers van 't hoogste en 't laagste aantal oogen kregen ieder een hoopje. En dat ging zoo door, tot al het kleine goed, zooals Mansfeld het noemde, op was.

Toen was de groote, wijde zak van den bakker ook gevuld.

Bram had eerst eenigen tijd zwijgend toegekeken, zich onledig houdende met zien en rooken. Het was wel gezellig hier tusschen al die vroolijke menschen in de warme bakkerij. De bezoekers lachten, praatten en maakten

boerderij uit en den zandweg op, die naar het dorp leidde.

Het was donker onder de hooge boomen, in wier kale twijgen de avondwind zong.

Bram had een kort, aarden pijpje in den mond. Bij tusschenpoozen sloeg de wind in den kop en joeg de vonken voort over den donkeren weg tot bij het bosch, waar ze dan uitdoofden.

Na een half uur was Bram op den steenweg, dien hij linksaf op liep.

Binnen enkele minuten stond hij tegenover den kastelein uit „De vergulde Zon.”

„En nu ga je zeker loten, Bram?” vroeg de herbergier, toen hij Bram de gewenschte inlichtingen omtrent vertrek en aankomst van de tram gegeven had.

„Loten?” herhaalde de knecht lachend. „k Heb mijn diensttijd al achter den rug.”

„Neen, neen,” viel de kastelein in, „dat loten bedoel ik niet. Loten bij Mansfeld, meen ik. Wil je dan 't groote wief of de kerel niet hebben?”

„Daar zeg je wat,” riep Bram uit, en op zijn horloge ziende, vroeg hij: „Hoe laat begint de grap?”

„O, tegen half acht. Je kunt er nog best komen.”

„Dat zullen we maar eens doen,” zei Bram en met een „g'navond” stapte hij de gelagkamer uit en de dorpsstraat in.

Spoedig was hij in de bakkerij van Mansfeld, waar de verloting zou plaats hebben.

„G'navond,” zei Bram.

„Kijk,” riep er een, „nu wordt het goed. De vette boeren komen.”

„Heb je den geldzak van je baas bij je?” vroeg een ander spottend, en een jongen naast hem op zij duwende, vervolgde hij: „Wil je hier zitten. Allo, dicht bij 't laatje.”

Bram werkte zich door de menigte jongens heen, die voor de tafel stonden, en ging zitten op den baktrog.

De verloting begon.

De bakkersknecht nam twee hoopjes speculaas op ieder waarvan een suikerhartje lag uit de groote kist achter hem, hield ze in de hoogte en riep: „Wie een lot? Drie centen maar! Tien loten!”

Daar kwamen van alle kanten vingers op en uitroepen van: „Mien, Mansfeld, ik Mansfeld, schrief mien op, Mansfeld!”

In een oogenblik waren tien loten geplaatst.

Toen werd beurtelings door ieder der rechthebbenden met de twee dobbelsteenen in 'n bakje geworpen, dat Mansfeld voor zich op tafel had gezet; en de gelukkige werpers van 't hoogste en 't laagste aantal oogen kregen ieder een hoopje. En dat ging zoo door, tot al het kleine goed, zooals Mansfeld het noemde, op was.

Toen was de groote, wijde zak van den bakker ook gevuld.

Bram had eerst eenigen tijd zwijgend toegekeken, zich onledig houdende met zien en rooken. Het was wel gezellig hier tusschen al die vroolijke menschen in de warme bakkerij. De bezoekers lachten, praatten en maakten

leuke opmerkingen, waarom Bram herhaaldelijk lachen moest.

Maar na eenigen tijd speelde hij, op herhaalden aandrang van Mansfeld en vele klanten, ook mee.

Eenige keeren had Bram gewonnen en de hoopjes vóór zich gelegd op het tafeltje, en toen de verloting van klein goed was afgelopen, had hij een hoogen stapel speculaas met suikerhartjes er tusschen voor zich liggen.

Bram keek er met welgevallen op neer. Wat zou de kleine blij zijn en ook de vrouw, die nu verscheiden dagen een „pleksken” bij de koffie kon geven.

„’t Klein goed is op,” riep Mansfeld. „We beginnen aan de groote verloting. Wie moet nog een lot?”

„Ik, ik,” klonk ’t weer van alle kanten. Onder de lange rij van namen, reeds op een groot stuk papier geschreven, zette de bakker de namen van hen, die nog een lot wenschten.

„Kom, Bram, jij niet?” vroeg Mansfeld.

„Ik? Och!” Bram lachte even.

„Neem er een, Bram; i’j gaot vast met ’t wief naor huus,” riep er een uit de groep.

„Veruut dan,” zei Bram, „lao ’k er vijf namen.”

De bakker schreef: „Bram, vijf.”

De verloting om twee groote Sinterklaaspoppen, ’t wief en de ke’el geheeten, begon.

Mansfeld nam den grooten trechter, die voor hem onder de tafel stond op in zijn linkerhand, hield hem boven de tafel en riep:

„Wi’j beginnen; stil now een baetjen.”

Achtereenvolgens las hij de namen op van de lijst, en voor wien niet verschenen was, werd door Mansfeld of een der omstanders geworpen. En telken keer als de drie dobbelsteenen rinkelden tegen den blikken trechterwand, keek een ieder vol spanning en nieuwsgierig in het laatje, met één blik de geworpen oogen overziende.

Iedere bezitter van een lot had ’t recht twee keer te werpen met drie steenen.

„Dertig is ’t hoogste, viertien ’t laagste,” riep Mansfeld, toen hij aan de namen kwam van hen, die pas een lot hadden genomen. „De kans is goed.”

Bram moest werpen, en diegenen onder de omstanders, wier kans verkeken was, riepen: „De boer krig ’t wief, i’j zult ’t zien.”

Bram wierp.

„Twee en twintig,” riep de bakker.

„I’j mot hooger op,” zei een spotgeest.

„Of de laegte in,” voegde een derde er bij.

Bram nam ten tweeden male met een lichte trilling der vingers de steenen op, en wierp ze in den trechter.

Halzen rekten, oogen blikten nieuwsgierig.

„Acht en twintig,” schreeuwde Mansfeld.

„I’j komt al hooger,” lachte er een; „ik wed, da’j met ’t wief gaot strieken.”

Bram nam weer de steenen. Hij wierp zeventien.

„’t Geeft niks,” zei hij.

„Nog twee loten,” riep Mansfeld.

Weer nam Bram de steenen. Hard wierp hij de dobbelsteenen in den trechter; ze rin-

kelden tegen 't metaal, rolden daarna over 't hout van de lade.

„Zeventien!” gilde de bakker.

„Nog zooveel er bij!” schreeuwden de omstanders.

Bram greep de steenen en deed ze kletterend neerkomen in den trechter.

De dobbelsteenen rolden een oogenblik, lagen toen stil en èèn oorverdoovend:

„Hij het het wief, hoera!” klonk door de lage bakkerij.

Jongens gilden, mannen klostten met de klompen tegen den baktrog, waarop ze zaten.

„Vijf en dertig, 't hoogste!” werd geroepen.

Men trok Bram bij de jas, wierp uit baldadigheid en opgewondenheid zijn pet in den trechter, schudde hem van links naar rechts, en hoe harder de bakker „stilte!” riep, hoe luidruchtiger de mannen en jongens werden.

Eindelijk waren ze uitgeraasd.

„Illu schreeuwt te gauw,” zei de bakker; „d'r kan nog zes en dertig rollen.”

De loting ging voort. Maar op 't eind was Bram de eerste winnaar.

„Vijf en dertig, 't hoogste, Bram van Reevers!” riep de bakker, en een oogenblik later:

„Tien, 't laagste, mevrouw van Balen.”

De bakkersknecht haalde de twee reusachtig groote speculaaspoppen uit de binnenkamer, legde ze vlak voor Bram neer en zei: „I'j mag uitzuken, i'j hebt 't hoogste gegoid.”

„Nem 't wief!” riep de een.

„De ke'el!” schreeuwde een ander.

„Nee, 't wief,” lachte een derde; „ruzie zu'j er niet mee kriegen.”

„Dan 't wief,” zei Bram, die zijn monsterende oogen beurtelings over beide poppen had laten gaan, en hij nam de smalle, lange kist, waarin het „wief” gepakt was op en liep er mee de bakkerij uit.

Een aantal mannen en jongens volgde hem, joelende en zingende:

„Bram en z'n wief gaan nooit verloren.

Fal-de-ral-de-rire.”

Voor de dorpsherberg bleef de groep stilstaan.

„Goeie reis met ow wief,” zei de een tot Bram, die verder liep.

„Pas op, da'j niet angevallen wordt,” waarschuwde een ander.

„Dan bu'j ow wief kwiet,” lachte een derde.

Bram zei niets dan „g'navond!” en sloeg den weg naar huis in.

Opperuimd liep hij voort over den donkeren zandweg, zich de vreugde van de kleine voorstellende als hij al die speculaas en al die suikerhartjes zou werpen in haar opgehouden schortje; en de stomme verbazing van boer en vrouw en Gerritje, als ze 't groote wief zouden zien liggen op de tafel.

Met wijd open oogen en sprakeloos zouden ze een tijdlang staren op de dikke speculaaspop, om dan hun handen in elkaar te slaan en uit te roepen:

„Wat een wief, wat een wief! Wi'j kriegen heur nooit op.”

Eensklaps zag Bram een ander tooneel voor zich. Een oude vrouw, 't hoofd gebogen als in gedachten, aan een vierkant tafeltje onder een kleine hanglamp in een spaarzaam verlicht keukentje. Zijn moeder. Daar komt een man de keuken in. Dat was hij, Bram. Hij legt de groote pop op tafel en zegt: „Voor uw Sint Nicolaas, moeder.”

De oude vrouw ziet hem aan met oogen, die glanzen van teedere blijdschap; en ze staat op, grijpt zijn hand en zegt zacht: „Dank je, Bram, dank je!”

En een oogenblikje later weekt zijn moeder een stukje speculaas in de warme koffie, en zijn zuster Mina komt, en beide vrouwen smullen heerlijk van de dikke pop.

Het wordt Bram warm in het hart, als hij zich dat tooneel voorstelt, en — zijn besluit is genomen.

„Die groote pop, dat dikke wief, is voor moeder. Wat zal 't oude mensch blij zijn!”

Op de boerderij was men ongerust over Brams lang wegblijven.

Het was al bij tien en nog was de knecht niet thuis. Zou er wat gebeurd zijn? Zou hem iets overkomen zijn? Bram was telkens zoo stil geweest de laatste dagen. Dikwijls aan tafel, als de kleine snapte en grapt met hem, had hij ernstig gekeken of gedwongen gelachen. Dat vertrek zat hem in 't hoofd. Je kon nooit weten!

Dit waren in 't kort de gedachten van

boer en boerin beiden, die wachtten, met ongeduldigen angst, op Brams thuiskomst.

„Je moest maar eens gaan kijken, man,” zei de boerin, „het wordt me toch te laat. Bram blijft nooit zóó lang weg, als hij naar het dorp gaat. Ik begrijp er niets van. Een ongeluk...”

„Ja, ik ga,” viel de boer haastig in. Hij trok zijn korte duffelsche jas aan, knoopte een dikke das om zijn hals, en liep met een „dan ga ik!” naar de deur.

Juist wilde hij de deurklink oplichten, als buiten 't geklep van naderende voetstappen klonk.

„Stil,” zei haastig de vrouw, „stil, ik hoor wat.”

Even luisterden beiden.

„Hij zal 't zijn,” sprak de boerin blij.

De buitendeur ging open, viel weer dicht met een lichten slag, voetstappen klonken in de gang en een seconde later stapt Bram de keuken in met de woorden:

„Daar ben ik; laat geworden, hè?”

„Wat heb je nou meegebracht, Bram?” vroeg de boerin.

„Dat zul je zien, vrouw,” antwoordde Bram.

Hij lichtte het deksel van de kist op, pakte het kleingoed eruit op de tafel en toonde den verbaasden menschen de groote, dikke speculaaspop.

„Hoe vin je dat wief?” vroeg Bram lachend.

De boerin sloeg haar handen van verbaazing ineen, de boer riep niet anders dan: „Wat een dikke, wat een dikke!”

„Wat heb je nou weer uitgehaald, Bram?” vroeg de vrouw, denkende dat Bram die dure pop gekocht had.

„Geloot, vrouw,” antwoordde Bram en vertelde zijn wedervaren in de bakkerij.

„Dat kleine goed is voor jou en Garda, — 't groote wief is voor moeder.”

„Dat is aardig,” riep de boerin, blij, dat de knecht geen groote onkosten gemaakt had.

„Je moeder zal blij zijn, Bram.”

„Of ze! 't Ouwe mensch zal lachen, als ik daar morgen tegen twaalf uur de deur binnenkom. De tram vertrekt om negen uur. Ik ben 's avonds om tien uur terug.”

Toen Bram naar bed was, zei de boer:

„Een goeie kerel toch; hij denkt altoos om anderen. Jammer, jammer, dat hij weggaat.”

En weer spraken boer en boerin over de mogelijkheid Bram te houden, door zijn moeder bij hen in huis te nemen.

Maar deze daad kwam hen zóó omvangrijk, zoo moeitevol voor, zóó onmogelijk bijkans, dat ze er maar niet meer over denken of spreken zouden.

Als toch 't ouwe mensch ging sukkelen, op bed kwam te liggen, jaren ziek was, — neen, neen, neen, ze konden, ze wilden 't niet doen.

De oude weduwe Verhagen zat bij 't even opvlammende vuur in haar kleine keuken.

Zij was een vrouw van ruim zestig jaar. Haar reeds grijzende haren kwamen licht golvend onder de hagelwitte muts te voor-

schijn en verhoogden het vriendelijke der uitdrukking in de oogen.

Zij las de courant, de woorden spellende met een even bewegen der lippen.

De keukendeur ging open. Bram trad binnen.

„Dag, moeder!”

't Oude mensch schrikte even, keek om, zag haar zoon, en gansch haar gezicht lachte, haar oogen glansden.

„Dag, Bram, je maakt het goed?”

„Best moeder, u ook?”

„Een dagje ouder,” zei het moedertje zacht, en wat harder: „Wat heb je daar nu, Bram?”

„Dat zul je zien, moeder,” antwoordde Bram, de touwen om de kist losknoopende. Zijn moeder wilde helpen.

„Afblijven, oudje,” waarschuwde Bram, en hij gaf zijn moeder een tik op de uitgestoken hand.

De touwen waren los; het deksel werd afgelicht, de pop op tafel gelegd.

„M'n tijd, m'n tijd, m'n tijd!” riep de oude vrouw uit, „wat een ding, wat een ding!”

„Voor uw Sinterklaas, moeder.”

„Dank je wel, hoor,” zei de oude; „dat zal smaken. Maar ga nu zitten, jongen. Mina en haar aanstaande man komen zoo aanstonds thuis uit de kerk. Ik zal vast koffie zetten.”

Bram nam plaats op een stoel bij de tafel, stak zijn pijp aan, trok zijn jas uit en keek eens rond.

't Was alles nog bij 't oude. De blauwe bordjes boven den schoorsteen, het klokje

in den hoek bij de deur, de potjes met geraniums voor 't venster.

„Ik was blij met je brief,” verbrak het oudje, dat bedrijvig af en aan liep, de stilte. „Je begrijpt, jongen, alleen zou ik 't niet kunnen. Ik ben al zestig geweest. 't Is voor jou wel een naar ding, dat je weg moet van de boerderij. Je hebt het er zoo goed bij de beste menschen.”

„Moeder,” zei Bram eenvoudig, „laten we daar niet over praten; ik kom u helpen.”

De brave jongen sprak niet van zijn verdriet en zijn strijd in de laatste dagen.

De koffie was klaar. Mina en haar aanstaande man, die den 15den Januari zouden trouwen en dan onder Aalten gingen wonen, kwamen thuis. Na wederzijdsche begroetingen en belangstellende vragen zetten de vier menschen zich om de tafel en smulden spoedig van de koffie met een brok „Sinterklaas” erbij.

De oude vrouw was overgelukkig.

Ja, ze had veel angst gehad, de laatste dagen. Mina weg! Zij alleen achter! Als Bram eens niet kwam!

Maar, gelukkig, hij zou komen. Na de bruiloft ging hij niet meer weg. Na de bruiloft zou hij blijven, om voor haar te werken.

„Hoe vinden ze het op de boerderij?” vroeg ze.

„Och,” antwoordde Bram, „daar is niets aan te doen, hè? En — ze nemen natuurlijk een anderen knecht.”

Hij zei het, zoo gewoon, alsof het de eenvoudigste zaak van de wereld was.

„Voor mij een ander, moeder.”

„Ja, jongen, maar je was toch altijd gek op de kleine. Nu, ik moet zeggen, 't is ook een dotje van een kind. Ik heb ze maar één keer gezien, toen ik een half jaar geleden een dag op de boerderij ben geweest. 't Is een engel, dat moet ik zeggen.”

„Maar zeg, Bram,” ging de oude voort, „het spijt ze toch zeker, dat je weggaat; en jou ook! Tien jaar! 't Is een heele tijd.”

„Och ja,” antwoordde Bram, schijnbaar kalm, „maar ze begrijpen, dat 't niet anders kan. En — daar zijn immers knechts genoeg te krijgen.”

De oude sprak er nu niet meer over, weekte een tweede stukje speculaas in de koffie en luisterde vol aandacht naar een verhaal, dat Mina's aanstaande man deed van een ontmoeting met een paar stroopers op den weg van Aalten naar Dinxperlo.

Bram zat zwijsend voor zich uit te staren naar buiten. Hij hoorde niet, wat zijn aanstaande zwager vertelde.

Hij zag over de stille landerijen, kaal liggend nu in sombere doodschheid onder den grauwen hemel. Hij zag zich zelf daar op dien akker, werkend van den morgen tot den avond, alleen met zijn moeder.

Niemand van de boerderij bij hem. Het was een zonnige lentedag. De vogels zouden zingen in de blauwe lucht — en hij zou 't niet hooren. De bloempjes zouden bloeien — en hij zou 't niet zien. Zwijsend zou hij voortwerken in de aarde, dag na dag. Maar

hij zou niet lachen onder den arbeid, want de kleine zou niet huppelen om hem heen, hem niet meer werpen met kluitjes aarde, niet meer schaterlachen als Bram uit de grap zich vallen liet in de voor.

En toch! Het was goed, het was goed, wat hij deed. En Bram keek zijn moeder aan en schaamde zich over zijn gedachten. Was zij niet de eerste, die recht op hem had? Wie was meer voor hem dan zijn moeder!

En terwijl Bram de oude aankeek, kwam in zijn hart een groote rust, nu hij boven de *liefde* voor het boerengezin Reevers de *plicht* stelde, die hij te vervullen had jegens zijn moeder!

— — — — —
De dagen kwamen en gingen, de sombere droefgeestige dagen van 't scheidende jaar. Ze kwamen en gingen met grauwe hemels en windstooten en regenslagen en killende nevels.

In de boerderij was het den ganschen dag donker.

Bram stak om drie uur de luchter al aan, om wat te kunnen zien bij het werk op de deel en in de stallen. Gerritje had het kleine lampje in de hand, als ze in de karn gluurde, of de boter al „kwam.”

En de triestheid van het nare, ziellooze weder zonder zon, zonder licht, zonder kleur, zonder leven, zonder geluid, was niet zonder invloed op de stemming der menschen op de hoeve. Men lachte niet, men werkte zwijgend in keuken en stallen en op het waschhuis. Alleen de kleine, de vroolijke, zorge-

looze kleine wierp haar hooge lachgeluidjes door de donkere stilte. En al haar lachjes waren als vluchtige zonnestraaltjes van warmte en licht.

Het is oudejaarsavond geworden. Boer en vrouw, Bram en Garda zitten om de tafel te eten hun vijfursboterham. De wind giert en huult om de woning en in den schoorsteen, en jaagt kletterend de regen bij vlagen tegen de ruiten.

Het hoog oplaaierende vuur zendt zijn vlam-mende tongen van goud en purper den schoorsteen in. De vonken knetteren, de groote Friesche klok tikt. Het gezin zwijgt.

„Wat bun illu stil,” zegt Garda eensklaps.
„Ik gao spullen in den hoek.”

En de kleine wipt van haar stoel en in den hoek bij het kabinet, waar nog even 't vuurlicht gloeit, speelt ze, zonder op de groote menschen te letten, met de blokken uit haar bouwdoos.

„'t Is naar weer,” zegt de boer, als wil hij met deze woorden het algemeen zwijgen verklaren.

„Ja,” zegt Bram.

„Hoe laat begint de kerk?” vraagt de boer, alsof hij 't niet wist.

„Om halfzeven; we moeten voortmaken,” antwoordt de vrouw, en zij staat op van haar stoel en steekt de handen naar de kopjes en borden uit.

„Laat maar staan, vrouw,” zegt Bram. „Dat kan ik wel doen, als ik zoo straks alleen ben met de kleine.”

Even kijkt Garda op.

„Ik zal ow helpen,” zegt ze.

„Maak ow in orde,” zegt Bram tot baas en vrouw. „Ik zal 't peerd optuigen en roskammen. Dan kan ik zoo inspannen.”

En Bram gaat naar de deel.

Hij leidt het paard uit den stal en de deel op. De lichter brandt reeds, hangende aan de muur, dicht bij de ruif.

„Da's de laatste oldejaorsavond, da 'k ou d'r uut haal, Bruin,” mompelt Bram. Jao, kiek maar niet op zied,” vervolgt hij, den kop van het dier, dat zich naar Bram heeft gekeerd, streelende. „Mien tied is 'ewaest, jongen. Een ander zal ow aeten geven en een dreugen stal.”

Bram roskamt het dier, tuijt het op, bindt het dan vast aan den ring, die aan de muur is bevestigd, loopt de deel over, steekt zijn hoofd achter de gangdeur en roept: „Klaor, baas!”

„W'j kommen, Bram.”

Een oogenblik later komen boer en vrouw op de deel. Hij in zijn zwart, lakensch trouwpak, zij in een kleurige japon, met een grooten gewerkten doek om de schouders.

Garda volgt hen.

Bram opent de dubbele deeldeur. De koude wind waait binnen.

„Brr,” blaast Bram, als hij naar buiten loopende den killen regen voelt in zijn gezicht; en brommende: „hondenweer!” loopt hij op een draf naar de schuur en trekt het karretje op de deel.

Bruin is ingespannen. Bram steekt de lanterns op, plaatst ze in de kokers, en zegt: „Klaor, stap in; 't wordt tied.”

„Dag, Garda, zu 'j zuut zun?”

De moeder bukt zich en kust de kleine.

Dan zet ze haar linkervoet op de tree. Ze grijpt de spijl en trekt zich op. Het karretje buigt krakend naar haar over.

Bruin snuift blazend. Het dier voelt den regen en den wind in zijn neusgaten.

„Veruut dan!” roept de boer. „Dag deern-tje!”

„Tot straks,” zegt hij tot Bram.

„Dag baas, dag vrouw!”

„Hort, Bruin!”

Het karretje gaat met lichte kapbewegingen vooruit.

Als het voertuig over 't erf is en den weg op, sluit Bram de dubbele deeldeur.

De kleine staat op de deel buiten den regen.

„Brrr, wat is 't kold,” zegt ze en ze huvert in haar dun jurkje.

„Kom maor gauw met naor de keuken,” zegt Bram.

„Now gaon wi'j samen afwasschen, is 't niet, Bram?” vraagt de kleine.

„Ja, zeker,” antwoordt de knecht.

„Bram,” zegt Garda eensklaps, en ze kijkt met haar zachte oogjes den knecht smeekend aan, „Bram, nou mo'j niet zoo stil zitten. Zu 'j dat niet?”

Bram voelt een steek in het hart.

„Ik vindt 't zoo naar,” zegt de kleine.

„Nee, nee, nee,” roept hij eensklaps heel

hard en hij tilt de kleine op, „nee, ik zal 't niet meer doen, mien kleintje. Kom, pak mien is.”

En de arme knecht, die zoo heel graag alleen was geweest met zijn gedachten en zijn smart, alleen nu op den stillen oudejaarsavond, ging vroolijk spelen met de kleine. En dat kon hij alleen, omdat hij het kind zoo lief had.

Het karretje was al een eind weg van de boerderij.

Donker was het onder de hooge boomen en de twee lantaarnlichten wierpen slechts een flauw, bleek schijnsel op den weg, waarop telkens kleine waterplassen vochtig glommen.

Het paard sjokte in sukkeldraf voort; het karretje hotste en schudde, de regen kletteruischte op de kap — de boer en de vrouw zwegen.

Slechts even opgeschrikt door een „hei!” van een voerman, rijdende op den grintweg achter de landerijen, wierp de boer een werktuigelijk „hort,” naar den kop van het paard, dat echter in zijn regelmatigen, eentonigen sukkelpas bleef voortsjokken.

Een geweldige windvlaag joeg een regenstorm kletterend op den kap.

„Wat een weer!” ontviel de vrouw.

„Ja,” bromde de boer tusschen de tanden.

„Een nare avond, man.”

„Waarom?” vroeg de boer, die 't gesprek voelde komen op de zaak, waarmee zijn gedachten zich bezighielden.

„Bram was ook zoo stil,” zei de boerin.

„Bram,” herhaalde de boer, „ja, Bram was stil. Nooit zoo stil geweest. Jammer, jammer.”

„Daar is toch niets aan te doen,” zei de vrouw.

„Nee, niets aan te doen,” antwoordde de boer. „Een half jaar loon meer betalen, dat is alles. De boerderij heeft anders veel aan Bram te danken. En dan Garda! De kleine was...”

Reevers' stem trilde.

„Was dood geweest, ja,” voleindde de boerin.

„Hort, Bruin,” riep de boer, en deed de zweep, die hij uit den koker had gehaald, kletsend neerkomen op Bruins rug.

Het paard schrok op, versnelde even zijn pas, maar verviel spoedig in zijn ouden, langzamen sukkeldraf.

In de verte lichte flauw, als een bleeke kaarsvlam, het licht uit de straatlantaarn, die naast de dorpskerk stond.

Zwijgend ging het nu verder. Bij het achterhuis van de herberg werd halt gehouden. Bruin werd in den stal, het karretje op de deel gezet.

Toen gingen boer en vrouw naast elkaar zijwendend de herberg voorbij en den grintweg op naar het kerkje, dat achter de hooge beuken stond.

Om hen heen hoorden ze 't knerssen van voetstappen in de met grintsteentjes doorspekten brijgrond en 't dof mompelend geluid van stemmen.

Veel menschen gingen op naar de oude-

Kees Lovers.

9

hard en hij tilt de kleine op, „nee, ik zal 't niet meer doen, mien kleintje. Kom, pak mien is.”

En de arme knecht, die zoo heel graag alleen was geweest met zijn gedachten en zijn smart, alleen nu op den stillen oudejaarsavond, ging vroolijk spelen met de kleine. En dat kon hij alleen, omdat hij het kind zoo lief had.

Het karretje was al een eind weg van de boerderij.

Donker was het onder de hooge boomen en de twee lantaarnlichten wierpen slechts een flauw, bleek schijnsel op den weg, waarop telkens kleine waterplassen vochtig glommen.

Het paard sjokte in sukkeldraf voort; het karretje hotste en schudde, de regen kletteruischte op de kap — de boer en de vrouw zwegen.

Slechts even opgeschrikt door een „hei!” van een voerman, rijdende op den grintweg achter de landerijen, wierp de boer een werktuigelijk „hort,” naar den kop van het paard, dat echter in zijn regelmatigigen, eentonigen sukkelpas bleef voortsjokken.

Een geweldige windvlaag joeg een regenstorm kletterend op den kap.

„Wat een weer!” ontviel de vrouw.

„Ja,” bromde de boer tusschen de tanden.

„Een nare avond, man.”

„Waarom?” vroeg de boer, die 't gesprek voelde komen op de zaak, waarmee zijn gedachten zich bezighielden.

„Bram was ook zoo stil,” zei de boerin.

„Bram,” herhaalde de boer, „ja, Bram was stil. Nooit zoo stil geweest. Jammer, jammer.”

„Daar is toch niets aan te doen,” zei de vrouw.

„Nee, niets aan te doen,” antwoordde de boer. „Een half jaar loon meer betalen, dat is alles. De boerderij heeft anders veel aan Bram te danken. En dan Garda! De kleine was...”

Reevers' stem trilde.

„Was dood geweest, ja,” voleindde de boerin.

„Hort, Bruin,” riep de boer, en deed de zweep, die hij uit den koker had gehaald, kletsend neerkomen op Bruins rug.

Het paard schrok op, versnelde even zijn pas, maar verviel spoedig in zijn ouden, langzamen sukkeldraf.

In de verte lichte flauw, als een bleeke kaarsvlam, het licht uit de straatlantaarn, die naast de dorpsherberg stond.

Zwijgend ging het nu verder. Bij het achterhuis van de herberg werd halt gehouden. Bruin werd in den stal, het karretje op de deel gezet.

Toen gingen boer en vrouw naast elkaar zijgend de herberg voorbij en den grintweg op naar het kerkje, dat achter de hooge beuken stond.

Om hen heen hoorden ze 't knersen van voetstappen in de met grintsteentjes doorspekten brijgrond en 't dof mompelend geluid van stemmen.

Veel menschen gingen op naar de oude-

jaarsavondkerk.

Boer Reevers en zijn vrouw stapten tus-
schen de anderen het kerkje binnen.

Hoog boven de lage banken en hoog bo-
ven de gangen hingen koperen lampen, die
hun alles omvattend licht wierpen door de
gansche kerkruimte: over het orgel, over den
preekstoel, over de hoogste banken links en
rechts van den preekstoel.

Maar dit lamplicht was koud, zielloos. Wat
een zachte stemming, een plechtige wijding
gaf, wat het kerkgebouw warm en vol maak-
te, dat was de verheven ernst en de stille
mijmering en het ernstig denken, en ook
het licht der even flikkerende kaarsen, in
kwistigen overvloed geplaatst op alle banken
en om den preekstoel.

Zwijgend kwamen de menschen binnen,
zacht schuivend hun voeten over de steenen
gangen, behoedzaam openend de bankdeuren,
ze toetrekend met omzichtigheid.

De banken zaten spoedig vol. Er was iets
geheimzinnigs in dat stille kerkgebouw met
zijn vele, zijgende menschen tusschen de
stille vlammetjes der kaarsen.

Een kuch hier en daar, met moeite ge-
dempt achter zakdoek en hand, brak zoo nu
en dan als een scheur door de stilte.

Plots ruischte daar de orgelmuziek, in
zich opnemende de plechtige stilte van het
kerkgebouw.

De dominé kwam. Hij ging langs de wach-
tende menschen over den steenen gang, met
gebogen hoofd in zijn zwarte toga. Voor

den preekstoel bad hij. Daarna klom hij de
treden op. Toen hij stond op den preekstoel,
zweeg plotseling het orgel.

De dominé bad luid; de menschen vouw-
den de handen en bogen de hoofden.

En toen na 't gebed alle menschen gezon-
den hadden, sprak de dominé.

Tot tekst had hij gekozen:

„Het einde is nabij.”

De dominé kende alle menschen van het
dorp, wist de rampen en smarten, die hen
in 't afgelopen jaar hadden getroffen, was
getuige geweest van de vreugden, die hen
hadden verblijd.

Hij herinnerde aan dit alles op den Oude-
jaarsavond! En de getroffen schreiden, en
die van rampen gespaard waren gebleven,
dankten!

Het slot van de preek was een opwekking
en een vermaning en een waarschuwing voor
allen.

„Het einde is nabij,” zei de dominé. „O,
laat dit jaar niet einden voor ge uw vijand
hebt vergeven. Werpt af uw haat en uw
toorn.

Neemt den arme in uw huis en spijs en
laaft hem; jaagt uwen vijand niet weg van
uw drempel, maar geeft hem uw brood, zoo
hij hongert.

Het einde is nabij; nog is er veel goed te
maken, wat slecht was. Ziet niet op tegen
moelijkheden, ontberingen en opofferingen.
Wat ge den arme geeft, leent ge den Heer!

Weest barmhartig en liefderijk, werpt af uw eigenbaat; denkt alleen aan 't belang en de vreugde van uw medemenschen.

Laat uw hart nog dezen avond van vreugde kloppen bij 't herdenken van een goede daad, die ge pas hebt verricht.

En gaat nu allen heen; viert dezen oudejaarsavond in de stilte van uw woonvertrek en laat uw laatste daad een goede zijn.

Dat zij zoo!"

En toen, onder orgelmuziek, ging de schare uit het stille kerkje, in den donkeren avond van regen en wind.

Boer Reevers wachtte buiten, de kraag van zijn dikke duffel hoog op, de handen diep in zijn broekzakken.

Vrouw Reevers kwam de kerk uit.

„Vrouw,” riep de boer, „hier ben ik.”

Toen stapten ze beiden de donkere laan door naar de herberg.

De kastelein was een oude kennis van Reevers. Hij noodigde boer en vrouw uit even een kop koffie te drinken voor de kou.

Zij weigerden, maar de kastelein bleef aandringen. Ten laatste gingen ze mee de gelagkamer in.

Daar kwamen nog meer boeren en boerinnen, die eveneens in een karretje gekomen waren en uitgespannen hadden aan „De Vergulde Zon.”

Het werd een druk geredeneer over den prijs der varkens en koeien — en over domine's preek.

Boer Reevers zei niet veel.

„Je man is onder den indruk,” aldus wendde de boer Post zich tot vrouw Reevers.

„Of hij is stil van de kou,” lachte vrouw Landman.

Reevers trok harder aan zijn pas aange-stoken pijp, glimlachte even en zei: „Jij weet het, vrouw Landman.”

„Zeg, Reevers, is je knecht al weg?” vroeg eensklaps de bakker van het dorp.

„Nog niet,” antwoordde de boer.

„Is 't wief al op?” gekscheerde de bakker.

„Hi'j het 't an zien moeder gegeven.”

Toen kwamen nog meer menschen binnen met drukke bewegingen en luide woorden.

Boer Reevers stond op; zijn vrouw volgde zijn voorbeeld en toen beiden hun: „Goeien uitgang!” links en rechts geroepen hadden, stapten ze de gelagkamer uit, de gang door en de deel op.

Spoedig was Bruin ingespannen.

De kasteleinsknecht zette de dubbele deur wijd open, de boer en de boerin stapten in en na een „hort, Bruin!” van den baas, trok het paard aan.

De regen viel voor in het voertuig. De boer duwde de bank wat naar achteren.

„Hu, hondenweer.” mompelde hij, „hort, Bruin!”

Een oogenblik zwegen boer en vrouw.

Doch eensklaps verbrak de laatste den loop van haar gedachten met een: „Mooie preek, hé?”

„Ja, ja, mooie preek,” antwoordde de boer, „heel mooi.”

„Zou Garda nog op zijn?”

„Ik denk 't niet, vrouw; 't is al zoo laat.”

„Bram zal 't eenzaam hebben.”

Een lichte schok ging Reevers door 't lichaam.

„Eenzaam,” herhaalde hij zacht, en toen harder:

„Ja, eenzaam, dat zeg je goed, vrouw. Eenzaam! Een nare avond voor hem.”

„Daar is niets aan te doen, man.”

Even zweeg de boer. Toen vervolgde hij luid:

„Hei je goed gehoord, wat de dominé gezegd heeft, vrouw? Hei je dat goed gehoord? Hij zei, dat we nog goed moesten doen, van avond nog.”

„Dat zei hij, ja man. Maar hebben we ons iets te verwijten?”

„Bram gaat weg, vrouw! Bram, die ons kind heeft gered van den dood, Bram, die...”

„Man,” riep eensklaps de vrouw, en haar hand zocht de zijne, „ik weet wa'j zeggen wilt; ja, wi'j motten Bram holden, en...”

„Vrouw,” riep de boer en hij stond half op van zijn bankje, „mooi zoo, o, da'j 't zelfde gedacht hebt, as ik. Da'j ook gedacht hebt, da'w Bram niet weg kunnen laoten gaon. Vrouw, ik zag op tegen dezen oldejaorsavond. Maar now niet meer. Now zal 't blijschap zun in ons huus. Vrouw, ik had al gedacht, ik gao van avond veur twaalf uur naor bed. Zóó kan ik Bram geen Ni'jjaar wenschen. Maor, now blieven wi'j op; now zu 'j Bram is gelukkig zien.”

En de boer was al sprekend overeind gekomen, was recht op gaan staan in het karretje.

„Gao zitten, man, i'j zult er nog uitvallen,” waarschuwde de vrouw.

Reevers ging zitten.

„Hort, Bruin, hort! Veruut, hort naor Bram. De oldejaorsavond wordt goed!” En vroolijk liet hij de zweep klappen boven het paard.

„Zal zien moeder willen, man?”

„Dat denk ik wel, vrouw. Maar, as ze niet wil, dan kunnen wi'j er niks an doen. Wi'j hebben gedaon, wat ons plicht was.”

En de boer neuriede zacht een wijsje en haalde de teugels telkenkeer aan, om het paard tot spoed aan te sporen. En terwijl beiden dachten aan de vreugde van den knecht, en gissingen maakte, hoe hij zich houden en wat hij zeggen zou, draafde het paard vlug over den weg, vlug, nu het zich steeds dichter wist bij den warmen stal.

Daar lag de boerderij, even zichtbaar, als een donkere, grillige schaduw in de bleekzwarte lucht. Een zwak licht was te zien door de hartjes der vensterluiken.

De boer vierde het rechterleidsel, trok het linker strak aan. Het paard ging links af.

Nog een oogenblik, en 't voertuig stond stil achter de boerderij.

„Niks zeggen,” fluisterde de boer, „wachten tot twaalf uur en niks laten merken.”

De boerin stapte uit, haar man was reeds uitgesprongen.

„Hola!” riep de man. Zijn forsche stem

klonk boven 't windgegier uit.

En toen hij, na even gewacht te hebben, ten tweede male nog harder: „hola!” had geroepen en Bram nog niet verscheen, zei hij:

„Ze zijn zeker in slaap gevallen. Kom, laten we zelf maar uitspannen.”

De vrouw duwde de deel deur open; de boer reed naar binnen.

Bruin trappelde op den leemen vloer; hij rook het hooi en voelde de stalwarmte. Spoedig stond het paard op stal.

„Het karretje kan hier wel blijven staan,” zei de boer. „Bram zal het morgen wel in de schuur zetten.”

Toen gingen boer en vrouw over de deel, waarop de lichter, die Bram had laten branden, haar zwak licht wierp; daarna de gang door naar de keuken.

Daar zat Bram, dicht bij het vuur, dat hoog opbrandde. Hij had de kleine op zijn schoot. Ze sliep. Haar kopje rustte tegen Brams schouder.

„Slaapt ze?” vroeg de boerin, op haar teenen naderende.

„Ze kon 't niet langer uithouden,” zei Bram zacht, „en ze wilde niet naar bed. En nou is ze zóó in slaap gevallen.”

Hij keek op het gezichtje, dat daar lag tegen zijn schouder en vervolgde:

„Klein ding toch! Ze is zoo aardig geweest, den heelen avond.”

En even drukte hij vaster het kind tegen zich aan.

„Ze moest nu maar wakker worden,” zei

de boerin en zich bukkende kuste zij de kleine, die ontwaakte.

Garda wreef haar oogjes, geeuwde een paar keeren en toen ze goed wakker was, keek ze beurtelings haar moeder, Bram en den boer aan, die eerst op een afstand was blijven staan, maar nu het groepje was genaderd.

„Ziezoo, nou gao 'k afvoeren,” zei Bram, die zich had voorgenomen spoedig naar bed te gaan. De oudejaarsavond was voor hem toch zonder vreugde.

En Bram ging naar de deel.

De boerin kleedde Garda uit en legde haar te bed.

Reevers was op de deel gekomen. Hij trachtte een gesprek met Bram te beginnen. Maar deze, die volstrekt geen lust tot spreken had, vergenoegde zich met een kort: „Ja, baas!” of „Neeen, baas!” op alles wat de boer zei.

Deze ging daarom spoedig weer naar binnen, denkende: „'t Zal wel beter worden straks, beste kerel.”

En Reevers nam zich voor, Bram alles te vertellen, zoodra hij weer in de keuken was. Hij wilde den knecht niet langer in die sombere, verdrietige stemming laten.

De kleine sliep. Het vuur knetterde. De lamp brandde helder. De tafel was wel voorzien. Borden met wafels en poffertjes en olieballen; drie zakjes vol sigaren. De chocolade-ketel hing aan den ketting boven den haard.

Reevers dampte en blies de rookwolken voor zich uit. Zijn gezicht lachte.

Vrouw Reevers zat bij de tafel, in afwachting.

„Je moet Bram maar niet langer laten wachten, man,” zei ze. „De arme jongen!”

„Zóó heb ik ook al gedacht, vrouw. Als hij hier zit, zal ik hem dadelijk er over spreken,” antwoordde de man. „Jongen, vrouw, ik ben zoo in mijn schik. Wat zal hij blij zijn. Ik zie zijn gezicht al.”

Daar klotsten klompen in de gang.

„Daar heb je Bram!” riep de vrouw, op een toon, alsof ze in plaats van den goeden Bram, een dief hoorde komen.

„Sst!” zei de boer.

De vrouw greep een breikous achter haar op het kleine tafeltje. De boer gooide zijn bijna opgebrand eindje sigaar weg en greep een nieuwe uit het zakje voor zich.

Bram kwam binnen.

„Het vee is afgevoerd, baas! Alles in orde.”

„Goed, Bram, ga zitten! 't Is ouwejaarsavond; we zullen het er nu maar eens van nemen.”

Bram greep een stoel dicht bij en nam plaats bij de tafel.

„Daar staan de sigaren, Bram! Steek op.”

De knecht strekte zijn hand uit, nam een sigaar, knauwde de punt er af en dampte een oogenblik uit alle macht.

De vrouw zweeg en breide; de knecht zweeg en dampte; de boer zweeg en lachte stil voor zich heen en draaide op zijn stoel,

niet wetende, hoe te beginnen. De klok tikte, 't vuur knetterde, de chocolade pruttelde.

Bram werd onrustig. Moest dat zóó doorgaan, den ganschen avond? Was 't niet beter naar bed te gaan? Zóó was het niet uit te houden.

De vrouw keek onrustig haar man aan. Waarom zei hij niets?

„Baas,” zei Bram eensklaps en dat ééne woord deed de vrouw opschrikken en den boer harder aan zijn sigaar trekken. „Baas, ik gao maor naor bed.”

„Waorum, Bram?” aarzelde de boer.

Bram keek vóór zich.

„Och,” zei hij.

„Nou?” vroeg de boer.

Toen barstte Bram eensklaps los, zeggende, dat hij toch niet vroolijk kon zijn, dat hij toch weg ging, dat hij opzag tegen twaalf uur — maar de boer brak zijn woorden af.

„Bram, laot ik is efkes praoten. Bram, i'j bunt de laatste dagen niks vroolijk gewes; ik wet wel, hoe dat kump.”

„Bun 'k hier geen tien jaor geweest?” onderbrak Bram den boer, „tien volle jaoren? En denk i'j now, dat 't mien onverschillig is, da'k hier weg gao? Baas, ik hou van allemaol hier, van 't vee en de peerden, van de heele boerderij. En dan ow Garda! Baas, ik ben now daornet de heele boerderi'j rond gewes: 'k heb al de verkens en 't vee en de peerden nog is bekeken. As ze me ankeken, jao, ze keken mien an, ze wetten ook wel, da'k weg gao; now, as ze mien ankeken, baas...”

„Bram!” riep de boer en zijn oogen werden vochtig, „hold op! Ik begriep 't wel. En daarom, Bram! I'j kunt hier blieden, i'j mot hier blieden!”

Een oogenblik zweeg Bram, den boer geheel verbaasd aankijkende, niet begripende wat de baas bedoelde.

„Baas, wat meen i'j?” riep hij en met wijd open oogen staarde hij den boer vlak in 't gezicht, alsof hij in zijn ziel wilde lezen.

„Baas, wat meen i'j toch?”

„Da'j hier blijft, as i'j wilt, Bram. Wi'j kunnen ow niet missen.”

„Maor mien moeder,” bracht Bram aarzelend uit.

„Ow moeder kumt ook hier, Bram, as ze wil. Wi'j hebben er lang aover gedacht, da's waar. Maor now hoof dat niet meer. Wi'j wetten het now goed: as ow moeder wil, mag ze kommen.”

Nu wist Bram het; hij wist het goed, hij wist het met besliste zekerheid. De boer had 't hem tot tweemaal toe verzekerd: moeder mag komen. En weg waren nu de gedachten over eenzaamheid en verlatenheid, die Bram de laatste dagen hadden verontrust; weg was dat nare voorgevoel der naderende scheiding, weg de onrust en de weemoed en de smart. Alles weg door die ééne belofte; „ow moeder mag hier kommen.”

„Baas,” stamelde Bram, „baas...” maar de woorden wilden niet komen.

En de groote knecht, de sterke Bram, moest hard trekken aan zijn sigaar, om niet

in schreien uit te barsten.

De baas werd ook aangedaan. Nu eerst voelde hij goed, welk leed Bram zou hebben gehad, als hij hem had laten vertrekken.

De vrouw schreide.

Het bleef een oogenblik stil in 't vertrek. Bram was de eerste, die 't zwijgen verbrak.

„Baas,” riep hij uit, „baas, i'j wet niet half, hoe bli'j da'k now bun. 't Was een heel ding veur mien, weg te motten. En da'j now gezegd hebt, da'k blieden kan en dat mien moeder ook hier mag komen, baas...’

Maar de boer, ziende dat Bram weer aangedaan werd, viel hem in de rede:

„'t Is niet mooi van ons,” zei hij; „wi'j hebben er te lang aover gedacht. 't Is ook een heel ding, mag 'k wel zeggen. Maor van aovund, um ow de waarheid te zeggen, is 't er pas deur gekommen. En de vrouw en ik, we weten 't now allebi'j goed, ow moeder mot maor kommen. I'j hebt 't an ons, an de boerderi'j en an Garda verdiend, Bram.”

Een groote algeheele blijdschap maakte zich nu meester van den knecht.

„Baas en vrouw, ik dank ow!” riep hij uit. „Moeder zal 't wel willen, dat verzeker ik ow. En ik zelf! Baas, as i'j wist, hoe dat alle dagen in mien kop zat, dat weggaon! As ik in de stallen was, dacht ik er an. As ik hier was in de keuken, ook al. En as Garda bi'j mien was, en ik zag dat ding an en ik dacht: ow za'k aover een tied niet meer bi'j mien hebben, dan baas, schoot er mien altijd een prop veur de kael.”

Bram zweeg even.

„En da'k now blieven mag!” jubelde hij, na een oogenblik, „blieven veur altied. Baas, dat zui'j wetten, en i'j ook, vrouw, en Garda ook.”

„Wi'j konden mekaar ook niet missen,” zei de vrouw, haar tranen afvegende. „Maor kom now, de chocola is ingeschonken, nem een waofel en laoten wi'j verder aover vroolijker dingen praoten.”

„Afgesproken,” zei de boer, een wafel van den stapel nemende.

„En da 'w nog veul jaoren ze samen meugen aeten,” liet Bram er op volgen.

Den verderen avond werd pratende en eten-de, rookende en drinkende doorgebracht. Toen de groote, Friesche klok haar twaalf slagen deed hooren, stond de boer op.

„Prettig ni'jjaor, Bram,” zei hij.

De drie menschen schudden elkaar de hand.

„Baas,” zei Bram, „ik had 't niet gedacht, dat 't zoo veur mien zol zun, 't ni'jjaar. Maor, onthold wa'k ow gezegd heb: I'j en de vrouw en Garda zullen 't wetten, da'j mien hier heb laoten blieven.”

Toen Bram dien avond op bed lag en lusterde naar 't gekreun van den ouden noteboom onder de slagen van den wind en naar 't regengekletter op de kleine ruit van het dakkamertje, stemden hem die geluiden niet somber meer. Vroolijk waren zijn gedachten, nu hij zeker wist, dat hij blijven kon onder dit dak, en zijn moeder ook bezorgd zou zijn.

En de boerenknecht, die de laatste avon-

den van weemoed en teleurstelling, van droefheid en den zorg den slaap niet kon vatten, lag nu meer dan twee uren wakker, gelukkig in het vaste weten, dat hij niet weg hoefde uit de boerderij, die hij lief had als een eigen dierbaar bezit.

— — — — —
Garda was wakker geworden. Een tijdje had ze in haar gebloemd nachtponnetje bij de warme haard gezeten, maar toen moeder haar had aangekleed en zij haar voetjes in de warme, witte klompjes had gestoken, was haar vraag:

„Waor is Bram, moeder?”

„Ik denk op de deel, zusken,” antwoordde moeder. „Gao maor is kieken.”

De kleine liep dansend de keuken uit en de gang door tot voor op de deel.

Bram stond juist tusschen twee reppels in en krabde de roodbonte rechts den harden kop.

Garda bleef staan, turend met haar kleine oogjes rond de deel. Daar zag ze Bram en riep met haar fijn stemmetje:

„Bram, bu'j daor?”

De knecht sprong tusschen de reppels uit, liep de deel over, wijd uit zijn verlangende armen, waarin hij spoedig de kleine gesloten hield.

Hij tilde haar op.

„Bu'j al wakker, mien snuutjen?” riep hij, de kleine kussende.

„Ja,” antwoordde Garda. „En bu'j bli'j?”

De knecht antwoordde niet, maar innig

drukte hij het kleine kopje tegen zijn ruige, verbruinde wangen en danste daarna met wijde stappen de deel in 't rond.

Dat vond Garda heerlijk en ze schaterde het uit.

Daar kwam de boer. Hij hoorde de vrolijkheid van zijn kleine, hij zag de komieke danssprongen van zijn braven, gelukkigen knecht en zijn vreugde uitte zich in den hartelijke uitroep:

„Heil en zegen, mien kleintje! Bram, van 't zelfde! Ik haop, da'j 't jaor aeven vrolijk uut mag dansen.”

Bram hield met springen op.

„Van 't zelfde, boer!” riep hij terug en hoog boven zijn hoofd tilde hij de kleine op tusssen zijn beide handen.

„Kom now eerst maor koffiedrinken, Bram.”

„Wi'j kommen, baas.”

Met het kraaiende ding boven zijn hoofd, liep hij de keuken in.

Toen de boterhammen op waren, zei Bram:

„Nou ga ik eerst een brief aan moeder schrijven. Jongens, baas, dat zal weer wat zijn. Met die pen kan ik maar slecht overweg. Liever laa'j ik een vim rogge op, dan dat ik twintig woorden schrijf, want dat is een heksenwerk.”

Papier, pen en inkt was spoedig bij elkaar en Bram ging naar zijn kamertje, waar hij de tafel reeds ontruimd en de stoel klaar had gezet.

Bram legde 't papier neer, doopte de pen in de inkt, zat even verlegen, ... maar daar

vloog eensklaps weer de herinnering aan zijn geluk zijn hoofd door, de hand greep de pen en achter elkaar, als kostte 't schrijven hem niet de minste moeite, voleinde hij den brief.

Beste moeder,

Nou mot ik je dan eens gauw wat vertellen, moeder, dat ik zoo blij ben, o zoo blij, zoo blij, dat ik 't je niet gauw genoeg zeggen kan; ik heb al gedanst vanmorgen, moeder, met de kleine natuurlijk, 't is ook zoo'n snuutjen. Ik ben dan zoo blij en jij kunt 't ook zijn, moeder, want ik zal je eens gauw vertellen als dat ik hier blijf. Ja en jij moeder kunt ook blij zijn. Natuurlijk had ik bij jou gekomen, moeder, om je te helpen, wis en zeker.

Maar dat hoeft nou niet, zie je, want ik blijf hier en jij, moeder, mag ook hier komen. Ja, hier komen, hier op de boerderij, gisteravond heeft de boer 't gezegd, op ouwejaarsavond. Jij mag hier komen wonen bij den boer en de vrouw, bij Gerritje, bij mij, bij de kleine Garda.

Moeder, wat zul je veel van dat kind gaan houwen. Nu moet Diene 't huisraad maar meenemen, behalve je bed, dat moet je houwen moeder, want dat is hier niet over. En dan verder ons klokje, waar je zoo aan gehecht bent, dat moet je ook meenemen, want daar zou je toch niet buiten kunnen. Laat Diene de rest maar meepakken, die kan 't wel gebruiken en ik heb 't

drukte hij het kleine kopje tegen zijn ruige, verbruinde wangen en danste daarna met wijde stappen de deel in 't rond.

Dat vond Garda heerlijk en ze schaterde het uit.

Daar kwam de boer. Hij hoorde de vroolijkheid van zijn kleine, hij zag de komieke danssprongen van zijn braven, gelukkigen knecht en zijn vreugde uitte zich in den hartelijke uitroep:

„Heil en zegen, mien kleintje! Bram, van 't zelfde! Ik haop, da'j 't jaor aeven vroolijk uut mag dansen.”

Bram hield met springen op.

„Van 't zelfde, boer!” riep hij terug en hoog boven zijn hoofd tilde hij de kleine op tusschen zijn beide handen.

„Kom now eerst maor koffiedrinken, Bram.”

„Wi'j kommen, baas.”

Met het kraaiende ding boven zijn hoofd, liep hij de keuken in.

Toen de boterhammen op waren, zei Bram:

„Nou ga ik eerst een brief aan moeder schrijven. Jongens, baas, dat zal weer wat zijn. Met die pen kan ik maar slecht overweg. Liever laa'j ik een vim rogge op, dan dat ik twintig woorden schrijf, want dat is een heksenwerk.”

Papier, pen en inkt was spoedig bij elkaar en Bram ging naar zijn kamertje, waar hij de tafel reeds ontruimd en de stoel klaar had gezet.

Bram legde 't papier neer, doopte de pen in de inkt, zat even verlegen, ... maar daar

vloog eensklaps weer de herinnering aan zijn geluk zijn hoofd door, de hand greep de pen en achter elkaar, als kostte 't schrijven hem niet de minste moeite, volende hij den brief.

Beste moeder,

Nou mot ik je dan eens gauw wat vertellen, moeder, dat ik zoo blij ben, o zoo blij, zoo blij, dat ik 't je niet gauw genoeg zeggen kan; ik heb al gedanst vanmorgen, moeder, met de kleine natuurlijk, 't is ook zoo'n snuutjen. Ik ben dan zoo blij en jij kunt 't ook zijn, moeder, want ik zal je eens gauw vertellen als dat ik hier blijf. Ja en jij moeder kunt ook blij zijn. Natuurlijk had ik bij jou gekomen, moeder, om je te helpen, wis en zeker.

Maar dat hoeft nou niet, zie je, want ik blijf hier en jij, moeder, mag ook hier komen. Ja, hier komen, hier op de boerderij, gisteravond heeft de boer 't gezegd, op ouwejaarsavond. Jij mag hier komen wonen bij den boer en de vrouw, bij Gerritje, bij mij, bij de kleine Garda.

Moeder, wat zul je veel van dat kind gaan houwen. Nu moet Diene 't huisraad maar meenemen, behalve je bed, dat moet je houwen moeder, want dat is hier niet over. En dan verder ons klokje, waar je zoo aan gehecht bent, dat moet je ook meenemen, want daar zou je toch niet buiten kunnen. Laat Diene de rest maar meepakken, die kan 't wel gebruiken en ik heb 't

niet noodig.

Nou moeder, hoe vin je dat? Mooi, hè?
Ik schrijf je van de week nog wel.

Dag moeder! Veel heil en zegen van
Bram.

Als de boer en de vrouw het goed vinden, kom ik je Vrijdag halen. Reken daar maar op, moeder.

Het stond er. Dat was gauw gegaan. Niets geen moeite had hij met dien brief gehad. En anders! Dan zat hij zich in 't zweet te werken en kon hij de letters maar niet op 't papier krijgen. En nu waren ze er op gevlogen.

Bram begreep er zelf niets van.

Vlug 't adres er op en toen liep Bram naar beneden, brief en enveloppe hoog tusschen zijn opgestoken handen.

„Baas, dat ging,” riep hij, „of 't gesmeerd was! Ik nam de pen en 't stond er op. Lees maar.”

De boer nam den brief, glimlachte onder 't lezen en zei, dat 't goed was.

„Je haalt Vrijdag je moeder maar op.”

De boer door 't zien van de vroolijkheid van zijn kind en de opgewondenheid van den knecht, de knecht door de heerlijke zekerheid van te mogen blijven, waar hij zich zoo gelukkig wist, waren beiden zoo voortvarend, dat de vrouw lachtend uitriep:

„Jelui bent mooie plannenmakers! Denk je, dat 't goeie mensch maar zoo in een wip

haar boeltje kan pakken en mee kan komen? O, slimme mannen! Denk je er dan heel niet aan, dat 't mensch nog een koe heeft en een paar varkens? Die wil je zeker ook op de kar zetten.”

De knecht zweeg, de boer zweeg. Beiden krabden ze zich achter 't oor en beiden zeiden ze dat de vrouw gelijk had.

En deze, de beide mannen lachend aanziende, zei:

„Laat mij de zaak nu eens regelen. Als Bram de volgende week naar zijn huis gaat, kan hij alles wijd en breed met zijn moeder bespreken en haar vast helpen datgene aan kant te zetten, wat ze niet wil meenemen. Ook moet Bram zelf 't vee verkoopen. Dat kan 't ouwe mensch toch ook niet doen?”

Weet je wat je nu maar 't eerst moet doen? Knip maar gauw met een schaar het stukje papier van je brief af, waarop je schrijft, dat je je moeder Vrijdag komt halen. 't Goeie mensch zou de schrik op haar lijf er door krijgen. En schrijf, dat je de volgende week komt en enkele dagen blijft om alles te regelen. Dan is je moeder op haar gemak en kan ze bedaard een en ander schoonmaken en pakken.”

De boer en Bram voelden, dat de vrouw gelijk had.

„Ja, zoo zal 't wel 't beste zijn,” zei de boer.

„Dat is het, baas,” antwoordde de knecht. „Als ik dan Dinsdags naar huis ga, en tot dien Zondag daarop blijven kan, zou ik met

de koe en de varkens naar de stadsmarkt kunnen gaan."

„Precies," zei de boer; „dat blijft ofgesproken. Je kunt best gemist worden; drukte is er niet."

Bram ging dus naar boven, scheurde het stukje papier waarop hij geschreven had, dat hij zijn moeder Vrijdag halen kwam, af, schreef langs een der zijden van zijn overkomst, vouwde den brief dicht, stak hem in de enveloppe, die hij dichtmaakte en zei zuchtend:

„Gelukkig, dat is al weer klaar."

Toen stak hij zijn pijp op en ging naar beneden.

„Vrouw, ik wou even naar 't dorp den brief wegbrengen. Mag de kleine mee!"

„Jao, met gaon!" riep Garda. „Gauw de muts op, moe? Gauw? En de schoentjes aan. Gauw!"

„Bedaar, bedaar!" suste moeder.

„Wacht maar, vrouw, dat speel ik wel klaar," zei Bram, en hij haalde van de hem bekende plaats schoenen en jurk en muts van de kleine, kleepte haar vlug aan en zei:

„Kom maar, Garda."

Een oogenblik later huppelde het kind aan de hand van Bram op den zandweg, die naar het dorp leidde.

Onderweg kwam Bram boerenknechts tegen, die naar huis gingen of naar een boerderij dichtbij, om Nieuwjaar te wenschen, en als een van deze zei: „Dat is ow laatste Ni'j-jaar gewes, hè?" dan vloog de blijd-

schap door Brams hart en de vreugde over zijn gezicht en vertelde hij van zijn geluk en blijheid. En alle boerenknechts, al zeiden ze 't niet, konden 't best begrijpen, dat de boer hem niet missen wilde, die tien jaar lang een trouwe hulp was geweest op de hoeve.

Dien dag kwamen er enkele boeren en boerinnen uit den omtrek op de boerderij een gelukkig Nieuwjaar wenschen. Ook Verburg met zijn vrouw, die een hoeve bewoonden achter het bosch gelegen.

Na wederzijdsche begroetingen en felicitaties, viel 't gesprek op de oudejaarsavondkerk.

„De dominé het mooi gepraekt, hè?" zei Verburg.

„O, o!" riep zijn vrouw, „ja, wat was dat mooi, hè!"

„Von-jij 't niet mooi?"

„Ja, zeker."

„'t Houd toch zeker niet over, hè?"

„Ja... nee... nee... nee... ik vond 't mooi, heur, en mien vrouw ook."

Daar bleef 't bij.

En boer Verburg op weg naar huis sprak tot zijn vrouw:

„Reevers en zien vrouw liepen niet hoog weg met de praek, merkte i'j wel? Afijn, 't is veur een dominé ook moeilijk 't allen kerk-gangers naor den zin te maken."

Dat zei boer Verburg en zijn vrouw zei er amen op, maar geen van beiden wist, welken indruk de dominé op 't hart der beide brave

luitjes had gemaakt en hoe zijn woorden hen hadden gebracht tot de mooie daad, welke den braven Bram zoo gelukkig maakte.

Behalve boeren en boerinnen, daghuurders uit den omtrek, kwamen er ook arme mannen en vrouwen en kinderen op de boerderij, hopende voor hun uitgesproken zegen wat voedsel of geld in ruil te krijgen.

Nu, bij boer Reevers werd iedere zegenwensch beloofd.

Tegen den middag klopte een arme, kleine jongen aan, bibberend van koude in zijn dun, versleten pakje, en hij liet, staande voor in de groote, warme keuken zijn schuwe, begeerige oogjes gaan over de tafel, vol warme spijzen.

De boerin gaf hem een bord aardappelen met boonen en een stuk spek, en de magere kaken van het jongetje gingen in rustelooze begeerlijkheid op en neer om het voedsel te kouwen, dat hem anders altijd was ontzegd.

Bram had den armen knaap aldoor aangezien, zooals hij daar zat op den stoel, uitgehongerd blijkbaar, nu oplevend door de verwarmende en versterkende spijs.

„Arme drommel!” dacht Bram, „hoe moet jij 't jaar weer doorkomen! Dat warme maal is een goed begin. Maar — morgen, dan bibber je weer in je dunne kleeren.”

En zich eensklaps herinnerend, dat hij nog een pak had liggen, jaren oud, te eng voor zijn weldoervoed lichaam, sprong hij op, liep naar zijn kamertje, pakte 't goed in en bracht het aan den jongen.

„Daar,” zei hij, „neem dat mee. Heb je een moeder?”

„Ja,” zei de jongen.

„Nou, laat die daar dan een warm pak van maken.”

De jongen lachte, nam de kleeren aan en ging heen, maar niet zonder met een dankbaren blik al zijn weldoeners te hebben aangezien.

En toen hij weg was uit de keuken, was er in Brams hart het heerlijke gevoel, iets van zijn nieuwjaarsgeluk te hebben weggegeven aan het arme, ellendige kind.

De dagen, die nu kwamen, waren vol van geluk en vol van vreugde voor Bram.

O, als hij nu daags zijn bezigheden verrichtte op de deel, in de schuur of in de stallen, en de kleine dribbelde achter hem aan, dan dacht hij telkens terug aan de nare dagen achter hem. Hoe geheel anders was 't nu!

Nu verrichtte hij van 's morgens tot 's avonds zijn werk met lust en opgewektheid. En of de winterstormen huilden om de boerenhoeve en kletterend de regen joegen tegen de ruiten aan, of de dikke sneeuwvlokken dwarrelend neerdaalden uit een lage grauwe lucht, Bram lachte onder den arbeid en zong in de hokken en in de stallen.

En als de avond kwam, en 't welgedaan vee lag ronkend in zijn donkere hokken en en stallen rustig te slapen, dan zat Bram in de heldere, lichte, vertrouwelijke keuken, met

zijn groot kabinet, zijn statige, staande klok en zijn warm, gezellig knetterend vuur. Daar zat hij dan met zijn baas en zijn vrouw en Gerritje, en terwijl de vrouw en de meid kousen stopten of verstelwerk deden, zat hij met zijn baas te praten, honderd uit: over 't vee en de markten en de plannen voor 't naderende voorjaar.

En o — als soms Garda wakker werd en op haar bloote beentjes in haar katoenen, gestreept hansopje de keuken inkwam, heel stilletjes! Dan sprong Bram op, dan liep hij op de kleine toe en zette haar op zijn knie, dicht bij 't vuur en zong allerlei wijsjes, het een na het ander, en dan schaterde de kleine van pret, en dacht niet meer aan slapen, voor 't heele gezin ter ruste ging.

Dat ging zoo dag aan dag — tot Bram voor eenige dagen heenging om met zijn moeder de zaken te regelen voor haar vertrek naar de boerderij.

— — — — —
Bram en zijn moeder hadden het druk gehad.

De magere, oude koe hadden ze verkocht op de Doetinchemsche markt. De oude vrouw had het beest, dat ze zooveel jaren verzorgde en dat haar al dien tijd melk en boter had gegeven, met weemoed in het hart zien wegleiden aan het touw.

Het is ook hard voor een oud moedertje alles te zien heengaan, waaraan haar herinneringen en haar liefde zich hebben gehecht,

alles te zien heengaan naar vreemden.

Tafeltjes en stoelen en ander klein huisraad was naar Brams pas getrouwde zuster gebracht, alsmede de gordijnen en 't kleine versleten vloerkleed. Het mestvarken hadden ze aan een boer in de buurt verkocht. En zoo was 't een na 't ander opgeruimd en stond het kleine huisje daar als verlaten, door zijn kleine ruitjes droevig kijkend over de doodsche akkers.

Bram en zijn moeder staan in de leege keuken, waarin alleen het kleine kabinet, een ledikant, wat beddegoed en het klokje zijn achtergebleven. Ze staan naast elkaar voor 't gordijnlooze raam en kijken over het kale veld, waarover de dorre bladeren heenhuppelen, voortgedreven door den wind.

„Ze blijven lang weg.” zegt Bram ongeduldig. „De boer schreef in den brief, dat hij tegen één uur hier zou zijn en 't is nu al bij halftwee.”

„'t Komt op een half uur niet aan,” antwoordt moeder, die opziet tegen het oogeblik, dat ze voorgoed heen zal gaan uit haar huisje.

Maar Bram blijft ongeduldig. Zes dagen is hij nu al weg van de boerderij. In geen zes dagen heeft hij den boer en de vrouw en Gerritje gezien; in geen zes dagen heeft hij zijn gewoon werk gedaan in stallen en hokken, in de schuur en op de deel, in geen zes dagen heeft hij haar gezien, zijn lieve kleine, blonde Garda.

Wat een tijd, wat een tijd!

Zij, die altijd om en bij hem was, van 's morgens tot 's avonds, die haar kraaiende lachjes altijd juichen liet, waar Bram was, zij ook had hem in al dien tijd niet bij zich gehad. Zou zij hem ook zoo hebben gemist als hij haar? Of zou ze zijn afwezigheid niet eens hebben opgemerkt, niet eens hebben gevoeld?

Met al deze vragen en gedachten hield Bram zich bezig, toen hij daar stond, naast zijn moeder in de keuken.

En dan! Zou Garda nu meekomen om zijn moeder en hem op te halen? O, als dat waar was! Als zij meekwam, zij, zijn lieve, schalksche kleine, het beminde kind van zijn hart!

Maar 't was koud. De boer had haar stellig thuis gelaten. Doch — was zij niet een gezond, frisch deertje, met blozende perzikwangetjes, die wat lachte om guren wind en koude?

O, ze kon wel meekomen, ziek zou ze er niet van worden, ... en als ze meekwam! Als ze daar zat ...

„Daar heb je ze,” riep Brams moeder eensklaps, „zie, ginds tusschen de wilgen door zie je de hooge kar aankomen.”

Bram schrok op uit zijn gedachten, richtte zich op, drukte ook zijn neus tegen de ruit, en tuurde, ...

„Zie je ze nog niet?” vroeg zijn moeder. „Jongen, ze staan vlak voor je neus bijkans.”

Ja, Bram zag het naderende voertuig wel. Hij zag ook wel de boer, die op 't voerkist-

je zat; hij zag ook wel, dat Bruin voortliep in een sukkeldraf; maar wie hij graag, zoo heel graag had willen zien, die zag hij niet.

Garda, Garda!

O, dat zij er niet bij was!

Nader en nader kwam 't voertuig; nu ging het linksaf den zandweg op, zoodat boer en paard van terzijde te zien waren.

Het paard gleed voorbij — de boer op 't voerkistje ook, en toen — toen was achter diens rug de kleine Garda te zien, die zich achter haar vader verborgen hield.

Bram zag haar nauw of hij vloog de deur uit, het komende voertuig te gemoet.

De boer zag hem van verre en groette hem met een beweging van zijn zweep.

Bram zwaaide den boer een welkom toe met zijn arm.

Deze hield, toen Bram dichtbij was, 't paard in.

Bram sprong op den wagen. Hij gaf den boer een hand, vroeg haastig: „Alles goed?” maar wachtte het antwoord niet af.

Hij boog zich naar de kleine, die haar armpjes reeds tot hem uitstreckte, en nam haar in zijn armen, en kuste haar vele, vele malen.

„Bu'j daor weer, bu'j daor weer?” vroeg de kleine, „waarum bu'j zoo lang weg gewes?”

Bram kuste haar nog eens en zei: „Now gao 'k niet weer weg, now blief ik bi'j ow, veur altied.”

De boer, telkens even omkijkende, had dat tooneeltje van blij geluk en heerlijkheid ge-

zien. En 't had zijn hart goed gedaan, dat beiden zoo gelukkig waren door het wederzien.

Hij zette inmiddels het paard aan en was spoedig voor 't huis van Brams moeder, die ook reeds naar buiten was gekomen.

Bram sprong af, tilde de kleine van het voertuig en zei tot zijn moeder: „Ken i'j ze nog, moeder? Zeg, hoe vin i'j ze now?”

Brams moeder beurde de kleine van den grond, en kuste haar.

„Gao'j ook met?” vroeg Garda.

„Jao,” antwoordde de oude, „vin i'j dat goed?”

„Best,” zei Garda.

Het weinige huisraad was spoedig opgeladen en toen allen gezeten waren, de boer op 't voerkistje en Bram en zijn moeder met de kleine tusschen 't huisraad in, ging het in vluggen draf voort naar de boerderij.

En den ganschen weg was er in Bram een groote vreugde bij 't zien van de kleine, vroolijke Garda, die al zoo echt hartelijk keuvelde met zijn moeder.

Tusschenbeiden stiet hij den baas vóór zich eens aan en zei: „Kiek is um, die twee zun al dikke vrenden.”

Om vier uur kwamen ze thuis. De meubels werden afgeladen en voorloopig op 't opkamertje gebracht.

En toen ze om vijf uur in de keuken zaten om de groote tafel, waarop de koffie dampte, toen waren alle menschen vroolijk

gestemd. De boer en de vrouw niet 't minst, die nu eerst voelden, hoe gelukkig zij Bram hadden gemaakt, en hoe 't hem te moede zou zijn geweest, als hij weg had moeten gaan van de boerderij, waarvoor hij zooveel jaren hard had gewerkt, als hij weg had moeten gaan van Garda, die hij zoo innig en zoo oprecht lief had.

'sAvonds voor ze naar bed gingen, zei de vrouw, komende van het opkamertje en dragende onder den arm de doos, die Bram haar had geschonken op den Sint-Nicolaas:

„Die was nu niet noodig geweest, Bram. Jij bent zelf de beste herinnering.”

Bram lachte even, maar zei:

„Toch is 't een herinnering, vrouw! Een herinnering, dat jelui mij niet weg hebt gestuurd, dat je me hier hebt gehouden, hier bij jelui en bij Garda.”

Vele, vele jaren zijn sedert verloopen.

De oude vrouw, Brams moeder, is reeds gestorven. Verscheidene gelukkige jaren heeft zij nog gesleten in den kring van het boerengezin, waarin zij uit liefde van haar zoon was opgenomen. Nimmer heeft het haar berouwd, dat zij haar hutje verliet; nimmer ook hebben de goede lieden, die haar ter wille van Bram een plaats gaven in hun huis, daarvan spijt gehad.

De kleine Garda hield van haar, of Brams moeder werkelijk haar „Grootje” was, zooals zij ze meest noemde. En de oude vrouw wedijverde met haar zoon, wie de kleine het

meest liefhebben en vertroetelen zou.

Met een dankbede op de lippen is zij heengegaan.

Garda was toen reeds een frissche, flinke, handige boerendeern, de lust en de vreugde van de boerderij. Een jaar later trad ze in 't huwelijk met een boerenzoon uit den omtrek, en ging als huisvrouw en boerin een pas gebouwde fraaie hoeve bewonen.

Toen haar ouders haar vroegen, welk huwelijksge Geschenk haar 't meest welkom zou zijn, toen plooidde haar mond zich tot een glimlach en antwoordde ze:

„'t Beste, dat u mij geven kunt, zal Bram wezen. Geef me hem mee naar mijn nieuwe hoeve.”

Dat is gebeurd.

Bram, die de kleine Garda als kind wiegde in zijn armen, is thans nog de knecht op de nieuwe hoeve. En zijn nieuwe baas en vrouw dient hij met dezelfde groote liefde en toewijding, waarmee hij zooveel jaren op de boerderij van Reevers heeft gearbeid.

EINDE.

STAMPERIUS-BIBLIOTHEEK

PRIJS PER DEELTJE GECART. f 1.10. GEB. f 1.20

JONGENSBOEKEN:

- SPEKKIE, de Pijper der Zeelepers, 4e druk, door Joh. H. Been.
 DE PORTIER VAN DE LANGE POORT, 3e druk, door Joh. H. Been.
 BART EMDEBEE, door H. Bruining.
 EEN DAG UIT VISSCHEN, 2e druk, door H. Bruining.
 BOUKE, DE HARDRIJDER, 2e druk, door H. Bruining.
 HAKBEE, DE KRAAI, door S. Franke.
 TEUN DE WEESJONGEN, door H. Gras.
 DE WONDERDRANK, door S. Gruys-Kruseman.
 SIP-SU, 4e druk, door N. van Hichtum.
 HET HOL IN HET BOSCH, 2e druk, door F. J. Hoffman.
 EEN DAG STRAATMUZIKANT, 2e druk, door F. J. Hoffman.
 DE VERDWENEN BRIEVENTASCH, 2e druk, door F. J. Hoffman.
 AVONTUREN OP DEN VEENPLAS, 2e druk, door F. J. Hoffman.
 VAN TWEE JONGENS EN NOG EEN DERDE, door F. J. Hoffman.
 ECCART, 2e druk, door E. C. Houbolt.
 UIT DEN RIDDEERTIJD, 3e druk, door C. Joh. Kieviet.
 NOG NIET TE LAAT! 4e druk, door C. Joh. Kieviet.
 SLAET OP-TEN TROMMELE! 4e druk, door C. Joh. Kieviet.
 DE JONGE MUSICUS, 2e druk, door C. Joh. Kieviet.
 LIEF EN LEED VAN DE VAN DOORNS, door Jac. van der Klei.
 VEENDORPER JONGENS, 2e druk, door Jac. van der Klei.
 DE Zoon VAN DEN DORPSSMID, 3e druk, door Ch. Krienen.
 POMMELMAN EN ZIJN PLEEGKIND, 3e druk, door Ch. Krienen.
 DE WILDE VOGEL, 2e druk, door G. J. Meinen.
 GEROEPEN, 3e druk, door H. Oost.
 SCHIPPERS LIEF EN LEED, 2e druk, door A. Rengersen.
 OP DE ZUIDERZEE, 2e druk, door A. Rengersen.
 WIM HENS, door H. W. Sonnega.
 LOTTE, door J. Stamperius.
 DOOR DE ZWITSERSCHE BERGEN, door J. Stamperius.
 DE SASMEESTER EN ZIJN PLEEGZoon, 5e dr., door J. Stamperius.
 DE EZELJONGEN VAN ARCO, 3e druk, door J. Stamperius.
 HELDEN, door J. Stamperius.
 NEERLAND WEER VRIJ, door J. Stamperius.
 'T VERHAAL VAN DEN TOREN VAN ZIERIKZEE, 3e druk, door J. Stamperius.

(Vervolg titellijst Stamperius-Bibliotheek.)

DE ONDERGANG VAN REIMERSWAAL, 4e dr., door J. Stamperius.
FRANS NAEREBOUT, 7e druk, door J. Stamperius.
HET VEERHUIS a. d. OOSTERSCHELDE, 6e dr., door J. Stamperius.
*DE EZEL VAN DEN BAKKER, 4e druk, door J. Stamperius.
*JONGENSLEVEN, 3e druk, door J. Stamperius.
*VAN DRIE JONGENS EN EEN VRIJEN ZATERDAG, 2e druk, door J. Stamperius.

*DRIE KWAJONGENS, 6e druk, door J. Stamperius.
*DRIE JONGENS OP EEN SCHIP, 4e druk, door J. Stamperius.
*DE OUDE VELDWACHTER, 5e druk, door J. Stamperius.
JAN STERKENBURG, door J. Treffers.
KAMERADEN, door J. Treffers.
SJEN VAN DEN VISSCHER, 2e druk, door Jac. van Veenendaal.
HET KIND VAN DE HEIDE, 2e druk, door Jac. v. Veenendaal.
MAX EN LO, 4e druk, door A. C. C. de Vletter.
JAN WEST, door H. Weiland.

* Deze boeken behoren tot de bekende serie „De Drie Japen”.

MEISJESBOEKEN:

EEN BOOZE STIEFMOEDER, 3e druk, door Tine van Berken.
JONA EN SARI, door Truida Kok.
MARIETJE, 2e druk, door Truida Kok.
WILLY DENEWOUTD, 3e druk, door Truida Kok.
TREEZE, 3e druk, door Truida Kok.
NIEUWEROORD, 2e druk, door Truida Kok.
'T PARIJSCHIE NICHTJE, 4e druk, door Truida Kok.
BUDI, 2e druk, door Truida Kok.
DE DRIE NICHTJES, door Truida Kok.
DE TWEELINGEN, door Truida Kok.
FREEKJE MEERKERK, door Truida Kok.
ECCOLIEN, door Truida Kok.
HET BOSCHHUIS, 3e druk, door Truida Kok.
VIEF MAANDEN NIET NAAER SCHOOL, d. M. J. Molanus-Stamperius.
MAJESTEITJE, door P. A. Oosterhoff.

Ben betrouwbare gids voor het aanschaffen van Jeugdlectuur is:
DE GEILLUSTR. CATALOGUS, UITGAVE GEBE. KLUITMAN.
Toezending op aanvraag gratis en franco.

BIBLIOTHEEK „ONSGENOEGEN.”

In prachtband à f 1.20, Ingenaaid in gekleurd omslag à f 0.75.

Serie A. JONGENSBOEKEN. (Leeftijd 8—12 jaar.)
BERT EN BRAM, 6e druk, door Chr. van Abkoude. Geïllustreerd.
WILLEM'S VERJAARSGESCHENK, 5e druk, door Chr. van Abkoude.
BOB ZONDER ZORG, 5e druk, door Chr. van Abkoude. Geïllustreerd.
EEN ONGELUKSVOGEL, 6e druk, door Chr. van Abkoude. Geïllustreerd.
DE VOETBALCLUB, 6e druk, door Chr. van Abkoude. Geïllustreerd.
WINTERAVONDVERTELLINGEN, 2e druk, door Joh. H. Been. Geïllustr.
FRANS EN HET GEHEIM, 4e druk, door Marie Boddaert. Geïllustreerd.
IN EN OM DE BOSCHHUT, 2e druk, door E. L. de Bruin. Geïllustreerd.
WILLEM VAN DEN MOLENAAR, 6e druk, door P. Elzer. Geïllustreerd.
DE TWEË BROEDERS, 6e druk, door C. Joh. Kieviet. Geïllustreerd.
FRANK VRIJDAG, 2e druk, door Ch. Krienen. Geïllustr. door J. G. Kesler.
BUURJONGENS, door Th. Lans. Geïllustreerd door J. G. Kesler.
ROSSE EN Z'N MOEDER, door A. C. C. de Vletter. Geïllustreerd.
HET WITE HUIS, door A. C. C. de Vletter. Geïllustreerd.
HET JONGENSHUIS, 2e druk, door A. C. C. de Vletter. Geïllustreerd.
DE ZEVEN VROOLIJKE VINKEN, 2e dr., d. A. C. C. de Vletter. Geïll.
DE JONGEN UIT HET CIRCUS, 2e druk, door A. C. C. de Vletter. Geïll.
UIT DE JEUGD VAN JANTJE VROOLIJK, door H. de Winter. Geïllustr.

STAMPERIUS-BIBLIOTHEEK

In prachtband à f 1.20, Ingenaaid in gekleurd omslag à f 0.75.

EEN DAG UIT VISSCHEN, 2e dr., door H. Bruining. Geïll. d. J. G. Kesler.
BOJKE DE HARDRIJDER, 2e dr., door H. Bruining. Geïll. d. J. G. Kesler.
HAKBEK, DE KRAAL, door S. Franke. Geïllustreerd door J. G. Kesler.
TEUN, DE WEESJONGEN, door H. Gras. Geïllustr. door W. Harzenberg.

STAMPERIUS-BIBLIOTHEEK (vervolg)

In prachtband à f 1.20. Ingehaaid in gekleurd omslag à f 0.75.
(Leeftijd 8—12 jaar.)

DE WONDERDRANK, door S. Gruys-Kruseman. Geïll. door Adri Alindo.
 SIP-SU, 4e druk, door N. van Hiechtum. Geïllustreerd door J. G. Kesler.
 DE VERDWENEN BRIEVENTASCH, 2e druk, door F. J. Hoffman. Geïll.
 AVONTUREN OP DEN VEENPLAS, 2e dr., door F. J. Hoffman. Geïllustr.
 VAN TWEE JONGENS EN NOG EEN DERDE, d. F. J. Hoffman. Geïll.
 UIT DEN RIDDERTIJD, 3e dr., door C. Joh. Kieviet. Geïll. d. J. G. Kesler.
 NOG NIET TE LAAT! 4e dr., d. C. Joh. Kieviet. Geïll. d. Jan Wiegman.
 SLAET OP-TEN-TROMMELE! 4e druk, door C. Joh. Kieviet. Geïllustreerd.
 DE JONGE MUSICUS, 2e dr., door C. Joh. Kieviet. Geïll. door J. G. Kesler.
 VEENDORPER JONGENS, 2e dr. d. Jae z. d. Klei. Geïll. d. J. Wiegman.
 JAN VAN GALEN, door J. G. Kramer. Geïllustr. door W. K. de Bruin.
 KEES LOVERS, door Charles Krienen. Geïllustreerd door J. G. Kesler.
 DE ZOON VAN DEN DORPSSMID, 3e dr., door Ch. Krienen. Geïllustr.
 POMMELMAN EN ZIJN PLEEGKIND, 3e druk door Ch. Krienen. Geïll.
 HET BOERENKNECHTJE, door G. J. Meinen. Geïll. door W. Hardenberg.
 DE WILDE VOGEL, 2e druk, door G. J. Meinen. Geïll. door Hermi Kalis.
 VADERS GEHEIM, door J. Stamperius. Geïll. door Frans van Noorden.
 DRIE KWAJONGENS, 6e druk, door J. Stamperius. Geïll. door B. Reith.
 FRANS NAAREBOUT, 7e druk, door J. Stamperius. Geïll. door J. Wins.
 HET VEERHUIS AAN DE OOSTERSHELDE, 6e dr. door J. Stamperius.
 DRIE JONGENS OP EEN SCHIP, 4e dr., door J. Stamperius. Geïllustreerd.
 DE OUDE VELDWACHTER, 5e dr., d. J. Stamperius. Geïll. d. J. G. Kesler.
 'T VERHAAL VAN DEN TOREN VAN ZIERIKZEE, 3e druk door
 J. Stamperius. Geïllustreerd door Willem Hardenberg.
 DE ONDERGANG VAN REIMERSWAAL, 4e dr., d. J. Stamperius. Geïll.
 HET KIND VAN DE HEIDE, 2e druk, door Jae. van Veenendaal. Geïllustr.
 MAX EN LO, 4e druk, door A. C. C. de Vletter. Geïll. door J. G. Kesler.
 JAN WEST, door H. Weiland. Geïllustreerd door J. G. Kesler.

BIBLIOTHEEK „IN DE VACANTIE.”
 In prachtband à f 1.75. Ingehaaid in gekleurd omslag à f 1.—.
 Serie A. JONGENSBOEKEN. (Leeftijd 10—14 jaar.)

FRITS VAN DUUREN, 4e druk, door Chr. van Abkoude. Geïllustreerd.
 HET WATERKAMP, 4e dr., door Chr. van Abkoude. Geïll. door J. Rinke.
 HOLLANDSCHE JONGENS, 4e dr., door Chr. van Abkoude. Geïllustreerd.
 HET JONGENSKAMP, 5e druk, door Chr. van Abkoude. Geïllustreerd.
 INSTITUUT SPARRENHEIDE, 4e druk, door Chr. van Abkoude. Geïll.
 DE FIETSLUB „ALLE VIJF”, 4e dr., door Chr. van Abkoude. Geïllustr.
 JOLIG STRANDLEVEN, 3e dr., door Chr. van Abkoude. Geïll. door J. Lutz.
 DE PORTIER VAN DE LANGE POORT, 3e dr., door Joh. H. Been. Geïll.
 SPEKKIE, de Pijper der Zeelepers, 4e druk, door Joh. H. Been. Geïllustr.
 HET GEHEIM VAN DEN KRIEMELSBURG, door N. K. Bieger. Geïllustr.
 LANGS DEN WATERKANT, 2e druk, door Cor Bruijn. Geïllustreerd.
 DE BABO-CLUB, door U. G. Dorhout. Geïllustreerd door Pol Dom.
 PETRO, DE ACROBAAT, door U. G. Dorhout. Geïllustr. door J. G. Kesler.
 UIT PINKIE'S JONGE DAGEN, door R. Feenstra. Geïllustreerd.
 STRANDPAAL 19, door M. J. Giphart. Geïllustr. door M. L. Middelhoek.
 TWEE ZEEMANSJONGENS, door C. Goudriaan. Geïll. d. F. van Noorden.
 OP VIJVERHOEK, 2e dr., door F. J. Hoffman. Geïll. door W. K. de Bruin.
 EEN WEEK IN DE DUIVENTIL, 2e dr., d. F. J. Hoffman. Geïllustreerd.
 DE PAASCHVUREN, door G. Hovenkamp. Geïllustr. door E. C. Leegstra.
 JAEPIE-JAEPIE, 7e dr., d. C. Joh. Kieviet. Geïllustr. door A. Rünkel.
 DE TWEE NEVEN, 7e dr., d. C. Joh. Kieviet. Geïll. d. Joh. Braakensiek.
 FRANS VAN DORENTIL, 6e dr., door C. Joh. Kieviet. Geïll. d. A. Rünkel.
 HET GEHEIM VAN ZANDHOF, d. W. H. Kieviet. Geïll. d. F. v. Noorden.

BIBLIOTHEEK „IN DE VACANTIE.”

In prachtband à f 1.75, Ingenaaid in gekleurd omslag à f 1.—.

Serie A. JONGENSBOEKEN. (Vervolg) (Leeftijd 10—14 jaar.)

DE TOCHT NAAE CHATTAM, door J. G. Kramer. Geill. d. W. Hardenberg.
OP DE VLOOT VAN ADMIRAAL VERHUELL, 3e dr., door J. G. Kramer.
PIET HEIN, door J. G. Kramer. Geillustreerd door J. W. M. Wins.
DE KONING VAN HET MEER, door Ch. Krienen. Geill. door S. Kraaij.
KAREL VERMEER, 5e dr., door Ch. Krienen. Geill. door W. K. de Bruin.
PRETTIGE DAGEN, 3e dr., d. Ch. Krienen. Geillust. door J. G. Kesler.
DE AVONTUREN VAN VIER PRETMAKERS, 6e druk, d. Ch. Krienen.
TWE ECHTE JONGENS, 5e druk, door Ch. Krienen. Geillustreerd.
UIT DE JEUGD VAN KEES KOLVING, 4e druk, door Ch. Krienen. Geill.
DE JOLIGE DUINPAN, 2e druk, door Ch. Krienen. Geillustreerd.
TOCH NAAR ZEE, 3e dr., d. N. W. C. Kuyk. Geillust. door Henk Poeder.
EEN WANDELTOCHT MET AVONTUREN, 3e druk, d. N. W. C. Kuyk.
VACANTIEDAGEN OP HET WATER, 2e druk, door N. W. C. Kuyk. Geill.
DRIE VROOLIJKE WANDELAARS, 2e druk, door N. W. C. Kuyk. Geill.
BILLY KOMT LOGEEREN, 2e druk, door N. W. C. Kuyk. Geillustreerd.
UIT DE VLEGELJAREN VAN HENKIE SNIP, 5e dr., d. N. W. C. Kuyk.
DE CLUB DER JONGE KANINEFATEN, 4e druk, door N. W. C. Kuyk.
DE STRANDJUTTER, 2e druk, door D. A. Poldermans. Geillustreerd.
EEN RIDDER IN DE 20ste EEUW, d. J. Treffers. Geill. d. J. G. Kesler.
TUSSIE, HET SCHEPERTJE, door Jac. van Veenendaal. Geillustreerd.
JOPIE SPRINGER, door B. Verstraten. Geillustreerd door Pol Dom.
LEIDEN'S ONTZET, door P. Visser. Geillust. door Willem Hardenberg.
HET BELEG VAN ALKMAAR, 5e dr., d. P. Visser. Geill. d. H. C. Louwerse.
HET BELEG VAN HAARLEM, 3e druk, door P. Visser. Geillustreerd.
HEEMSKERCK OP NOVA ZEMBLA, 6e druk, door P. Visser. Geillust.
HEEMSKERCK VOOR GIBRALTAR, 5e druk, door P. Visser. Geillust.
DE ZWERVERS VAN HET GROOTE LEGER, 3e dr., door P. Visser. Geill.
HET VLEGENDE HOLLANDER, 4e druk, door P. Visser. Geillustreerd.
EEN HUIS VOL KINDEREN, 2e druk, door A. C. C. de Vletter. Geillust.
DUIZEND DAGEN IN DE LUCHT, 2e dr., door A. C. C. de Vletter. Geill.
DE WAPPERENDE VLAG, d. A. C. C. de Vletter. Geill. d. F. v. Noorden.

GEILLUSTREERDE JONGENSBOEKEN van CHARLES KRIENEN

Krienen is een jongensvriend. Je hebt houvast aan hem, en de jongens die hij beschrijft zijn naar de werkelijkheid geteekend. We leven mee met de jongens, in huis, op school, en daarbuiten. Dikwijls moeten we hun prijzen om hun rondheid en dapperheid. — Zulke jongens weten zich door het leven heen te slaan, en komen, als de kat op haar pootjes, steeds goed terecht. — Het zijn boeken, waaruit een frisse, opgewekte geest den lezer tegenstroemt.

In prachtband f 2.50, (Leeftijd 10—15 jaar.) Ing. f 1.60.
FREEK VAN DEN GROENTENBOER. Geillust. door Pol Dom.

In prachtband à f 1.75, Ing. in gekleurd omslag à f 1.—.
(Leeftijd 10—14 jaar.)

DE KONING VAN HET MEER. Geillust. door S. Kraaij.
KAREL VERMEER, 5e druk. Geill. door W. K. de Bruin.
PRETTIGE DAGEN, 3e druk. Geillust. door J. G. Kesler.
DE AVONTUREN VAN VIER PRETMAKERS, 6e druk.
Geillustreerd door Joh. Braakensiek.
TWE ECHTE JONGENS, 5e druk. Geillustreerd door M. L. Middelhoek.
UIT DE JEUGD VAN KEES KOLVING, 4e druk. Geillust. door Frans van Noorden.
DE JOLIGE DUINPAN, 2e druk. Geillustreerd door D. A. Bueno de Mesquita.

In prachtband à f 1.20, Ing. in gekleurd omslag à f 0.75.
(Leeftijd 8—12 jaar.)

FRANK VRIJDAG, 2e druk. Geillustreerd door J. G. Kesler.
DE ZOON VAN DEN DORPSSMID, 3e druk. Geillustreerd door J. G. Kesler.
POMMELMAN EN ZIJN PLEEGKIND, 3e druk. Geillust. door J. G. Kesler.
KEES LOVERS. Geillustreerd door J. G. Kesler.

GEILLUSTREERDE JONGENSBOEKEN
van N. W. C. KUYK

Prijs: In prachtband f 2.90, (Leeft. 10—15 jaar.) Ing. f 2.—.
HOE POOTIGE KEES BEROEPSSPELER WERD. Met
25 teekeningen van D. A. Bueno de Mesquita.

Prijs: In prachtb. à f 2.50, (Leeft. 10—15 jaar.) Ing. à f 1.60.

HET KAN VERKEEREN. Geillustr. door Anni v. d. Ruit.
Dirk Zelker heeft een buitenkansje als hij bij Oom en Tante Leur in huis komt. Zijn moeder, een weduwe, is er slecht aan toe door de hevige reumatiek, maar de goedhartige Oom zendt haar op zijn kosten naar Duitschland om een kuur te doen, en neemt Dirk in zijn grootte auto mee naar Villa Sophia, waar de jongen eerst niet erg op z'n plaats is, want hij is een echte dorpsjongen, zonder manieren. Later valt het erg mee, want Dirk is er een die van uitkijken en aanpakken weet, een vroolijke kwant, die zich al gauw bij zijn neven populair weet te maken.

JIMMY SPEELT VOOR DE FILM, 2e druk. Geillustreerd
door Willem Hardenberg.

In prachtband à f 1.75,

Ingenaaid in gekleurd omslag à f 1.—.

(Leeftijd 10—14 jaar.)

TOCH NAAR ZEE, 3e druk. Geillustr. door Henk Poeder.
EEN WANDELTOCHT MET AVONTUREN, 3e druk.
Geillustreerd door Jan Rinke.

VACANTIEDAGEN OP HET WATER, 2e druk. Geillustr.
door Jan Rinke.

DRIE VROOLIJKE WANDELAARS OP WEG NAAR
HUIS, 2e druk. Geillustreerd door J. G. Kesler.

BILLY KOMT LOGEEREN, 2e druk. Geillustreerd door
Frans Lazarom.

UIT DE VLEGELJAREN VAN HENKIE SNIP, 5e druk.
Geillustreerd.

DE CLUB DER JONGE KANINEFATEN, 4e druk. Geill.
door W. K. de Bruin.

Jongensboeken van CHR. VAN ABKOUDE
Gebonden à f 2.90, (Leeftijd 10—15 j.) Ingenaaid à f 2.—.

PIETJE BELL, 9e dr. Geillustr. door
Jan Rinke.

PIETJE BELL'S GOOCHEL-
TOEREN, 2e dr. Geillustreerd door
D. A. Bueno de Mesquita.

DE VLEGELJAREN VAN PIETJE
BELL, 4e druk. Geill. door Jan Rinke.

PIETJE BELL IN AMERIKA, 2e dr.
Geill. door D. A. Bueno de Mesquita.

DE ZONEN VAN PIETJE BELL,
3e dr. Geillustreerd door D. A. Bueno
de Mesquita.

DE CIRCUSCLOWN, of de Lot-
gevallen van Daantje. Geillustreerd door D. A. Bueno
de Mesquita.

Gebonden à f 2.50, (Leeftijd 10—15 j.) Ing. à f 1.60.

KRUIMELTJE, 4e druk. Geillustreerd door Pol Dom.
DE PADVINDERS VAN DUINWIJK, 4e druk. Geill.
door W. K. de Bruin.

DE PINKERTONNETJES, 4e dr. Geill. door J. Rinke.
DICKIE POOL. Geillustreerd door Jan Rinke.

JAAP SNOEK VAN VOLENDAM, 4e dr. Geill. door
Jan Rinke.

TIM EN TOM, 8e druk. Geillustreerd door Pol Dom.
HEIN STAVAST, 6e druk. Geillustr. door Jan Rinke.

HOE JAAP BEKKERS EEN FIETS KREEG, 3e druk.
Opnieuw geillustreerd door D. A. Bueno de Mesquita.

In prachtb. à f 1.75, Ing. in gekleurd omslag à f 1.—.
(Leeftijd 10—14 jaar.)

FRITS VAN DUUREN, 4e druk. Geillustreerd.
HET WATERKAMP, 4e druk. Geill. door Jan Rinke.

HOLLANDSCHE JONGENS, 4e druk. Geillustreerd.
HET JONGENSKAMP, 5e druk. Geillustreerd.

INSTITUUT SPARRENHEIDE, 4e druk. Geill. door
Jan Rinke.

DE FIETSCLUB „ALLE VIJF,” 4e dr. Geillustreerd.
JOLIG STRANDLEVEN, 3e dr. Geill. door Jan Lutz.

Geill. Jongensboeken, A. C. C. DE VLETTER

Prijs: In prachtb. à f 2.50, (Leeft. 10—15 jaar.) Ing. à f 1.60.

DE Lange MID-VOOR VAN T.T.T. Geill.
door JAN LUTZ.

VER VAN HUIS. Geillustreerd door HENRI
PIECK.

ZEVEN JONGENS EN 'N OUWE SCHUIT.
6e dr. Met 25 teekeningen van D. A. BUENO
DE MESQUITA.

ADMIRAAL SNOR, 3e druk. Geillustreerd
door A. RUNCKEL en O. GEERLING.

DE KROMME SPIJKER. Geillustreerd door
FRANS VAN NOORDEN.

ZEVEN ROBINSONS. Met talrijke
illustraties tusschen den tekst.

In prachtband à f 1.75, Ing. in gekleurd omslag à f 1.—.

(Leeftijd 10—14 jaar.)

EEN HUIS VOL KINDEREN, 2e druk. Geillustr. door F. LAZAROM.

DUIZEND DAGEN IN DE LUCHT, 2e druk. Geillustreerd.

DE WAPPERENDE VLAG. Geillustr. door FRANS VAN NOORDEN.

In prachtband à f 1.20, Ing. in gekleurd omslag à f 0.75.

(Leeftijd 8—12 jaar.)

ROSSE EN Z'N MOEDER. Geillustreerd door J. G. KESLER.

HET WITTE HUIS. Geillustreerd door J. G. KESLER.

HET JONGENSHUIS, 2e druk. Geillustreerd door FRANS LAZAROM.

DE ZEVEN VROOLIJKE VINKEN, 2e druk. Geillustreerd.

DE JONGEN UIT HET CIRCUS, 2e druk. Geillustreerd.

MAX EN LO, 4e druk. Geillustreerd door J. G. KESLER.

Een betrouwbare gids voor het aanschaffen van Jeugdlectuur is:
DE GEILLUSTR. CATALOGUS, UITGAVE GEBR. KLUITMAN.

Toezending op aanvraag gratis en franco.

